

**T.C.
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANA BİLİM DALI**

DEFNE (HATAY) BÜYÜKŞEHİR İLÇESİNİN İDARİ COĞRAFYASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Canan BEREKETOĞLU**

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Hulusi KARAGEL**

Hatay-2024

**T.C.
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANA BİLİM DALI**

**DEFNE (HATAY) BÜYÜKŞEHİR İLÇESİNİN
İDARİ COĞRAFYASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Canan BEREKETOĞLU**

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Hulusi KARAGEL**

Hatay-2024

ONAY

CANAN BEREKETOĞLU tarafından hazırlanan “**DEFNE (HATAY) BÜYÜKŞEHİR İLÇESİNİN İDARİ COĞRAFYASI**” adlı bu çalışma jüri tarafından lisansüstü öğretim yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği ile **COĞRAFYA ANA BİLİM DALINDA YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

01/ 02 /2024

Jüri Üyeleri	İmza
Doç. Dr. Hulusi KARAGEL (Danışman)	
Dr. Öğr. Üyesi Deniz CENGİZ	
Prof. Dr. Tülay ÖCAL	

Canan BEREKETOĞLU tarafından hazırlanan “**Defne (Hatay) Büyükşehir İlçesinin İdari Coğrafyası**” adlı tez çalışmasının yukarıda imzaları bulunan jüri üyelerince kabul edildiğini **onaylarım.**

Doç. Dr. Sinan ERDOĞAN
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezde yer alan bilgilerin tamamının akademik kurallara ve etik ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Söz konusu kural ve ilkelerin gereği olarak tezde yararlandığım eserlerin tamamına uygun bir şekilde atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (01.02.2024)

Canan BEREKETOĞLU

ÖNSÖZ

“Defne (Hatay) Büyükşehir İlçesinin İdari Coğrafyası” adlı bu araştırma 2021 yılında yüksek lisans tezi olarak hazırlanmaya başlanmıştır. Araştırmamız 6360 sayılı Kanun kapsamında, Defne büyükşehir merkez ilçesi ile sınırlandırılmış ve bu sınırlı saha özelinde gözlem ve ölçmeye dayalı saha çalışmalarına dayandırılmış ve idari coğrafya ilkeleri çerçevesinde yapılan analizlere bağlı sentez sonuçları elde edilmeye çalışılmıştır.

Araştırma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm olan giriş kısmı araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, kapsamı ve daha önce yapılan çalışmalardan oluşan kuramsal çerçevesini kapsamaktadır. İkinci bölümde araştırma modeli ve yöntemi açıklanmıştır. Üçüncü bölümde araştırma sahası olan Defne ilçesinin doğal, beşeri ve ekonomik coğrafya özellikleri hakkında tanıtıcı bilgiler verilmiştir. Dördüncü bölüm araştırmanın bulgular bölümüdür. Bu bölümde Defne ilçesinin kuruluşu, idari yapısı, 6360 sayılı Kanunla büyükşehir statüsü kazandırılan Hatay ilinin idari yapısında gerçekleşen değişiklikler ve mevcut idari yapı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Beşinci bölüm araştırma bulgularının ele alındığı tartışma ve sonuç bölümüdür. Bu bölümünde Defne ilçesinin idari coğrafyası ile ilgili özellikler ve yeni yapılanmadan kaynaklanan sorunlar üzerinde durulmuş ve çözüm önerileri getirilmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın kurgulama aşamasından sonuçlandırılmasına kadar geçen tüm akademik aşamalarda yapmış olduğu rehberlikle daima önümüzü görmemizi sağlayan ve bu çerçevede yardımlarını ve bizzat kıymetli emeğini ve desteğini esirgemeyen saygı değer hocam Doç. Dr. Hulusi KARAGEL’e sonsuz şükranlarımı ve saygılarımı sunuyorum.

Zaman zaman değerli görüşlerine başvurduğum Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Coğrafya bölümündeki diğer hocalarıma, özellikle araştırmanın veri toplama sürecinde yardımları bulunan Hatay Büyükşehir Belediyesi çalışanlarından Süleyman ÇİÇEKLİ’ye, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’ndeki Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmenleri Sayın Ökkeş Oğuzhan

BAŞALAN'a, araştırma süreci boyunca benden desteğini esirgemeyen değerli arkadaşım Mahsum BOZDOĞAN'a ve hayatımın her anında her zaman yanımda olan ve beni yetiştiren anneme, babama ve kız kardeşlerime teşekkür ve sevgilerimi sunarım.

Canan BEREKETOĞLU

Hatay, 2024

DEFNE (HATAY) BÜYÜKŞEHİR İLÇESİNİN İDARİ COĞRAFYASI

Canan BEREKETOĞLU

Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2024

Danışman: Doç. Dr. Hulusi KARAGEL

ÖZET

Defne (Hatay) Büyükşehir İlçesinin İdari Coğrafyası adlı bu araştırmada saha çalışmalarına dayalı tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın problem durumu “ilçenin kuruluşu, idari sınırları ve mülki idare bölünüşüne ilişkin ileri sürülen gerekçeler ve tespit edilen hedeflere ulaşılabilmiş midir? İlçenin kuruluşu, idari sınırları ve mülki idare bölünüşünü esas alan yasal çerçeve uygulamada işlevsellik sağlamış mıdır? İlçenin kuruluşu, idari sınırları ve mülki idare bölünüşüne ilişkin özellikler idari coğrafya esaslarına uygun mudur?” soru ve sorunlarına cevaplar aramak üzerine kurgulanmıştır.

Araştırma sahamız olan Defne büyükşehir merkez ilçesi, fiziki yapısı itibariyle Amanos Dağları ve Kuseyr Platosu ile çevrili çöküntü ovasının güneybatısında yer almaktadır. Akdeniz iklim özelliklerinin egemen olduğu ilçede Holarktik Flora Âleminin Akdeniz Bölgesi’ndeki karakteristik bitki türlerinden kızılçamlar ve makiler yer almaktadır. Bununla birlikte ilçede kırmızı-kahverengi Akdeniz toprakları, kırmızı Akdeniz toprakları, kahverengi orman toprakları, kolüvyal topraklar ve Asi Nehri’ne yakın güzergâhlarda alüvyal topraklara rastlanmaktadır. İlçede Asi Nehri ve kollarının oluşturduğu bir akarsu ağı mevcuttur.

Çalışmamız devam ederken 06.02.2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli depremler meydana gelmiştir. Meydana gelen depremler 14 ili etkilemiş en büyük yıkımlardan biride Hatay ilinde yaşanmıştır. Hatay iline bağlı bulunan Defne ilçesinde özellikle Armutlu ve Elektrik mahallelerinde büyük yıkımlar yaşanmıştır. Yaşanan yıkımlar sonucunda nüfusun büyük çoğunluğu yer değiştirmek zorunda kalmıştır. Defne ilçesinde bulunan Akdeniz, Aşağıokçular ve Dursunlu mahallerinde nüfus yıkımının az olmasından dolayı yer değiştirmemiştir.

2022 yılı TÜİK verilerine göre ilçede 165494 kişi yaşamaktadır. Bu nüfus değeri ile Defne büyükşehir ilçesi, Antakya ve İskenderun'dan sonra Hatay ilinin üçüncü en kalabalık ilçesidir. Yaklaşık 142 km²'lik bir alana sahip olan ilçede nüfus yoğunluğu ise 1.162 kişi /km² dir.

06.12.2012 tarih ve 28489 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 6360 sayılı Yasa ile Hatay ili sınırlarını kapsayacak şekilde Hatay Büyükşehir Belediyesi kurulmuştur. Aynı yasanın ilçe kurulması ve sınırlarının belirlenmesi başlığı altında mevcut ilçelerden bazıları bölünerek Defne gibi yeni büyükşehir ilçe belediyeleri kurulmuştur, Yasa çerçevesinde Antakya merkez ilçesi ve Samandağ ilçesinden bölünmek suretiyle yeni oluşturulan Defne ilçesine 4 merkezi şehirsal mahalle, 10 belde ve 23 köy bağlanmıştır. Buna göre ilçedeki idari örgütlenme kırsal ve şehirsal karakterlerini koruyan toplam 37 mahalleden oluşmuştur.

6360 sayılı Kanunla il özel idareleri, belde belediyeleri ve köylerin tüzel kişilikleri kaldırılmış ve ilçe belediyeleri, büyükşehir ilçe belediyesi haline dönüştürülmüştür. Verilen bu kararla daha nitelikli hizmet sunmak istense de kırsal alanda yaşayanlar, daha kaliteli hizmet alamadıkları gerekçesiyle şehirsal alanlara göç etmek durumunda kalmıştır.

Sonuç olarak ilçenin kuruluşu ile ilgili, araştırmamıza alt yapı oluşturabilecek herhangi bir bilimsel ön çalışmaya rastlanmazken, ilçenin kuruluşuna ilişkin gerekçe ve hedeflerin gerçekleşmesi bir yana, kamunun temel ihtiyaçları ve istekleri bağlamında sürdürülebilir olmayan yepyeni sorunlar ortaya çıkmış olduğu anlaşılmıştır. Bu sebeple ilçenin kuruluşunu esas alan yasal çerçevenin işlevsellik kazanabilmesi için üzerinde ek düzenlemeler yapılması gerekmektedir.

ANAHTAR KELİMELER

İdari Coğrafya, İdari Yapı, Büyükşehir Belediyesi, 6360 sayılı Yasa, Defne Büyükşehir İlçesi

ADMINISTRATIVE GEOGRAPHY OF DEFNE (HATAY) METROPOLITAN DISTRICT

Canan BEREKETOĞLU

Institute of Social Sciences, Department of Geography, Master's Thesis, 2024

Consultant: Assoc. Dr. Hulusi KARAGEL

ABSTRACT

In this research called the Administrative Geography of Defne (Hatay) Metropolitan District, a scanning method based on field studies was used. The problem situation of the research is “have the reasons put forward regarding the establishment of the district, its administrative boundaries and the division of the civil administration and the identified goals been achieved? Has the legal framework based on the establishment of the district, administrative boundaries and the division of civil administration provided functionality in practice? Are the features related to the establishment of the district, its administrative boundaries and the division of the civil administration in accordance with the principles of administrative geography?” it is designed to search for answers to questions and problems.

Defne metropolitan central district, which is our research area, is located in the southwest of the depression plain surrounded by the Amanos Mountains and the Kuseyr Plateau in terms of its physical structure. In the district dominated by Mediterranean climate characteristics, there are red pine trees and makis, which are characteristic plant species in the Mediterranean Region of the Holarctic Flora World. However, red-brown Mediterranean soils, red Mediterranean soils, brown forest soils, coluvial soils and alluvial soils are found in the district on routes close to the Asi River. There is a network of streams formed by the Asi River and its tributaries in the district.

While our study was continuing, earthquakes centered on Kahramanmaraş occurred on 06.02.2023. The earthquakes that occurred affected 14 provinces and one of the greatest destructions was experienced in Hatay province. In the Defne district of Hatay province, there has been great destruction, especially in the Armutlu and Eletric neighborhoods. As a result of the destruction experienced, the vast

majority of the population has been forced to relocate. In the Mediterranean, Aşağokçular and Dursunlu neighborhoods located in the Defne district, the population has not been displaced due to the low level of destruction.

According to TÜİK data for the year 2022, there are 165494 people living in the district. With this population value, Defne metropolitan district is the third most populous district of Hatay province after Antakya and Iskenderun. The population density of the district, which has an area of about 142 km², is 1,162 people / km².

Hatay Metropolitan Municipality was established to cover the borders of Hatay province with the Law No. 6360 published in the Official Gazette dated 06.12.2012 and numbered 28489. Some of the existing districts were divided and new metropolitan district municipalities such as Defne were established under the title of establishing districts and defining boundaries of the same law. Within the framework of the Law, 4 central urban districts, 10 towns and 23 villages were connected to the newly created Defne district by dividing it from the central district of Antakya and Samandag district. Accordingly, the administrative organization in the district consists of a total of 37 neighborhoods that retain their rural and urban characters.

With the Law numbered 6360, the legal entities of the special provincial administrations, town municipalities and villages were abolished and the district municipalities were transformed into metropolitan district municipalities. Although it is desired to provide more qualified services with this decision, those living in rural areas have had to migrate to urban areas due to the fact that they could not get better quality services.

As a result, while there were no scientific preliminary studies related to the establishment of the district that could provide an infrastructure for our research, it was understood that brand new problems that were not sustainable in the context of the basic needs and wishes of the public, aside from the realization of the justifications and goals related to the establishment of the district, had emerged. For this reason, additional regulations need to be made in order for the legal framework based on the establishment of the district to gain functionality.

KEYWORDS

Administrative Geography, Administrative Structure, Metropolitan Municipality, Law No. 6360, Defne Metropolitan District

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
ABSTRACT	III
İÇİNDEKİLER	V
TABLolar LİSTESİ.....	VIII
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	IX
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	X
KISALTMALAR	XI

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Defne Büyükşehir İlçesinin Yeri, Sınırları ve Başlıca Özellikleri.....	2
1.2. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi	4
1.2.1. Araştırmanın Problem Durumu, Amacı ve Önemi	4
1.2.2. Araştırmanın Konusu ve Kapsamı.....	4
1.2.3. Araştırma Konusu ve Defne Büyükşehir İlçesi İle İlgili Çalışmalar	5
1.2.4. Kavramlar ve Araştırmanın Özgünlüğü.....	9

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA MODELİ VE YÖNTEMİ

2.1. Araştırmanın Modeli.....	12
2.2. Araştırmanın Analiz Yöntemleri ve Veri Analizi.....	12

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DEFNE BÜYÜKŞEHİR MERKEZ İLÇESİNİN DOĞAL VE BEŞERİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

3.1. Jeolojik, Jeomorfolojik ve Hidrografik Özellikleri	14
3.2. İklim, Bitki Örtüsü ve Toprak Özellikleri	20

3.3. Defne Büyükşehir Merkez İlçesinin Beşeri ve Ekonomik Özellikleri	28
3.3.1. Nüfus Özellikleri.....	28
3.3.1.1. Defne Büyükşehir Merkez İlçesindeki Nüfus Hareketleri ve Nüfusun Tarihsel Gelişimi	29
3.3.1.2. 1940 Öncesi Defne ve Yakın Çevresinin Yerleşme ve Nüfus Özellikleri.....	29
3.3.1.3. 1940 Sonrası Defne Büyükşehir Merkez İlçesinin Nüfusu ve Özellikleri.....	31
3.3.1.4. Defne Büyükşehir İlçesinde Nüfusun Dağılışı ve Yoğunluğu.....	42
3.3.1.5. Defne İlçesinde Nüfusun Cinsiyet ve Yaş Yapısı.....	44
3.3.1.6. Defne Nüfusunun Medeni Durumu	47
3.3.1.7. Defnede Nüfusun Eğitim ve Kültürel Durumu.....	48
3.3.1.8. Defne Büyükşehir İlçe Nüfusunun Ekonomik Nitelikleri	51
3.3.2. Defne İlçesinin Ekonomik Coğrafya Özellikleri	53
3.3.2.1. Defne İlçesinde Tarım	53
3.3.2.2. Defne İlçesinde Hayvancılık.....	57
3.3.2.2. Defne İlçesinde Sanayi ve Ticaret	58
3.3.2.3. Defne İlçesinde Ulaşım.....	62

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

4.1. Defne Büyükşehir İlçe Belediyesinin Kuruluşu	65
4.2. Defne Büyükşehir İlçesinin Kurulması İle Hatay İl İdari Yapısında Meydana Gelen Değişiklikler	72
4.3. Defne Büyükşehir İlçesindeki Yerleşmelerin 1945 - 2010 Dönemindeki İdari Yapısı	78
4.4. 2022 Yılı Hatay İlinin İdari Bölünüşü	79
4.5. 2022 Yılı Defne İlçesinin İdari Bölünüşü.....	82
4.6. Defne İlçesi Sınırlarında Bulunan Kentsel ve Kırsal Alanlar	85

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA VE SONUÇ.....	89
KAYNAKÇA	94

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Defne İlçesinin Sıcaklık Verileri	21
Tablo 2: 1940-2022 Defne Şehrinin Nüfus Gelişimi	32
Tablo 3: Defne Büyükşehir İlçesi Nüfus Artış Miktarı, Yıllık Nüfus Artış Oranı Ve Artış Hızları.....	32
Tablo 4: Defne Büyükşehir İlçesini Nüfus Gelişimi (1940-2022).....	36
Tablo 5: Defne Büyükşehir İlçesinde Mahallelere Göre Nüfus Miktarları Ve Yoğunlukları (2022).....	42
Tablo 6: Defne Büyükşehir İlçesinde Cinsiyete Göre Nüfus Miktarları Ve Oranları (2013-2022).....	44
Tablo 7: Defne İlçesinde Nüfusun Yaş Gruplarına Göre Dağılışı (2022).....	45
Tablo 8: Defne Büyükşehir İlçesinde Nüfusun Medeni Durumu (2013-2022)	47
Tablo 9: Defne'de Okuma-Yazma Durumunun Cinsiyete Göre Dağılımı (2022)	48
Tablo 10: Defne'de Okuma-Yazma Durumunun Yaş Gruplarına Ve Cinsiyete Göre Dağılımı, (2022).....	48
Tablo 11: Defne Büyükşehir İlçesinde Nüfusun Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımı, 2022.....	49
Tablo 12: Defne Büyükşehir İlçesinde Eğitim Kurumları, 2020	51
Tablo 13: Defne'deki Diğer Eğitim Kurumları, 2020.....	51
Tablo 14: Antakya Ve Defne İlçe Çalışan Nüfusların Sektörel Faaliyet Kollarına Dağılımı, 2000	52
Tablo 15: Antakya'da Çalışan Nüfusun Sektörel Dağılımı, 2000	52
Tablo 16: Hatay İlinde Arazi Varlığı, 2017	54
Tablo 17: Hatay İli Tarım Arazilerinin Dağılımı, 2016	54
Tablo 18: Defne İlçesinde Başlıca Yetişen Ağaç Türü Ve Sayısı, 2022.....	56
Tablo 19: Defne İlçesinde Cinsiyete Göre Esnaf Sayısı	61
Tablo 20: Meslek Gruplarına Göre Esnaf Sayıları.....	61
Tablo 21: Şehirsil Mahalle/Semt Formunu Koruyan Ve Belde Statüsünü Kaybederek Mahalleye Dönüştürülen Yerleşme Üniteleri	70
Tablo 22: Köy Statüsünü Kaybederek Mahalleye Dönüştürülen Yerleşme Üniteler	71
Tablo 23: 6360 Yasası Öncesi Ve Sonrası İlçelerde Gerçekleşen Alansal Farklar ..	77
Tablo 24: Hatay İl'inde Kurulan Yeni İlçeler.....	80
Tablo 25: 6360 Sayılı Yasanın Hatay İlindeki Yönetim Birimlerine Etkileri	82

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Araştırma Sahasının Lokasyon Haritası.....	3
Şekil 2: Defne İlçesinin Jeoloji Haritası	17
Şekil 3: Defne İlçesinin Topoğrafya Haritası	18
Şekil 4: Defne İlçe Sınırları İçindeki Akarsuların Görünümü.....	19
Şekil 5: Defne İlçesinde Yıl İçerisindeki Sıcaklıkların Seyri (1940-2022).....	21
Şekil 6: Defne İlçesinde Yıl İçindeki Nem Ve Yağışların Seyri	22
Şekil 7: Defne Büyükşehir Merkez İlçesinin Toprak Haritası.....	26
Şekil 8: Defne Büyükşehir Merkez İlçesinin Nüfusunun Gelişimi (1940-2020)	33
Şekil 9: Defne Büyükşehir Merkez İlçesinde Nüfus Artış Hızları (1940-2022)	33
Şekil 10: Defne Büyükşehir Merkez İlçesinin Merkezi İş Sahaları.....	43
Şekil 11: Defne'de Cinsiyete Göre Nüfus Miktarlarının Seyri 2013-2022.....	45
Şekil 12: Defne Büyükşehir Merkez İlçesi Nüfus Piramidi	46
Şekil 13: Defne Büyükşehir Merkez İlçesinde Nüfusun Medeni Durumu.....	47
Şekil 14: Defne Büyükşehir Merkez İlçesinde Nüfusun Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımı	50
Şekil 15: Defne Büyükşehir Merkez İlçesinde Tarım Alanlarının Dağılışı	57
Şekil 16: Dursunlu Mahallesi'nde Bulunan Taş Ocaklarının Uydu Görünümü	60
Şekil 17: Defne Büyükşehir Merkez İlçesinde Karayolu Ulaşım Güzergahları.....	64
Şekil 18: Hatay İli 6360 Sayılı Yasa Öncesi İdari Sınırları Ve 2014 Sonrası İdari Sınırları.....	77
Şekil 19: Hatay İlinde İdari Bölünüş, 2022	81
Şekil 20: Defne Büyükşehir Merkez İlçesinde Yerleşme Sınırları, 2022.....	84
Şekil 21: Coğrafi Kriterlere Göre Defne İlçesinin Şehirsel Ve Kırsal Karakterli Mahalleler	88

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1: Hancağız Mahallesi'ndeki Maki Bitki Topluluğundan Bir Görünüm ...	24
Fotoğraf 2: Kırmızı Akdeniz Toprağından Bir Görünüm (Dursunlu Mahallesi)	27
Fotoğraf 3: Toygarlı Mahallesinde Yerel İmkanlar Kurulan Seralar	55
Fotoğraf 4: Çökek Ve Toygarlı Arasında Fidan Yetiştiriciliği.....	55
Fotoğraf 5: Üzengili Mahallesinde Ekstansif Yöntemlerle Yapılan Küçükbaş Hayvancılık.	58
Fotoğraf 6: Defne Yağı Üretiminin Son Aşaması	60
Fotoğraf 7: Dursunlu Mahallesinde Bozuk Bir Karayolu.....	63

KISALTMALAR

ADNKS	: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
CBS	: Coğrafi Bilgi Sistemleri
DİE	: Devlet İstatistik Enstitüsü
HGM	: Harita Genel Müdürlüğü
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
MİS	: Merkezi İş Sahası
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
MGM	: Meteoroloji Genel Müdürlüğü
m²	: Metre kare
km²	: Kilometrekare
°	: Derece
°C	: Santigrat Derece

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Sosyal değişim ve gelişme süreçleri üzerinde etkili olan temel faktörlerden birisi de elbette arz üzerindeki insan – çevre ilişkisidir. Bilindiği üzere, insanlık tarihinde bu ilişkiyi ele alan ve insanoğlunun yaşam serüvenini birçok bakımdan farklılaştıran iki köklü sosyoekonomik ve kültürel değişim, tarım ve sanayi devrimleri olmuştur. Tarım devrimi ile insanoğlu yerleşik hayata geçmiş ve bunun sonucunda kırsal yerleşmelerin temelini oluşturan köyden küçük kır yerleşmeleri ve nihayet köyler ortaya çıkmıştır. Bu sosyoekonomik ve kültürel süreç kapsamında birbirinden farklı hayatlar sürdüren Kuzey Afrika, Ege, Mezopotamya, Anadolu, Doğu ve Güneydoğu Asya gibi kadim bölgelerin medeniyetlerince ilk çağ şehir yerleşmeleri ortaya çıkarılmıştır. Ancak güncel anlamda şehirlerin ortaya çıkışı, elbette sanayi devrimi ile birlikte ve sonrasında gerçekleşmiştir (Deniz ve Yiğit, 2013). Şehirlerin ortaya çıkması ile birlikte yeryüzüne dağılmış bulunan insan toplulukları belirli merkezi yerlerde bir araya gelmeye ve yoğunlaşmaya başlamışlardır. Böylece kalabalıklaşan bu insan topluluklarını kontrol etmek epeyce zorlaşmıştır. Bunun sonucunda nüfusun temel ihtiyaç ve isteklerini karşılamaya yönelik hizmetleri karıştırmak amacıyla söz konusu merkezi alanlarda sistemli idari yapılanmaların kurulması çok daha önemli bir hal almıştır. Sanayi devrimi öncesinde var olan nispeten daha basit idari yapılanmalar, sanayi devrimi sonrasında yetersiz bir hal aldığından, sistemli idari yapılanmalar sanayi devrimi sonrasında çok daha farklı bir boyut kazanmıştır. Sanayi devrimi ile birlikte değişime uğrayan dünya sistemleri ile insanların yaşam tarzları da birbirlerine bağlı olarak değişime uğramıştır. İnsanlar artık temel ihtiyaç ve istekleri karşılayacak farklı hizmet olanaklarını kısıtlı kırsal alan ekonomilerinden çok, hizmet alanı görece sınırsız, her an isteklerine kavuşabilecekleri belde teşkilatlarının kurulmuş olduğu merkezi konum ve fonksiyonlara sahip şehirsal alanları tercih etmeye başlamışlardır. Bununla birlikte, toplumsal hizmetlerin hedef kitleye en iyi, en kaliteli, en düzenli ve en hızlı şekilde ulaştırılması amacıyla belirli bir hiyerarşi içinde kademelenmiş idari bölümlenmeler yapılmasını mecburi kılmıştır. Bu nedenle doğal, beşeri ve ekonomik

coğrafya faktörlerinin göz ardı edilerek yapıldığı idari bölümlenmelerde ve sınırlarında çeşitli türden sorunların ortaya çıkması kaçınılmaz olmuştur (Karadeniz ve Altınbilek, 2016).

2012 yılında 7 milyar kadar olan dünya nüfusunun yaklaşık % 50'si kentlerde yaşarken bu oranın 2030'lu yıllarda % 60'lar düzeyine çıkması beklenmektedir (Deniz ve Yiğit, 2013). Buna bağlı olarak, ülkelerin ve küreselleşme çerçevesinde bir araya gelen çeşitli siyasi ve ekonomik işbirliği örgütlenmelerinin oluşturduğu bölgelerin sistematik ve sürdürülebilir yönetiminde idari coğrafya prensip ve ilkelerine yer verilmesi çok daha fazla önem kazanmaktadır. Kırsal ve şehrsel alanların ayrımları bilimsel temellere dayandırılmadan yapıldığı takdirde karmaşık yapıdaki beşeri ve ekonomik fonksiyonların bir arada bulunduğu idari alanda sorunlar çıkmaktadır. Bu sorunlarla baş edebilmek için öncelikle bir yerin idari coğrafya analizi yapılmalı ve buna göre idari bölümlenmeler yapılmalıdır.

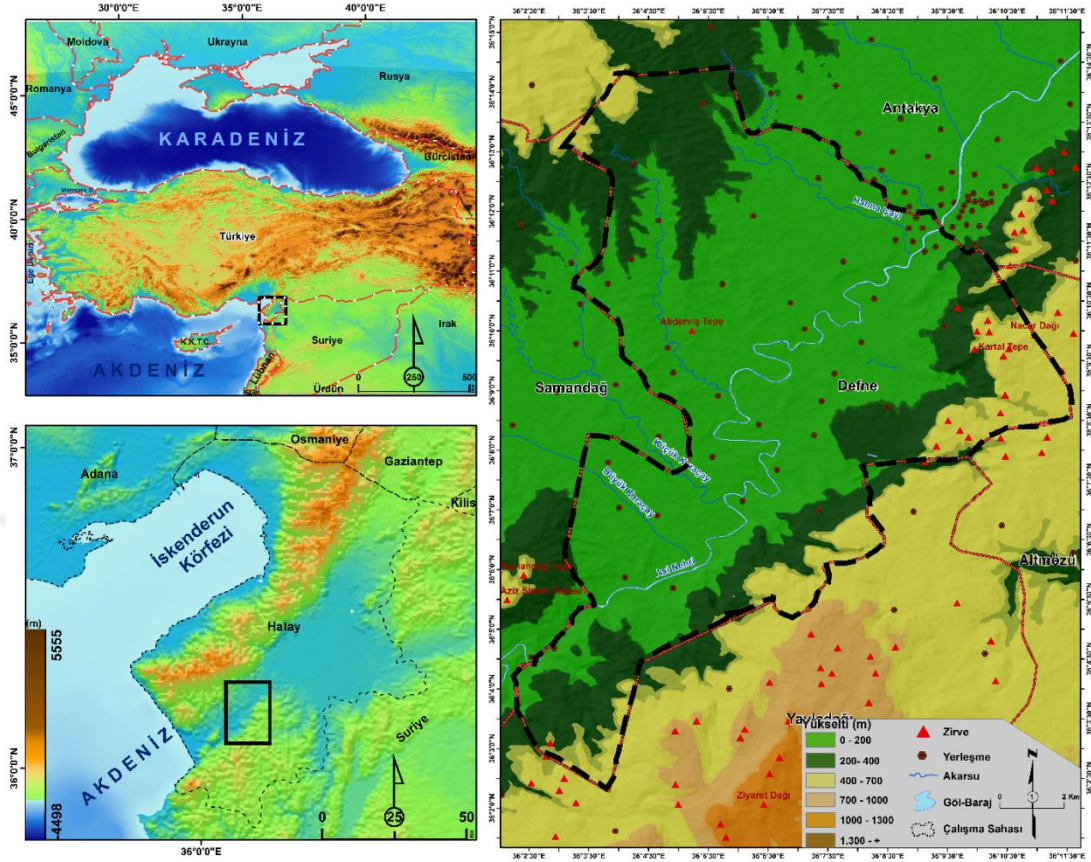
1.1. Defne Büyükşehir İlçesinin Yeri, Sınırları ve Başlıca Özellikleri

Hatay ili, Doğu Akdeniz havzasında ve Türkiye'nin en güneyinde bulunur. Hatay Akdeniz Bölgesi'nin Adana Bölümü sınırları içerisinde bulunmaktadır. İlin bulunduğu alan, güney ve doğudan Suriye, batıdan Akdeniz, kuzeybatıdan Adana, kuzeyden Osmaniye ve kuzeydoğusunda Gaziantep ile çevrelenmiştir.

Araştırma sahamız olan Defne büyükşehir merkez ilçesi, Hatay'ın güney batısında yer almaktadır. İlçenin kuzeyinde diğer merkez ilçe Antakya, doğusunda Altınözü, batısında Samandağ güneyinde ise Yayladağı ilçeleri yer almaktadır (Şekil 1).

Defne büyükşehir ilçesi, Hatay ilinin Antakya ilçesi ile beraber merkez ilçesi konumundadır. İlçe sınırları içerisinde toplamda 37 tane mahalle bulunmaktadır. Bu mahaller; Akdeniz, Armutlu, Çökek, Elektrik, Çınarlı, Sümerler, Dursunlu, Harbiye, Gümüşgöze, Yeşilpınar, Çekmece, Subaşı, Toygarlı, Turunçlu, Aknehir, Tavla, Bahçeköy, Balıklıdere, Bostancık, Çardaklı, Değirmenyolu, Döver, Samankaya, Sinanlı, Ballıöz, Güneysöğüt, Koçören, Meydancık, Orhanlı, Aşağıokçular, Büyükçat, Özbek, Hancağz, Yeniçağ, Özengili, Hüseyinli ve Karşıyaka gibi şehrsel ve kırsal karakterli yerleşme üniteleridir.

Şekil 1.
Araştırma Sahasının Lokasyon Haritası

2022 yılı verilerine göre ilçede 165494 kişi yaşamaktadır. Çalışmamız devam ederken 2023 yılı TÜİK verileri yayınlanmadığı için 2022 verileri kullanılmıştır. Defne büyükşehir merkez ilçesi, bu nüfusla Hatay ilinin 3'üncü en kalabalık ilçesi durumundadır. Yaklaşık 142 km²'lik alanı ile aynı zamanda Hatay'ın en küçük yüzölçümüne sahip ilçesidir (Şekil 1). Merkez ilçe, genel itibariyle dağlar ve platolarla çevrilidir. Yöreye tipik Akdeniz iklimi hâkim olduğundan; ilçe, doğal bitki örtüsü bakımından Türkiye bitki coğrafyası ve flora bölgelerine göre Holarktik Flora Âleminin Akdeniz Bölgesi sınırları içerisinde yer almaktadır. İlçede iklime uyum sağlamış kızılcamların tahrip edilmesi ile ortaya çıkan makiler (defne, zeytin, kocayemiş, ... vb) ve makilerin tahribiyle ortaya çıkan garig türleri yayılış göstermektedir. İlçede başta Asi Nehri olmak üzere birçok küçük ölçekli akarsu bulunmaktadır. İlçe sınırları içerisinde en yaygın olan toprak türleri; kırmızı-kahverengi Akdeniz toprakları, kırmızı Akdeniz toprakları, kahverengi orman toprakları, kolüvyal topraklar ve Asi Nehri'ne yakın yerlerde alüvyal topraklara rastlanmaktadır. Defne büyükşehir ilçesi'nde kolüvyal topraklar genellikle eğimli

yamaçların eteklerinde yaygındır. Kolüvyal toprakların bulunduğu alanlar Defne ilçe halkı için genellikle dikili tarımın yapıldığı alanlardır.

1.2. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi

1.2.1. Araştırmanın Problem Durumu, Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın problemi belirlerken her şeyden önce problemin araştırılabilir özellikte olmasına dikkat edilmiş ve Defne büyükşehir merkez ilçesi ile sınırlandırılmıştır. Araştırmanın temel problem cümleleri;

- İlçe nasıl bir idari yapılanma içerisinde oluşturulmuştur?
- İlçe sınırları tartışılmakta mıdır? Varsa, sınır tartışmaları hangi konular üzerinde yoğunlaşmaktadır.
- Merkez ilçedeki kırsal ve şehrsel özellikli mahalleler coğrafi perspektiften tartışılmakta mıdır?

Araştırmamızın temelindeki araştırma soruları yukarda belirtilmiştir. Yapılan araştırmada amaç sorulan bu sorulara cevap bulmak ve 6360 sayılı Kanun ile kurulan Defne büyükşehir merkez İlçesi'nin mevcut idari yapısını ve genel özelliklerini ortaya koymaktır.

Araştırmanın önemi araştırma sahasının coğrafi-beşeri özellikleri göz önünde bulundurularak ve Defne büyükşehir ilçe Belediyesi'nden alınan veriler incelenip yorumlanarak merkez ilçenin mevcut idari yapısı ve özelliklerini ortaya koymaktır. Bu çerçevede ortaya koyulacak olan bilgiler doğrultusunda idari yapının doğruluğu ve işleyişi hakkında en doğru bilgilere ulaşmaktır. Mevcut sorunlara cevaplar bulup önerilerde bulunmaktır.

1.2.2. Araştırmanın Konusu ve Kapsamı

Araştırmanın konusu Defne Büyükşehir İlçesi'nin mülki idare özelliklerinin yönetsel coğrafya analizi ve değerlendirmesidir. Günümüzde şehrsel alanlarda giderek artan nüfus ve bu nüfusun beraberinde getirdiği potansiyel sorunları en aza indirmek bakımından idari coğrafya bilimsel yaklaşımlarının kullanılması şehrsel ve kırsal yaşamın en temel noktalarında kendini göstermektedir.

Mekânın idaresi kapsamında yapılan gerek akademik düzeyde ve ekseriyetle siyasal platformdaki hatalar ya da doğrudan uygulamada karşılaşılan aksaklıklar sonucunda bazen önü alınamaz sorunlar ortaya çıkabilmekte, bunlar bazen bir çığ

gibi katlanarak artmakta, geri dönülmez sosyokültürel ve ekonomik sonuçlara yol açabilmektedir. Bahis konusu sorunları en alt düzeyde minimize etmek amacıyla çoğu zaman idari bakımdan sınırlandırılmış alanların coğrafi çevre özelliklerinin potansiyeli dikkate alınarak bir mülki idare planlaması yapılması gerekmektedir.

Araştırmamız 6360 Sayılı Kanun kapsamında, Defne büyükşehir merkez ilçesi ile sınırlandırılmış ve bu sınırlı saha özelinde gözlem ve ölçmeye dayalı saha çalışmaları yapılmış ve idari coğrafya ilkeleri çerçevesinde yapılan analizlere bağlı olarak sentez sonuçları elde edilmeye çalışılmıştır.

1.2.3. Araştırma Konusu ve Defne Büyükşehir İlçesi İle İlgili Çalışmalar

Defne büyükşehir merkez ilçesi, 6360 Sayılı Kanun ve idari coğrafya mekan analizleri ile ilgili daha önce yapılmış ya da yayımlanmış olan çalışmalar üzerinde detaylı literatür, belgesel taramalar ve yayımlara özgü içerik analizleri yapılmıştır. Söz konusu tarama ve analiz çalışmaları aşağıda en yeniden en eskiye doğru yıl bazlı sıralanarak kategorize edilmiştir. Bu çalışmalar:

Dinç, Y., (2022). “Büyükşehir belediyeli illerde kentsel alanların ve kent-kır nüfusunun belirlenmesi: Hatay örneği” adlı çalışmada Hatay ilindeki kent yerleşmeleri belirlenmiş belirlenen yerleşmelerdeki nüfusun kentli nüfus mu yoksa kırsal nüfus mu olduğu ayırt edilmeye çalışılmıştır.

Türkan, O., (2021). “İdari coğrafya ve yerleşme coğrafyası açısından mahalle kavramı” adlı çalışmada mahalle kavramının yönetsel ve yerleşme açısından ortaya çıkan karışıklığı ortadan kaldırmak için çalışılmıştır

Duman, L., (2020). “Seçimlerde sınırlar: “başarılı” bir stratejik taksimat örneği olarak Defne ilçesinin kurulması” adlı makalesinde 2012 yılında yapılan idari taksimatın, stratejik açıdan yerel seçimlerde de oldukça etkin biçimde kullanıldığını ve Defne büyükşehir merkez ilçesinin bunun başarılı bir örneği olduğu ortaya konmuştur.

Gömen, G., (2020). “Osmanlı’dan günümüze Gaziantep ilinin idari coğrafyası” adlı çalışmada, Gaziantep ilinin Osmanlı idaresi sınırlarına dâhil olduğu 1516 yılında başlayıp günümüze kadar geçen tarihsel süreç içerisinde geçirmiş olduğu idari değişimler dönemler şeklinde ortaya konulmuştur.

Sarioğlu, O., (2020). “Defne metropol ilçesinin turizm coğrafyası açısından değerlendirilmesi” adlı çalışmada Defne anakent ilçesinin mevcut turizm potansiyeli hakkında bilgi ortaya konmaya çalışılmıştır.

Ege, H. Y. & Şahin, K., (2019). “Defne ilçesine bağlı (Hatay) Döver Mahallesi’nde iki dillilik” adlı yüksek lisans tezinde Hatay’ın Defne büyükşehir merkez ilçesine bağlı Döver Mahallesi’nde kullanılmakta olan iki dilli yapı ele alınmıştır. Döver Mahallesi’nde yaşayan Arap Alevilerin (Nusayrilerin) büyük çoğunluğu hem Arapça hem de Türkçe konuşabilmektedir. İki dilli olan bu bireylerin hangi dili ne zaman konuştukları ve bu yöndeki tercihlerini etkileyen nedenler üzerinde durulmuş ve ortaya konmuştur.

Polat, M. İ. (2019). “Hatay ili Antakya ve Defne merkez ilçeleri toplu taşıma sistemlerinin analizi ve rehabilitasyonu” adlı yüksek lisans tezinde Hatay ili merkez ilçelerindeki toplu taşıma sisteminde ki mevcut güzergâh yapıları, araç türleri ve yolculuk analizlerini incelenip gelişen kent yapısı içerisindeki olumlu veya olumsuz noktalar değerlendirilip ortaya konmuştur.

Sakar, S. E. (2019). “Yeni büyükşehir yasasına kırsal kesimin bakış açısı: Adana örneği” adlı çalışmada büyükşehirlerin genişletilme uygulamasını Adana ilindeki yerleşmelere nasıl yansıdığı ortaya konulmaya ve değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Yılmaz, C. (2019). “Türkiye kırsal yerleşme coğrafyası literatürü” adlı çalışmada geçmişten günümüze kadar geçen süreçte yerleşmeler üzerinde etki eden beşeri ve fiziki faktörlerin etkileri üzerinde durulmuştur.

Tekin, Ö. F. (2018). “Türkiye’de büyükşehir yönetimi ve 6360 sayılı Yasa’nın getirdiği değişim: Konya örneği” Adlı çalışmada 6360 sayılı Yasa’nın Konya ili üzerinde nasıl etkiler yaptığı Konya iline ait veriler analiz edilip tablo haline getirilmeye çalışılmıştır. Ayrıca çalışmada yeni yasanın getirdiği sorunlara çözümlerde ortaya sunulmuştur.

Demirkaya, Y. ve Koç, M. (2017). “6360 sayılı Kanun ile birlikte mahalleye dönüşen köylerde değişimin katılım açısından muhtarlığa etkisi: Menteşe ve Seydikemer ilçeleri üzerinden bir değerlendirme” adlı çalışmada yönetim açısından muhtarlık seçiminde halkın katılımının hem yeni mahalleli vatandaşlar hem de muhtarlık açısından nasıl bir şekil aldığı muhtarlar üzerinden ortaya konulmasına çalışılmıştır.

Karadeniz, V. ve Altınbilek, M. S. (2016). “Erzincan ilinin idari coğrafya analizi ve idari sınırlardan kaynaklanan sorunlar” adlı çalışmada Erzincan ilinin idari yapısı incelenerek fiziki ve sosyoekonomik sorunlar ortaya konulmuş ve çözüm aranmaya çalışılmıştır.

Açıkgöz, A. (2015). “Antakya ve Defne ilçelerinin sınırlarının belirlenmesinde Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ve Alevi kültür ögesi” adlı çalışmada Hatay iline bağlı Antakya ilçesinde yeni kurulan Defne büyükşehir ilçesi sınırlarının “Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı” ve o bölgede yaşayan yerel halkın demokratik tercihleri dikkate alınmadan 6360 sayılı Kanun ile oluşturulması saha çalışması yapılarak incelenmiştir.

Akıllı, H. & Kızılboğa Özasan, R. (2015). “6360 sayılı Kanun’a ilişkin literatür taraması” adlı makalede 6360 sayılı Kanun’un getirdiği değişimleri değerlendiren çalışmaların incelenmesi yapılmış ve bu çalışmaların konusu ele alınmıştır.

Sezik, M., (2015). “6360 sayılı Kanun'a Göre büyükşehirlerde bütünleşme sürecinin etkileri: Malatya örneği” adlı çalışmada 6360 sayılı Kanun’un getirdiği değişimleri politik, yönetim ve ekonomik boyutlarıyla ele alınmaya çalışılmış olup çalışma alanından elde ettiği veriler ile 6360 sayılı Kanun’un bu güne kadarki uygulamalarını tartışılmakta, kanunun genel gerekçesi ve esas metinde ortaya konulan ilkeler ile uygulamaları incelemektedir.

Adıgüzel, Ş. (2014). “Hatay büyükşehir belediyesi” adlı çalışmada da belirtildiği üzere 6360 sayılı Kanun kapsamında kurulanlarla birlikte, Türkiye’de büyükşehir belediyesi sayısı otuza yükselmiştir. Yeni yasa ile ortaya çıkan Hatay’da büyükşehir kurulması ile ilde yeni bir yönetsel yapı ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan bu durum bu çalışmada birçok açıdan değerlendirilip ortaya konmuştur.

Çukurçayır, M. A., Negiz, N. ve Yemen, Ö. G. A. (2014). “6360 sayılı Kanunun uygulamasında köylü mü, mahalleli mi? : Katılamayanlar açısından bir değerlendirme” adlı çalışmada 6360 sayılı Kanun kapsamında mahalleye dönüşen köylerde oluşabilecek ve oluşan sosyal ekonomik ve psikolojik değişimler üzerine, çalışma yapılmıştır.

Oruç, H. İ. (2014). “6360 sayılı Yasanın yerel yönetim sistemimizde meydana getirdiği değişimler” adlı çalışmada 6360 sayılı Kanun’un idari anlamda meydana getirdiği değişimler ve yansımaları üzerinde durulmuştur.

Deniz, T. ve Yiğit, G. K. (2013). “İdari coğrafya açısından büyükşehir belediyeleri” adlı çalışmada 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun olumlu ve olumsuz yönleri karşılaştırılarak çözümler ortaya konulmuştur.

Sayan, İ. Ö. (2013). “Türkiye’de idari sistem ve örgütlenme” adlı çalışmada yönetim yapısı olan idari (genel), askeri, adli ve akademik yönetim yapılarından sadece idari yönetimi ele alarak Türkiye’deki idari sistemi ve örgütlenmeyi ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Karakaya, S. (2012). “Büyükşehir belediyelerinin yapısı ve yeniden düzenlenmesi” adlı çalışmada geçmişten günümüze büyükşehirlerin değişimi ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Güder, E. (2010). “İdari bölünüşe göre Eskişehir’de nüfus dağılışı (2000 ve 2008)” adlı çalışmada Eskişehir’in nüfus yapısı ve değişiminde nüfus değişkenlerinin ve idari faktörlerin etkili olduğunu ortaya koymaya çalışılmıştır.

Karagel, H. (2010). “Türkiye’de İdari Alanların Belirlenmesi ve Sorunları: Sumbas Örneği” adlı çalışmada Osmaniye ilinin bir ilçesi olan Sumbas ilçesinin idari coğrafya özelliklerini irdelemekte, ilçe merkezinin kasabalaşma potansiyelini üzerinde durulmakta ve merkezi yerler kuramı kapsamında yerleşmenin kırsal özelliklerine vurgu yapmaktadır. Ayrıca çalışmada Türkiye’nin Cumhuriyet öncesinde ve Cumhuriyet dönemi içerisinde mülki idare yapısını kronolojik sıra ile detaylı bir biçimde ele alarak ülkenin mülki idare yapısını geçirdiği değişimlerle birlikte ortaya konulmuştur.

Özçağlar, A. (2005). “Türkiye’de mülki idare bölümlerinin idari coğrafya analizi” adlı çalışmada Türkiye idari sistemi ve konuya ait terimler ortaya konulmaya çalışılmıştır.

1.2.4. Kavramlar ve Araştırmanın Özgünlüğü

İdari coğrafya bilim alanına yönelik çalışmalar sürdürülürken ve raporlanırken bazı terim ve kavramların anlamlandırılması ve coğrafya bilimsel jargonunun iyi bilinmesi ve yorumlanması gerekmektedir. Buna göre:

Uluslararası platformlarda siyasî nitelik taşıyan devletlerin egemenlikleri altındaki ülke arazilerinin yönetimiyle ilgili esasları coğrafi ortamla ilişkili olarak ele alan sosyoekonomik coğrafya dalı “idari coğrafyadır”. **İdari coğrafya**, devletin yönetim yapısı gereği ülke topraklarında yapılmış veya yapılacak idarî düzenlemelerin doğal coğrafya koşullarına ve sosyoekonomik yapıya uygun olup, olmadığını araştırıp, bu yönde yapılacak planlamalara yön vermektedir (Özçağlar, 2005).

Devlet yönetimi altındaki ülke arazisinin (mülkün) mevcut yasalar kapsamında dereceli olarak yönetim alanlarına bölünmesine **mülki idare taksimatı**, idari bölünüşe göre elde edilen idari coğrafya mekânlarına **idari bölge**, **idari bölüm**, **idari alan** gibi adlar verilmektedir (Özçağlar, 2005).

Belediye teşkilatına sahip il ve ilçe merkezi durumundaki kentsel yerleşmeler ile il ve ilçe merkezliği görevi olmayan ve büyük ölçüde kasaba özellikleri gösteren belediye örgütlü yerleşmelerin içerisinde yer aldıkları idari alanlara **kentsel /şehirsel idari alan** demekteyiz (Özçağlar, 2005). Ancak Karagel (2022) coğrafyacıların bu kavramı kullanmasının sakıncaları üzerinde durduğu çalışmasında söz konusu alanlar için “**belde**” kavramının kullanımını önermektedir. Gerçekten de geniş açıdan bakıldığında bu kavram, il ve ilçe merkezlerini de kapsamaktadır. Oysa ifade etmek istediğimiz il ve ilçe merkezi görevi olmayan belediye örgütlü yerleşmelerdir. Kavramların bu şekilde birbirine karışması ve anlam karışıklığı yaratmasını önlemek bakımından Karagel (2022)’in önerisi makuldür.

İller, “*birden fazla ilçe alanının bir araya gelmesiyle oluşan, valilikler ile bu makama bağlı diğer kadrolar tarafından yönetilen Türkiye’nin en büyük mülki idare bölgeleridir*”. Yalın olarak “**il**” şeklindeki yazılım ve söylemin ilin yönetim merkezliğini yapan şehri değil, bir idari bölgeyi ifade ettiğinin bilinmesi gerekir (Özçağlar, 2005). **İlçe** ise ilin alt bölümü olup mekânsal olarak köyleri, ilçe merkezi olmayan belediye teşkilatlı yerleşmelerin yönetsel alanlarını, yer yer devlete ait

hazine arazilerini ve diğer arazileri kapsayan mülki idare kademesidir (Özçağlar, 2005). **İlçe merkezleri**, ilin alt bölümü olan ilçelerin idarî alanlarına yönetim merkezliği yapan kentsel yerleşmelerdir. Başka bir ifadeyle, bir ilçenin idari alanının bütününe merkezlik yapan, içerisinde kaymakamlık teşkilatının ve ilgili diğer resmi kuruluşların yer aldığı belediye örgütlü kentsel yerleşmelere **ilçe merkezi** denilmektedir. Bir ilin idari sınırları dahilinde, “il merkezi durumundaki kentsel yerleşmenin içinde yer aldığı ilçe alanı” **merkez ilçedir** (Özçağlar, 2005).

Bir coğrafi ünite, yönetsel sınırlarla belirlenmiş arazisi ile sürekli ve dönemlik olarak ikamet edilen kırsal yerleşmeleri bulunan; hammadde üretimine yönelik birincil ekonomik faaliyetlerin egemen olduğu, sanayi ve hizmetlerle ilgili faaliyetlerin kısıtlı ölçüde kaldığı, muhtarlıklarca yönetilen yönetsel alanlar **köy yönetsel alanları** olarak ifade edilir (Özçağlar, 2015). Köy yönetsel alanı ikiye ayrılmaktadır. Köyün yönetiminde tek yerleşme bulunuyorsa buna tek yerleşmeli köy yönetsel alanı, birden fazla yerleşim alanı bulunuyorsa çok yerleşmeli köy yönetsel alanı olarak ifade edilmektedir.

Büyükşehir belediyesi: Sınırları il mülki sınırı olan ve sınırları içerisindeki ilçe belediyeleri arasında koordinasyonu sağlayan; idarî ve malî özerkliğe sahip olarak kanunlarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan; karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisidir. Büyükşehir belediyelerinin sınırları, il mülki sınırlarıdır. İlçe belediyelerinin sınırları, bu ilçelerin mülki sınırlarıdır (TBMM, 2004). İl merkezi ya da ilçe merkezi durumundaki bir kentsel yerleşmede bulunan belediyenin hizmet vermekle yükümlü olduğu alan il merkezinin veya ilçe merkezi **belediye yönetsel alanıdır** (Özçağlar, 2015).

Bir yerin idari coğrafyasını anlayabilmek ve hakkıyla analiz edebilmek yukarda verilen kavramları iyi anlamak ve aralarındaki ince ayrımları kavrayabilmek gerekmektedir.

Araştırma sahası ya da doğrudan konusu ile ilgili en eski çalışma 2005 yılında yayımlanmış olan Türkiye’deki mülki idare bölümlerinin idari coğrafya analizinin yapılmış olduğu kuramsal çalışmadır (bkz. Özçağlar, 2005). Daha sonra 2010 yılında yeni kurulmuş bir ilçe örneği üzerinden ülkemizdeki mülki idare alanlarının belirlenmesi ve bu süreçte yaşanan sorunları ele alan ve bu kapsamda Türkiye’nin ilk

lisansüstü tezi olma özelliği taşıyan doktora çalışması dikkat çekmektedir (bkz. Karagel, 2010). Nitekim bu çalışmanın ardından özellikle coğrafya disiplini içerisinde idari coğrafyaya yönelik çalışmalar adeta patlama yapmıştır. Nitekim araştırmacılar açısından oldukça kısır bir literatür arka planı bulunan bu bilim alanında söz konusu doktora tezi ile idari coğrafya kuramsal çerçevesinin içindeki devasa boşluk büyük ölçüde doldurulmuştur. Daha sonra 2013 yılında Türkiye’deki idari sistem ve örgütlenmesi ile ilgili rapor (bkz. Özkal Sayan, 2013), büyükşehir belediyelerini idari coğrafya perspektifinden analiz eden kuramsal çalışma (Deniz ve Kantürk Yiğit, 2013) ve mahalle kavramını idari coğrafya ve yerleşme coğrafyası perspektifinden ele alan Türkan (2021)’ın çalışması araştırmamızın kuramsal çerçevesini oluşturmuştur.

Bununla birlikte 2014 yılında Adıgüzel (2014)’in Hatay büyükşehir belediyesini konu edindiği etüt çalışması, Açıkgöz, (2015)’ün Antakya ve Defne ilçelerinin mülki sınırlarının belirlenmesine yönelik eleştirel yaklaşımı, Polat (2019)’ın Antakya ve Defne merkez ilçelerinin toplu taşıma sistemlerini analizi ve iyileştirme önerileri, Ege ve Şahin (2019)’in Defne ilçesinin Döver Mahallesi’ndeki iki dilli yapısını ele aldığı sosyokültürel çalışması, Sarıoğlu (2020)’nun Defne büyükşehir merkez ilçesinin turizm coğrafyasını değerlendirdiği etüt çalışması, Duman (2020)’ın stratejik bir taksimat örneği olarak Defne ilçesi sınırlarını ele alması ve Dinç (2022)’in Hatay ili üzerinden örneklediği büyükşehirlerdeki şehirselleşme ve kırsal nüfusların belirlenmesi ile ilgili çalışması doğrudan araştırma sahamızla ilgili çalışmalar olması bakımından kuramsal arka planımızı büyük ölçüde şekillendirmiştir.

Yukarıda kuramsal çerçevesini ortaya koyduğumuz araştırmamızın problem durumu, amacı ve önemi tekrar göz önüne alınacak olursa, araştırma sahamız olan Defne büyükşehir ilçesi’nin daha önce hiç ele alınmamış olan idari coğrafya özelliklerinin analiz edilmiş olduğu görülecektir. Elbette bir çalışmanın daha önce hiç çalışılmamış olması o çalışmayı doğrudan özgün bir çalışma yapmayacaktır. Gerek araştırmanın veri toplama ve analiz yöntemleri, veri analizi ile elde edilen bulguların özellikleri, bulguların tartışma yaklaşımları, değerlendirmeler ve gerekse ortaya koyduğu sonuçlar idari coğrafya bilim alanına yaptığı katkılar açısından değerlendirildiğinde bu çalışma daha önce yapılmış çalışmalardan oldukça farklı ve özgün bir çalışmadır.

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA MODELİ VE YÖNTEMİ

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma deseni (modeli), araştırmanın sorularını cevaplamak ya da hipotezlerini test etmek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen bir plandır (Büyüköztürk vd., 2011; Karasar, 2012). Bir bilimsel araştırma sürecinin doğru şekilde ilerleyebilmesi için araştırmacının yapacağı araştırma için bir plan dâhilinde en doğru modeli ve yöntemi belirlemesiyle başlar. Araştırmacı, araştırma probleminin sorularını doğru bir şekilde açıklığa kavuşturabilmesi için kullandığı model ve yöntemin tekniklerine hâkim olmalıdır.

Sosyal bilimlerde araştırma modelleri nicel ve nitel olarak ikiye ayrılmaktadır. Yapılan bu araştırma için en doğru model ve yöntem seçilmeye çalışılmış ve uygulanmıştır. Yapılan bu araştırmada sosyal bilimlerde sıklıkla kullanılan tarama modeli kullanılmıştır. Karasar (2012)'a göre tarama modeli geçmişte ya da halen var olan bir durumu, var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Bu yaklaşım çerçevesinde araştırmanın konusu ele alınmış ve araştırma ortaya konulmuştur.

2.2. Araştırmanın Analiz Yöntemleri ve Veri Analizi

Araştırmaya başlamadan önce bu araştırmanın ortaya konulmasının doğru olup olmadığı, çözüm odaklı olup olmadığı üzerinde düşünülmüş ve bu çalışmanın olumlu sonuçlar ortaya koyabileceği düşünülüp bu araştırmanın yapılması kararlaştırılmıştır. İdari coğrafya araştırmaları yapılırken ilk öncelikle idari anlamda araştırılacak alanın coğrafi özellikleri bilinmelidir. Çünkü bu alanda alınacak idari kararların araştırılan alanın coğrafi özellikleriyle bağlantılı ve o alanda yaşayan insanlar için uygun olmalıdır.

Araştırmanın teorik kısmı için önce belli bir plan ve program hazırlanmıştır. Bu plan ve programı gerçekleştirmek amacıyla belli faaliyetler yapılmıştır. Araştırmanın en başında konu belirlenmiş bu konuya yönelik literatür taraması yapılmıştır. *Stratejik plan, tez, il yillığı, kitap, makale, dergi, bildiri,...* vb. türden

önemli kaynaklar gözden geçirilmiştir. Gerekli veriler temin edilmek üzere kurum veya kuruluşlardan veri temin edilmeye çalışılmıştır.

Bir sonraki aşamada araştırma için gerekli haritalar ArcMAP programıyla çizilmiştir. Ayrıca Excel office programıyla çalışma için grafikler hazırlanmıştır. Grafikler genellikle TÜİK verilerinden faydalanarak hazırlanmıştır. Araştırmanın son aşaması ise genellikle masa başında araştırmayı dijital ortama aktarmakla tamamlanmıştır.

Araştırmaya başlamadan önce bu araştırmanın ortaya konulmasının doğru olup olmadığı, çözüm odaklı olup olmadığı üzerinde düşünülmüş ve bu çalışmanın olumlu sonuçlar ortaya koyabileceği düşünülüp bu araştırmanın yapılması kararlaştırılmıştır.

Araştırma soruları:

- İlçenin kuruluşu, mülki idare sınırlarının belirlenmesi ve mülki bölünüşünü esas alan fizibilite raporu ve konunun ulusal /uluslararası örneklerini içeren karşılaştırmalı bir analiz raporu var mıdır? Varsa, raporun dayandığı ilkeler nelerdir? Defne büyükşehir merkez ilçesinin mülki idare sınırları nasıl belirlenmiştir?
- İlçenin kuruluşu, idari sınırları ve mülki idare bölünüşüne ilişkin ileri sürülen gerekçeler ve tespit edilen hedeflere ulaşılabilmiş midir?
- İlçenin kuruluşu, idari sınırları ve mülki idare bölünüşünü esas alan yasal çerçeve uygulamada işlevsellik sağlamış mıdır?
- İlçenin kuruluşu, idari sınırları ve mülki idare bölünüşüne ilişkin özellikler idari coğrafya esaslarına uygun mudur?

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM:

DEFNE BÜYÜKŞEHİR İLÇESİNİN DOĞAL VE BEŞERİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

3.1. Jeolojik, Jeomorfolojik ve Hidrografik Özellikleri

Hatay sınırları içerisinde Paleozoikten günümüze kadar bütün jeolojik devirlere ait birimlere rastlamak mümkündür. Araştırma sahamız olan Defne büyükşehir merkez ilçesinde ise daha çok Mezozoik döneminden başlayarak Kuvaterner dönemine kadar birçok zaman dilimine ait arazilere rastlamaktadır (Şekil 2).

Defne büyükşehir merkez ilçesi sınırları içinde en geniş alan kaplayan Kuvaterner dönemine ait litolojik birimlerdir. Özellikle ilçe sınırlarından geçen Asi Nehri etrafında bu arazilere rastlamak mümkündür. Asi Nehri'nin her iki yakasında Kuvaterner dönemine ait alüvyonlara rastlanır (Şekil 2). Bu alüvyonların etrafında ise Pliyosen dönemine ait karasal kırıntılara (kum taşı, kil taşı) rastlanır. İlçenin kuzey batısında bulunan Toygarlı ve Ballıöz mahallelerinin arasındaki litolojik birim miyosen dönemine ait neritik kayalar ve mezozoik dönemine ait gabro, dünit, ... vb arazilerden oluşmaktadır. İlçenin kuzey doğusunda bulunan Dursunlu Mahallesi ve civarında miyosen dönemine ait kırıntılar ve karbonatlar görülmektedir.

İlçenin doğu kesimlerinde ve ilçe sınırları içerisinde yer alan bir diğer litolojik birimi Miyosen Senozoik döneme ait kum taşı, killi kireç taşı, kil taşı ve marn bir arada bulunduğu bir formasyondan oluşmaktadır. İlçenin güney ve güney doğu kesimi Miyosen ve Eosen'e (Senozoik) ait kireç taşlarından resifal ve killi kireçtaşlarından oluşmaktadır (Sarioğlu, 2022).

Tektonik olarak Antakya-Kahramanmaraş grabeni üzerinde bulunan Defne büyükşehir merkez ilçesi farklı levhaların karşılaştığı, buna bağlı tektonik etkinliklerin aktif hissedildiği bir yerdir. Ölü Deniz Fayı, Kızıldeniz Akabe körfezinden başlayarak , Doğu Anadolu Fayı ile kesiştiği “Maraş üçlü eklemine” (Gülen vd., 1987: 320) veya kuzeyde Antakya'ya kadar uzanan K-G uzanımlı transform faydır. Defne büyükşehir merkez ilçesinde gerçekleşen tektonik

faaliyetlerin çoğu bu fayın varlığına bağlıdır. Aşağıokçular Mahallesi'nde güneydoğuya doğru Dursunlu ve Harbiye mahallelerine doğru uzanan ve güneybatıya doğru Çardaklı, Bostancık ve Yeşilpınar mahallelerine uzanan iki tane fay bulunmaktadır ayrıca ilçenin Döver Mahallesi'nde bir fay görülmektedir (Şekil 2).

Çalışmamız devam ederken 6 Şubat 2023 tarihinde Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü verilerine göre Sofalaca-Şhitkamil-Gaziantep'te 7.7 büyüklüğünde bir deprem meydana gelmiş; ardından Ekinözü-Kahramanmaraş merkezli 7.6 büyüklüğünde bir deprem daha yaşanmıştır. Depremler Güneydoğu Anadolu, Doğu Anadolu İç Anadolu ve Akdeniz Bölgelerini kapsayan geniş bir alanı etkilemiştir (Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Değerlendirme Faaliyet Raporu 2).

20 Şubat 2023 tarihinde ise Samandağ-Hatay'da 6.4 büyüklüğünde bir deprem daha meydana gelmiştir. Sığ odaklı olan deprem Akdeniz, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde hissedilmiş; Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa illerinde yaşayan yaklaşık 14 milyon yurttaş depremden etkilenmiştir(Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Değerlendirme Faaliyet Raporu 2).

6 ve 20 Şubat depremlerinden bölgede en fazla etkilenen illerin başında Hatay gelmektedir. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın 6 Mart 2023 tarihli il bazında hasar tespit raporuna göre; Hatay ilinin genelinde büyük yıkımlar yaşanmıştır. En fazla yıkımın yaşandığı ilçelerin başında Antakya, Defne, Kırıkhan, Samandağ ve İskenderun olduğu görülmüştür (Dinç ve Şimşek, 2023). Bu ilçelerden geçen aktif fay hatları, zeminin gevşek bir yapıda olması yıkımın büyük olmasına sebep olmuştur.

Defne ilçesine bağlı bulunan Armutlu, Elektrik, Çekmece mahallelerinde en fazla yıkımın olduğu gözlenmiştir. Bu mahallelerde yıkımın fazla olması enkaz çalışmalarını geciktirmiş ve aksatmıştır (Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Değerlendirme Faaliyet Raporu 2).

Depremin yaşanmasından sonra konut alanlarında ortaya çıkan ağır hasar ve yıkımlar nedeniyle kent merkezinde güvenli barınma alanları azalmıştır. Bu bölgede bulunan nüfusun çoğu yer değiştirmek zorunda kalmıştır. Defne İlçesine bağlı Akdeniz, Dursunlu ve Aşağıokçular Mahallelerinde yıkımın az olmasından kaynaklı halkın yerleşim alanlarını terk etmediği bilgisi alınmıştır (Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Değerlendirme Faaliyet Raporu 2).

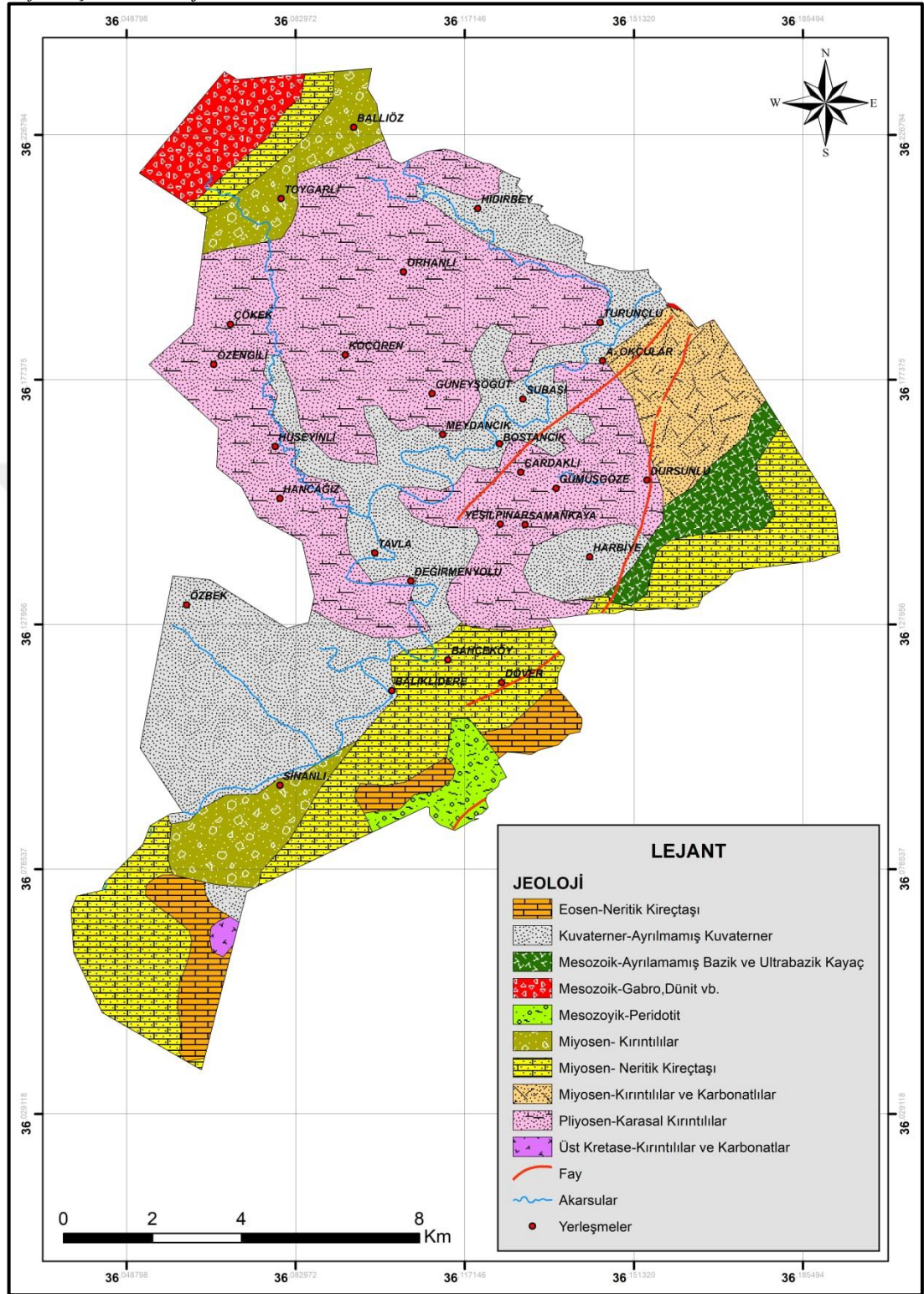
İlçe kuzeyinden Antakya çöküntü depresyonu, güneyinde Yayladağı ve Samandağ, kuzey doğusundan başlayıp doğusunu kaplayan Habibi Neccar Dağı, kuzey batısında Amanos dağlarının büyük bir kısmıyla çevrelenmiştir. İlçenin kuzeyi bir çöküntü alanıdır (Şekil 3). Güneyinde ve güneydoğu sınırlarında dağlık alanlar sınırlanmıştır.

Defne ilçesinin topoğrafyası genellikle eğim ve engebese az olan düz alanları teşkil etmektedir. Defne ilçesinin rakımı 248 m'dir. Güneydoğusunda Kuseyri platosunun bir kısmı ve ziyaret dağının kuzey kısımları ilçe sınırları içinde yer almaktadır. Asi Nehri kuzeydoğu ile güneybatı yönlü bir vadi içinde ilçede akış göstermektedir. Araştırma alanı içerisinde Antakya ilçesinden Defne ilçesine giriş yapan Asi Nehri akış hızının azalması bağlı taşıdığı alüvyonları kendi vadisinin yamacında biriktirerek verimli tarım arazilerinin oluşmasını sağlamıştır.

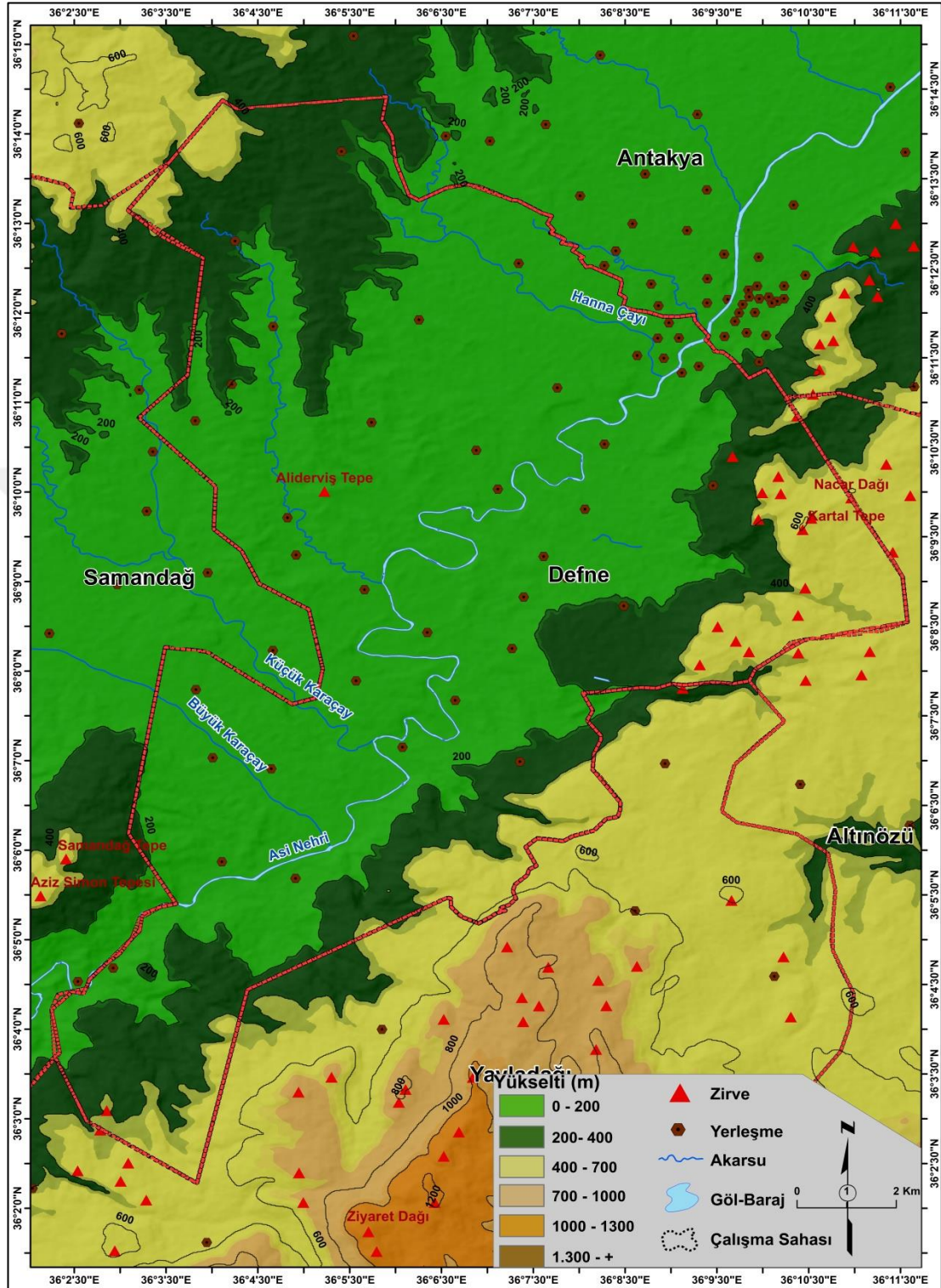
Harbiye yerleşim alanı çevresindeki tufa çökelleri ise tektonik hareketler vasıtasıyla oluşmuş iki düzey halindeki taraça sistemleri şeklinde yayılış göstermektedir. Yine sahadaki tufa çökelleri içerisinde Çan Mağarası olarak adlandırılmış bir mağara da mevcuttur (Kaymaz ve Özşahin, 2015: 351). Sahadaki en önemli yerçekillerinden birisi de Harbiye Şelalesi'dir. Harbiye Şelalesi, tufa çökellerinden meydana gelen taraça sistemleri üzerinde oluşmuş eğim kırıklarından suların dökülmesiyle ortaya çıkmıştır. Bu depoların oluşumunda Harbiye kaynaklarının bileşimindeki sedimentlerin çökmesinin esas rolü oynadığını ifade edebilir. Harbiye Şelalesi de üç basamaklı takım şelaleler şeklinde gelişmiştir (Kaymaz ve Özşahin 2015: 351).

İlçe sınırları içinde tepeler bulunmaktadır bunların en yükseği 600 m civarında olan Kartal Tepesi'dir. İlçenin Dursunlu Mahallesi'nde bulunan bu tepe Altınözü ile Defne merkez ilçesi arasında kalmaktadır (Şekil 3).

Şekil 2.
Defne İlçesinin Jeoloji haritası

Şekil 3.
Defne İlçesinin Topoğrafya Haritası

Hatay sınırları içerisinde bulunan Defne büyükşehir merkez ilçesi su kaynakları bakımından zengindir. Fakat tipik bir Akdeniz ikliminin görüldüğü Defne merkez ilçesinde kış aylarında su kaynaklarında bir artış, yaz aylarında ise bu

kaynakların bazılarında seviye düşüklüğü bazılarında ise tamamen kuruma görülmektedir.

Defne büyükşehir merkez ilçesinde bulunan en önemli hidrografik unsur Asi Nehri'dir (Orontes). Asi Nehri, merkez ilçeye Armutlu ve Sümerler mahalleleri arasından giriş yapmakta ve ilçede adeta boydan boya akmakta, Karşıyaka Mahallesi'nden Samandağ ilçesine giriş yaparak, buradan Akdeniz'e dökülmektedir (Şekil 4).

Şekil 4.

Defne İlçe Sınırları İçindeki Akarsuların Görünümü

Kaynak: Google Earth, 2023

Büyükşehir merkez İlçe sınırları içinde Asi Nehri'nden sonra en önemli akarsu Büyük Karaçay'dır. Bu akarsu esas itibariyle Asi Nehri'nin bir kolu olup Özbek Mahallesi'nden ilçe sınırlarına giriş yapmaktadır. Büyükçat Mahallesi'nden geçip Asi Nehri'ne kavuşmaktadır. Asi Nehri aracılığıyla sularını Akdeniz'e dökmetedir.

İlçede dikkat çeken diğer önemli akarsu Hanna Deresi ve Küçük Karaçay'dır. Hanna Deresi Ballıöz Mahallesi'nden ilçeye giriş yapar, Çekmece Mahallesi'nden geçer ve Akdeniz Mahallesi'ne ulaşınca sularını Asi Nehri'ne bırakır. Küçük

Karaçay ise Büyükçat Mahallesi de ilçe sınırlarına girer ve ilçede çok az akıp sularını Asi Nehri'ne ulaştırır (Şekil 4).

İlçenin yüzey suları bakımından önemli olan diğer hidrografik unsur kaynak sularıdır. İlçede birden çok mahallede kaynak suyu bulunmaktadır. Kış aylarında bu kaynak suları yağın yağışa bağlı olarak su miktarlarında artış görülmekte, yaz aylarında ise kısa dönemli bir kuruma gözlenmektedir. Bu kaynak sularından en önemlisi Dursunlu Mahallesi'nde bulunan yerel halkın "Gel Birdi" (Soğuksu) adını verdiği kaynak suyudur. Merkez ilçe sınırları içinde aşırı ünlenmiş ve birçok mahalleden bu mahalleye su doldurmak için gelen vatandaşlar bulunmaktadır.

İlçe sınırları içerisinde hatırı sayılır büyüklükte doğal ya da yapay bir göl bulunmadığından; ziraatla meşgul çiftçi halk genellikle sulama için yapay göletlerden yararlanmaktadır.

3.2. İklim, Bitki Örtüsü ve Toprak Özellikleri

İklim bir alanda uzun yıllık değişmeyen hava koşullarının ortalamasını ifade eder. İklim bir bölgenin yeryüzü şekilleri, toprak örtüsü, bitki örtüsü, insanların yapacağı tarım faaliyetlerini, benimseyecekleri yaşam tarzını belirler. Her iklim kendine ait izleri yaşanan bölgede yansıtır.

Ülkemiz, dünya ölçüsünde yapılan iklim sınıflandırmasına göre kıtaların batı tarafında görülen subtropikal iklim kuşağının Akdeniz iklim bölgesinde yer alır (Atalay, 2016: 87). Hatay'da yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlı karakteristik Akdeniz iklimi görülmektedir (Koçman, 1993). Hatay sınırları içerisinde yer alan Defne merkez ilçesinde karakteristik Akdeniz iklimi görülmekte ve Akdeniz iklimine ait özellikleri yansıtmaktadır.

2018 yılı itibari ile merkez ilçede bir meteoroloji istasyonu kurulmuştur. Ancak istasyon henüz çok yeni olduğundan, elde edilen kısa süreli veriler iklimi açıklamakta yetersiz kalmaktadır. Bu sebeple araştırma sahasının iklim değişkenlerine ilişkin veriler açıklanırken en yakın istasyon olan Antakya Meteoroloji İstasyonu verileri kullanılmıştır.

Antakya Meteoroloji İstasyonu'nun 82 yıllık (1940-2022) rasat verilerinin sonuçlarına göre araştırma sahası ve yakın çevresinin uzun yıllar ortalama sıcaklığı 18,83 °C'dir. Uzun yıllar en düşük ortalama sıcaklıklar aralık ve ocak aylarına (7 ve

7,8 °C), en yüksek ortalama sıcaklıklar ise temmuz ve ağustos aylarına (27,5 ve 28 °C) aittir (Tablo 1 ve Şekil 5).

Tablo 1.

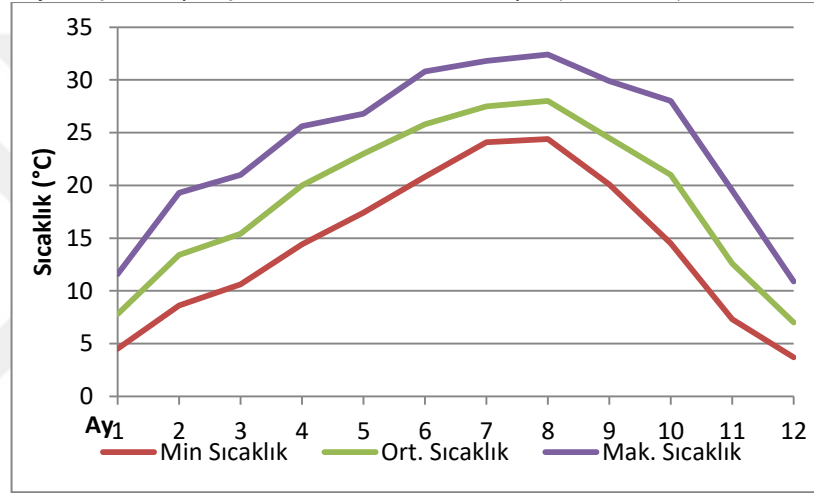
Defne ilçesinin Sıcaklık Verileri

Aylar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Ortalama Sıcaklık	7,8	13,4	15,4	20,0	23,0	25,8	27,5	28,0	24,5	21,0	12,6	7,0
Maksimum Sıcaklık	11,6	19,3	21,0	25,6	26,8	30,8	31,8	32,4	29,9	28,0	19,5	10,9
Minimum Sıcaklık	4,5	8,6	10,6	14,4	17,4	20,8	24,1	24,4	20,1	14,5	7,3	3,7

Kaynak: Antakya Meteoroloji İstasyonu Verileri Temel Alınarak Hazırlanmıştır. (1940-2022).

Şekil 5.

Defne İlçesinde yıl içerisindeki Sıcaklıkların Seyri (1940-2022)

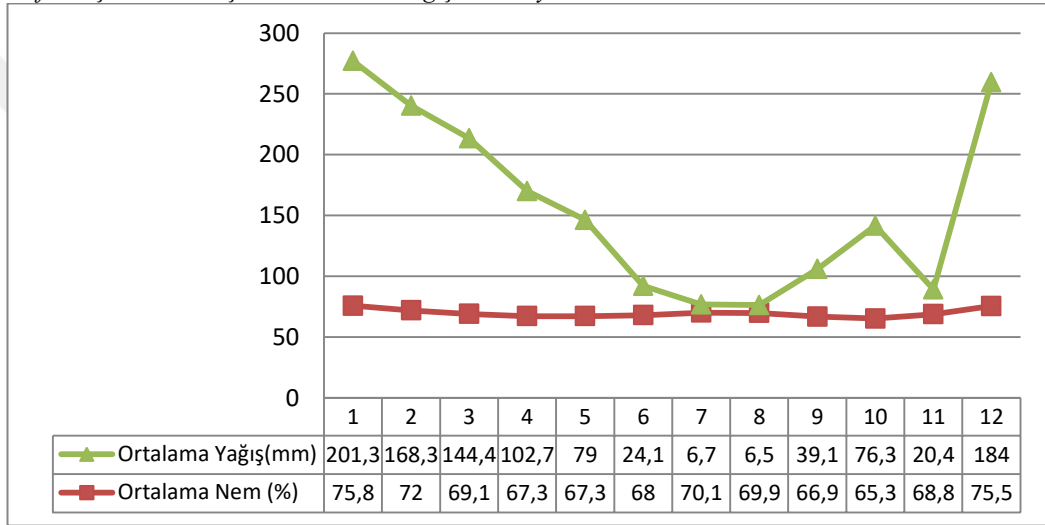
Kaynak: Antakya Meteoroloji İstasyonu verileri temel alınarak hazırlanmıştır, 2022

Araştırma sahası ve yakın çevresinde sıcaklık ortalamaları yıl boyunca 0 °C'nin altına düşmediği gibi, yörede ekstrem sıcaklık değişiklikleri de yaşanmamaktadır. Buna göre araştırma sahasında sıcaklıklar eylül ve ekim aylarında 3,5 °C düşme görülürken, en sert düşüş 8,4 °C ile kasım ayında yaşanmaktadır. Aralık ve ocak aylarında ise 5,2 °C daha azalmaktadır. En düşük sıcaklık değerine 3,7 °C ile aralık ayında ulaşılmaktadır. En dikkat çekici şekilde şubat (5,6 °C) ve nisan (4,6 °C) aylarında artan sıcaklıklar, bu tarihten sonra her ay 1,5 ile 3 °C arasında değişen değerlerde ağustos ayına kadar yükselmeye devam etmektedir. En yüksek sıcaklık değerine 32.4 °C ile ağustos ayında ulaşılmaktadır (Tablo 1 ve Şekil 5).

Bilindiği üzere havadaki su buharı miktarına nem adı verilir. Antakya meteoroloji istasyonunun 1940-2022 uzun yıllar verilerine göre, araştırma sahasında yıllık ortalama nem değerleri incelendiğinde, en yüksek oransal değerlerin (% 75,7) kış aylarına (aralık ve ocak); en düşük oransal değerlerin (% 67 -68) ise sonbahar (eylül, ekim ve kasım) ve ilkbahar aylarına (mart, nisan, mayıs ve hatta haziran) rastladığı görülmektedir. Sahanın, yaz dönemindeki (temmuz, ağustos) nem oranları bahar dönemlerinden nispeten daha fazladır (% 70) (Şekil 6). Yıl boyunca nem miktarlarında kayda değer bir farklılık görülmediğinden, yörede buharlaşma sürekli.

Şekil 6.

Defne İlçesinde Yıl İçindeki Nem ve Yağışların Seyri

Kaynak: Antakya Meteoroloji İstasyonu verileri temel alınarak hazırlanmıştır, 2022

Yağış ve nem grafiği incelendiğinde araştırma sahası ve çevresinin Akdeniz ikliminin tipik yağış rejimine sahip olduğu görülmektedir. 250 mm'nin altında yağış alan çöllerden yaklaşık dört kat daha fazla yağış (1052,8 mm) alan yörede yağışlar, ortalama 184,5 mm ile en fazla kış aylarında (aralık, ocak ve şubat) görülürken, onu ortalama 87,6 mm ile ilkbahar ayları (mart, nisan, mayıs ve haziran) takip etmektedir. Bu süreçte en fazla yağış kışın 201,3 mm ile ocak ayında görülürken, giderek azalan yağışlar ilkbahar sonunda (haziranda) 24,1 mm'ye kadar düşmektedir.

Ortalama 45,3 mm ile sonbahar aylarında (eylül, ekim, kasım) yağışlar (ilkbahara göre) yarı yarıya azalmışken, ortalama 6,6 mm ile yaz ayları (temmuz ve ağustos) en kurak mevsimdir. Bu süreçte yaz sonu artmaya başlayan yağışlar ekim ayında 76,3 mm'ye ulaşsa da, sonbahar diğer en kurak mevsimdir. Yaz döneminde, kuraklığın en şiddetli yaşandığı ağustos ayı yağış minimumunu (6,5 mm) vermektedir. Özetle, tipik Akdeniz iklimi yağış rejiminde olduğu gibi, yörede

sonbahardan itibaren artmaya başlayan yağışlar kış mevsiminde maksimum seviyelere çıkarken, ilkbahardan itibaren tekrar azalmakta ve yaz döneminde tamamen kurak bir karaktere bürünmektedir (Şekil 6).

Nem ve yağış değerleri karşılaştırıldığında yaz aylarında nem oranının fazlalığına rağmen yağışın az olması, yörede hissedilen sıcaklıkların artmasına ve yöre insanının bundan rahatsız olmasına sebep olmaktadır.

Defne büyükşehir merkez ilçesi ve yakın çevresinin yıllık ortalama yağış miktarı 1052,8 mm'dir. Yörede yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve nispeten yağışlı geçmektedir. Merkez ilçe ile kıyı kesimler arasında doğal bir set olarak yükselen Amanos Dağları, saha ile yakın çevresinin iklim özelliklerinin farklılaşmasında rol oynayan en önemli yerel aktör durumundadır. Nitekim sıcaklık ve yağış değerleri ile merkez ilçedeki iklim koşulları kıyı kesimlere kıyasla kısmi de olsa farklılıklar göstermektedir. Örneğin sıcaklık değerleri, kıyılardan daha yüksek, yağış değerleri ise kıyılardan daha azdır. Ancak Samandağ deltası ağzından içeriye doğru sokulan Asi Nehri vadisi, kıyının serin havasını adeta bir vantilatör görevi görerek merkez ilçe ve çevresine kanalize ettiğinden, temmuz ve ağustos aylarındaki bunaltıcı sıcakların etkisi yörede pek fazla hissedilmez. Bu etkinin en bariz kanıtı, yöredeki ağaç gövdelerinin Amanoslara paralel biçimde eğilerek rüzgârın bayraklanma etkisini yansıtmış olmasıdır.

Dinç (2015: 3)'in de çalışmasında yer verdiği gibi, Amanos Dağları'nın doğusu Akdeniz'den gelen nemli havadan daha az istifade ettiğinden, araştırma sahasındaki ortalama yağış miktarı Amanosların Akdeniz'e bakan yamaçlarına kıyasla biraz daha düşük değerlerdedir. Bununla birlikte Antakya grabenine paralel akış gösteren Asi Nehri, tam bir rüzgâr koridoru görevi görerek, merkez ilçe ve yakın çevresinde yaşayanların kıyı kesimlerdekilere kıyasla daha serin bir yaz dönemi geçirmesi üzerinde etkili olmaktadır.

Türkiye bitki coğrafyası ve flora bölgelerine göre Holarktik Flora Âlemi'nin Akdeniz Bölgesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Hatay sınırları içerisinde bulunan Defne büyükşehir merkez ilçesi de Holarktik Flora Âlemi'nin sınırları içerisinde bulunmaktadır (Saya ve Güney, 2004).

İlçede yer alan Akdeniz iklimine uyum sağlamış kızılçamların tahrip edilmesiyle ortaya çıkan makiler (defne, zeytin, kocayemiş, sakız, vd.), makilerin tahribiyle de ortaya çıkan garig türleri yayılış göstermektedir. İlçenin yüksek kesimlerinde kızılçam ormanlarına rastlanmaktadır (Fotoğraf 1).

Fotoğraf 1.

Hancağz Mahallesi'ndeki Maki Bitki Topluluğundan Bir Görünüm

İlçede genellikle defne ve zeytin ağaçları yayılış göstermektedir. Bu yayılışın fazla olması, merkez ilçede yaşayan nüfusun zeytin ve defne ağaçlarından elde edilen yağlarından yararlanmasına sebep olmuştur. Ayrıca ilçede Defne ağacının çok yaygın olması ve Harbiye Mahallesi'nde yaşandığı varsayılan Defne ağacının mitolojik öyküsünden dolayı merkez ilçeye “Defne” ismi verilmiştir.

“Toprak; çeşitli kayaların fiziksel yönden parçalanması, kimyasal yönden çözülmesi, ayrışması sonucunda oluşan, bitkilere durak yeri olan ve besin maddesi veren, kara yüzeyini birkaç mm ile birkaç m kalınlığında saran ve ayrıca bünyesinde solucandan bakterilere varıncaya kadar çeşitli fauna ve flora barındıran canlı bir ortamdır.” (Atalay, 2016: 132).

Toprak oluşumunu iklim, kayaç yapısı bitki örtüsü vs. birçok faktör etkiler. En önemli etken olan iklime bağlı birden çok farklı toprak çeşidi ortaya çıkar. Defne büyükşehir merkez ilçesi ve yakın çevresinde Akdeniz iklimi görülmektedir. Merkez ilçenin sınırları içerisinde iklime bağlı olarak zonal toprak çeşidi olan kırmızı Akdeniz toprağı (terra-rossa), iklime bağlı olmadan oluşan intrazonal toprak çeşidi

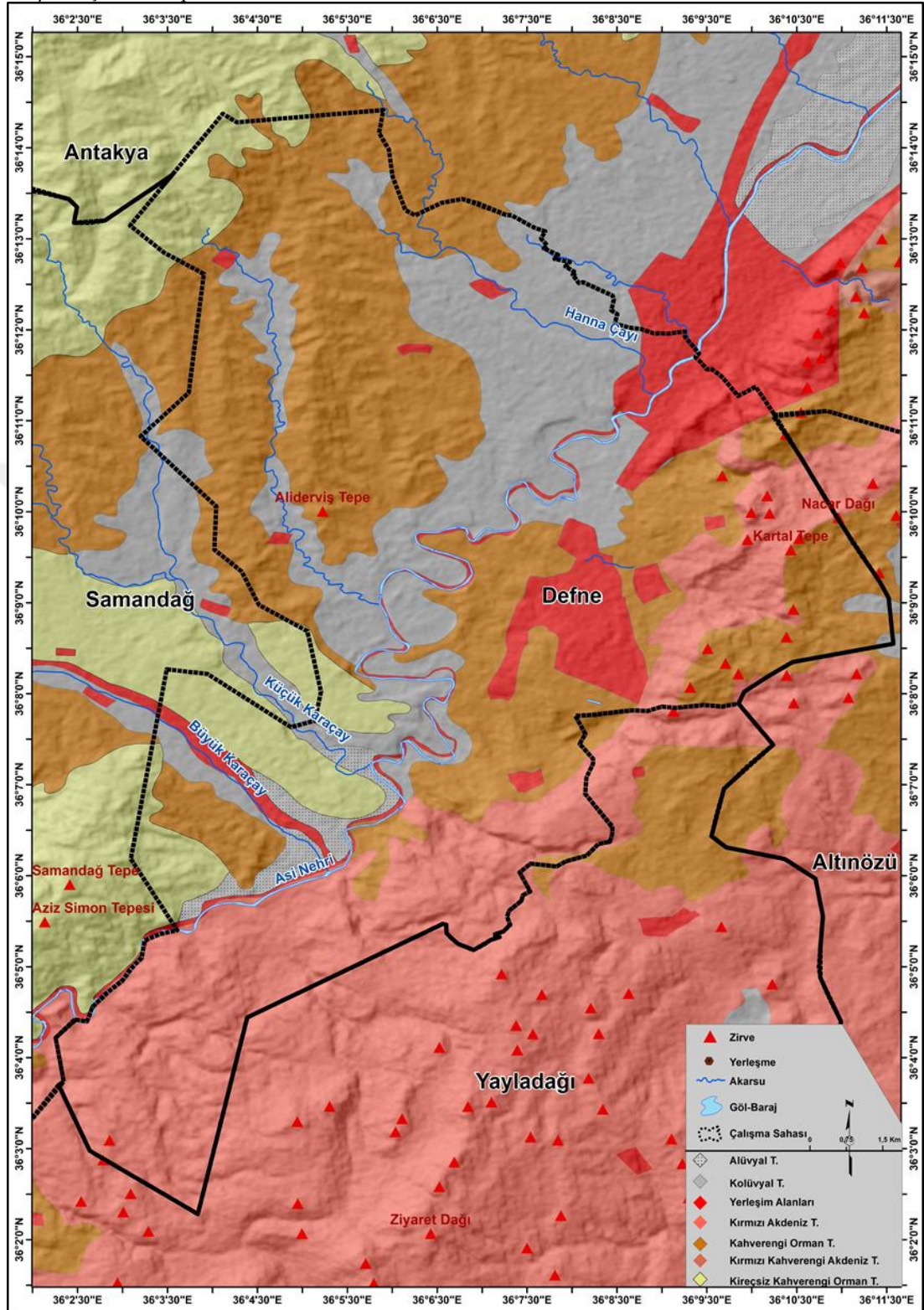
olan kahverengi orman toprağı ve azonal toprak çeşidi olan alüvyon topraklar görölmektedir (Atalay, 2016: 132-133).

Kırmızı Akdeniz toprağı ya da diğeri ismiyle terra-rossa: Akdeniz iklim bölgesinde yaygın olan kırmızı ve tonlarındaki Akdeniz toprağıdır. Humus bakımından fakir bir özelliğesi sahip olup demir elementi bakımından zengin olan bu topraklar demirin tepkimeye girmesi sonucu kırmızı rengini almaktadır (Atalay, 2011: 442).

Genellikle 800-1250 mm arasındaki yağışlı bölgelerde oluşum gösteren terra-rossalar (Arınç, 2011: 49), ilçenin kuzeydoğusundan güneydoğusuna kadar Dursunlu, Harbiye, Döver, Sinanlı ve Karşıyaka mahallerinde görölmektedir (Şekil 7).

Şekil 7.
Defne İlçesinin Toprak Haritası

Kaynak: Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 1/100 000 Ölçekli Toprak ve Arazi Kullanım Haritası Temel Alınarak Hazırlanmıştır.

İlçede en geniş yayılış gösteren toprak tipi kırmızı renkli Akdeniz topraklarıdır (Fotoğraf 2). İlçede geniş alan kaplayan diğer toprak tipi ise kahverengi

orman toprağıdır. Kahverengi orman toprağıının en çok görüldüğü alan ise içenin batı kısımlarında Amanos dağlarının eteklerinde bulunan ve ormanlık alanların yayılış gösterdiği mahallelerdir. Bunlar Koçören, Çökek, Üzengil, Orhanlı Hüseyinli ve Toygarlı Mahalleleri 'dir. Ayrıca Yeşilpınar, Değirmenyolu, Bahçeköy ve Çardaklı Mahallerinde de kahverengi orman toprağı görülmektedir.

Fotoğraf 2.

Kırmızı Akdeniz Toprağından Bir Görünüm (Dursunlu Mahallesi)

Azonal toprak grubu içerisinde yer alan alüvyal topraklar; Akarsuların ağız kısmında veya nehirlerin taşkın yataklarında biriken verimli topraklardır. Akarsuların taşıyıp kendi taşkın yataklarında biriktirdiği genellikle ince taneli malzemeden oluşmaktadır (Atalay, 2011: 435). Bu topraklar Defne merkez ilçesi içerisinde Asi Nehri'nin geçtiği Subaşı, Güneysöğüt, Meydancık, Tavla, Değirmenyolu, Balıklıdere ve Sinanlı Mahalleleri'nde yayılış göstermektedir (Şekil 7).

Defne merkez ilçesinin sınırları içinde en az yayılış gösteren kireçsiz kahverengi orman toprakları da görülmektedir. Özellikle Büyükçat mahallesinin batısında ve Toygarlı mahallesinin kuzey batısında görülmektedir.

3.3. Defne Büyükşehir Merkez İlçesinin Beşeri ve Ekonomik Özellikleri

3.3.1. Nüfus Özellikleri

Nüfus belirli alanda ve belirli bir zaman dilimindeki insan sayısını ifade etmek için kullanılan bir terimdir. Zelinsky (1966)'ye göre “İnsanın kendisi hemen her coğrafi denklemde temel öğedir”. Bu sözden yola çıkarak yapılan her araştırmada, araştırılan nüfusun özellikleri ve ihtiyaçları iyi bilinmeli ve kavranmalıdır. Nüfus geçmişten günümüze kadar yaşanan bölge için her zaman önemli bir güç olarak görülmüştür. Dünya nüfusu her geçen gün artmakta ve ihtiyaçları değişmektedir. Artan bu nüfusunda özellikleri ve ihtiyaçları bu artışla değişmekte olup kendisine en uygun cevabı aramaktadır.

Geçmişten günümüze nüfusun özelliklerini, sayısı vb. durumları belirlemek için birçok yöntem kullanılmıştır. Bu yöntemlerin en başında nüfus sayımları gelmektedir. Modern anlamda ilk sayımların Fransa ve İngiltere de başladığı kabul edilmektedir. Günümüzde nüfusun özelliklerini belirlemekte önemli bir yeri olan nüfus sayımlar De facto ve De jure yöntemleri kullanılarak yapılmaktadır (Özgüç ve Tümertekin, 2015:216- 217). Ülkemizde ise 2007 yılından sonra de jure sistemine (ADNKS) geçen Türkiye nüfus sayımlarını her yıl 31 Aralık günü baz alınarak yapmaktadır.

Defne büyükşehir merkez ilçesi, Hatay ili sınırları içerisinde yer almaktadır. İlçe, 2012 yılında çıkan 6360 sayılı Büyükşehir Yasası ile merkez ilçe statüsü kazanmadan önce günümüzde ona bağlı olan birçok mahalle Antakya, Samandağ ve Yayladağı ilçelerine bağlıydı. Bu açıdan nüfusun yerleşme hareketleri ve tarihsel gelişimi benzer özellikler taşımaktadır. Araştırmamızın bu bölümünde 1940 öncesi nüfus verilerine ulaşamadığından; 1940 öncesi nüfus hareketleri ve nüfusun tarihsel gelişimine, Antakya ilçesinin tarihsel nüfus gelişimi üzerinden retrospektif olarak yaklaşılabacaktır. 1940 sonrası nüfus gelişimi ise Antakya ilçesinin nüfusundan ayıklanarak aktarılacaktır.

3.3.1.1. Defne Büyükşehir Merkez İlçesindeki Nüfus Hareketleri ve Nüfusun Tarihsel Gelişimi

Geçmişten günümüze kadar avcı-toplayıcı olarak başlayıp günümüzdeki modern nüfus toplumlarına gelene kadar dünyada nüfus sürekli artmıştır. Bu artış birçok zaman beraberinde bütün dünyayı ilgilendiren sorunları da getirmiştir. Nüfus artışı, dünyanın her yerinde aynı oranda gerçekleşmemiştir. Kimi zaman bazı alanlarda nüfus artışı duraklamış, kimi zamanda nüfus patlaması olmuştur. Dünya nüfusunun milattan önceki miktarı genellikle tahminler şeklinde ortaya konulmuştur. Milattan sonra ise dünya nüfusun tarihsel gelişimiyle ilgili bilgiler genellikle devletleri tutukları kayıtlarla elde edilmiştir. Türkiye nüfusunun geçmişi araştırılırken genellikle Roma döneminde tutulan kayıtlar ve Osmanlı döneminde tutulan “Tahrir defterleri, Mühime defterleri” gibi önemli kayıtlardan elde edilen bilgilerle ortaya konulmaktadır.

İnsanlar dünyada yayılış göstermeye başladıkları ilk zaman dilimlerinde avcı ve toplayıcı kabileler şeklinde hareket etmekteydi. Zaman içinde bu avcı ve toplayıcı yaşam tarzı yerini yerleşik hayata bıraktı. İnsanların yerleşik düzene geçmesi ile beraber tarımsal faaliyetler başlamıştır. Bunun sonucunda verimli araziler ve sulak alanlar değer kazanmış ve yerleşim yeri olarak seçilmeye başlanmıştır. Defne büyükşehir merkez ilçesinin bulunduğu saha yerleşmeye birçok açıdan uygun koşullar taşıdığından geçmişten günümüze daima yerleşmeye sahne olmuştur.

3.3.1.2. 1940 Öncesi Defne ve Yakın Çevresinin Yerleşme ve Nüfus Özellikleri

1940 öncesi elde edilen veriler, Roma ve Antik çağ için genellikle tahminlerden; Osmanlı dönemi için ise tutulan resmi kayıtlardan elde edilmiştir.

“Daphne’nin kuruluşu; Antik yazar Malalas, Seleukos I. Nikator’ un İ.Ö 300’de bugün ki Samandağı’nda, Antik ismiyle Seleukeia Pieria kentini kurduktan sonra, Apollon Tapınağı’nın olduğu Herakleis’de selvi ağaçları da diktirdiğini, sonradan da Herakleis adının Daphne olarak değiştirildiğinden bahsetmektedir. Malalas, Herakleis adının ise, burada yaşayan Herakles adındaki rahip tarafından buraya dikilen selvi ağaçlarına verildiğini ve Herakleis adının buradan geldiğini söylemektedir. Malalas, Daphne kentinin, kutsal koru ve Athena Tapınağı’nın dışında kurulduğunu ama kutsal korunun merkezinde ise Apollon Tapınağı olduğunu ve buranın “Daphnaean” olarak adlandırıldığından bahsetmektedir. (Malalas, VIII). Malalas’ın aktardıklarına göre, Seleukoslardan önce Harbiye’de zaten önceden bir yerleşimin olduğunu hatta yerleşim yerinde Athena Tapınağı’ndan dolayı Athena Kültü’nün olduğu söylenebilir. Bölge adını; Hellenlerin popüler mitolojisi olan ve Thessalia’da

geçtiği ifade edilen “Apollon ile Daphne” efsanesinden doğrudan almasa da, hoş kokusuyla insanları etkileyen defne ağaçlarının, mitolojide adı geçen Daphne adındaki kıza benzetilmesinden dolayı almış olabilir.” (Özdilek, 2014: 221).

Şehirsel tarihine bakıldığında Defne, Antakya ile birlikte kadim bir yerleşmeydi. Yapılan araştırmalara göre Defne, Antik çağda festival ve eğlence merkezlerine ev sahipliği yapmaktaydı. Bugünkü ismiyle ile Harbiye, Antakya-Antiocheia’nın 6 km güneybatısında bulunan bir plato üzerine kurulmuş, rakım olarak Antakya’dan 100 m daha yüksekte yer almaktaydı (Özdilek, 2014: 219).

Defne şehri, MÖ. 64’te Roma’nın hamiyetine girmiş ve dördüncü yüzyıldan itibaren Antakya için bir rekreasyon alanı haline gelmiştir. Roma döneminde bu bölgeye duyulan ilgi artarak bölgenin kasabalaşmasında önemli bir rol oynamıştır.

O döneme ilişkin Defne ve yakın çevresinin nüfusu incelenecek olursa:

Strabo, yöre nüfusunu Mısır’a bağlı olan Alexandria ve Tigris’de yer alan Seleucia şehirlerinin nüfusuna benzeterek bir tahminde bulunmuştur. Bu şehirlerde nüfusu I. yüzyılın ortalarından önce 300000’den fazlayken, M.S. 23- M.S. 79 yılları arasında nüfus miktarını 600000 olarak belirlemiştir.

20. yüzyılda Antakya ile ilgili çalışmalar yapan bilim insanlarından J.H.W.G.Liebeschuetz, Antakya nüfusunun Roma döneminde 200000 ile 390000 arasında değiştiğini tahmin etmiştir (Dinç, 2015: 63).

Antakya’nın o dönemde bu kadar büyük bir nüfusa sahip olması onun o dönemdeki önemini artırmıştır. Roma İmparatorluğunu takip eden süreç içinde değişen koşullar nedeniyle Antakya askeri, siyasi ve ekonomik açıdan eski önemini yitirmiştir. Dolayısıyla bu dönemlerde nüfus miktarında da önemli bir azalma olmuş ve Antakya büyük bir kentten küçük bir kasaba şeklini almıştır (Ömeroğlu, 2006: 44).

Antakya ve çevresi 1516 yılında yapılan Mercidabık zaferiyle Osmanlı topraklarına katılmıştır. Öncelikle Vilayet-i Şam veya Vilayet-i Arab olarak adlandırılan eyalete dâhil edilen kent ve çevresi, kısa bir süre sonra Halep sancağına bağlanmıştır. Bu noktada Osmanlı tahrir defterlerinden elde edilen Antakya’ya ait ilk nüfus verileri 16. ve 17. yüzyılları kapsar. 1527, 1537, 1552 ve 1570 tarihli Tahrir Defterleri ile 1616 tarihli Halep Avârız Hane Defteri’ne göre Antakya’da 4300 ila 6500 arasında değişen bir nüfusun varlığından söz edilebilir (Çetin, 2010: 181).

1678 tarihli bir Avarız Hane Defteri'ne göre, o dönemde Antakya 24 mahalleden oluşmakta ve tahminen 10302 civarında nüfusu vardır. 18. yüzyılın başlarına geldiğimizde ise Antakya'nın 23 mahallede, 14581 ila 16500 arasında bir nüfusa sahip olduğu kaynaklara geçmiştir. 19. yüzyıldaki kayıtlarına göre nüfus 15000 ila 20000 düzeyine yükselmiştir

20. yüzyılın başına gelindiğinde, özellikle 1894-1903 yılları arasındaki salnamelere göre Antakya'da 16500 ila 17000 arasında bir nüfusun varlığından söz edilebilirken, bunu takip eden dönemde (1913 yılı) bölgeyi gezmiş olan seyyah Kari Baedeker, nüfusu yaklaşık 28 bin olarak tahmin etmiştir. Aynı dönemde kaza nüfusu ise 91 bin civarındadır (Çetin, 2010: 182).

1928 yılına geldiğimizde Hatay Fransızlar tarafından işgal edilmiştir. 1938'e kadar Fransa hâkimiyetinde kalan Antakya Fransızlar tarafından düzenleniş alt yapısı onarılmıştır. 1938 yılında Antakya (Hatay) bağımsız olmuş ve 1940 yılında ana vatana katılmıştır. 1940 yılında Antakya nüfusunun yaklaşık 27 bin civarı olduğu bilinmektedir.

Sonuç olarak mevcut veriler ışığında, 16. yüzyıldan 20. yüzyılın ilk yarısına kadar geçen yaklaşık 4 yüzyıllık süreçte kent nüfusunun 5-6 kat büyüdüğü ve dolayısıyla 1940 yılına gelindiğinde 27 bine ulaştığı söylenebilir (Çetin, 2010: 183)

3.3.1.3. 1940 Sonrası Defne Büyükşehir Merkez İlçesinin Nüfusu ve Özellikleri

Defne büyükşehir merkez ilçesinin nüfusu 1940 yılına kadar olan dönemde sürekli bir artış göstermiştir. Ancak bu dönem için düzenli veriler elde etmek mümkün olmamıştır. 1940 – 2012 yılları arası için Antakya büyükşehir merkez ilçesinin periyodik sayım verilerinden ayıklanmak suretiyle detaylı veriler elde edilebilmiştir. Bunun için, 2012 yılı öncesinde Antakya sınırları dâhilinde bulunan Defne ilçesi mahallelerinin verileri Antakya, Altınözü, Samandağ ve Yayladağı verilerinden titizlikle bir bir ayıklanmıştır (Tablo 2, 3 ve Şekil 8 ve 9). Bu verilere göre, ilçe nüfusunun, 1940-2022 yılları arasındaki 80 yıllık süreçte 9,9 kat büyüdüğü tespit edilmiştir. Defne büyükşehir merkez ilçesinin nüfusu, 1940 yılında 16735 kişidir. 2022'ye kadar sürekli bir artış göstererek toplam 148759 kişilik artışla 165494 kişiye ulaşmıştır (Tablo 2, 3 ve Şekil 8, 9).

Tablo 2.*1940-2022 Defne büyükşehir ilçesi nüfus gelişimi*

Yıllar	Toplam
1940	16735
1945	16524
1950	17496
1955	20462
1960	26713
1965	27788
1970	36031
1975	42663
1980	46846
1985	57852
1990	66494
2000	102991
2010	130593
2015	140097
2020	160066
2021	162199
2022	165494

Kaynak: DİE 1940-2000 Verileri, TÜİK ADNKS 2010-2022 Nüfus Verileri Temel Alınarak Hazırlanmıştır.

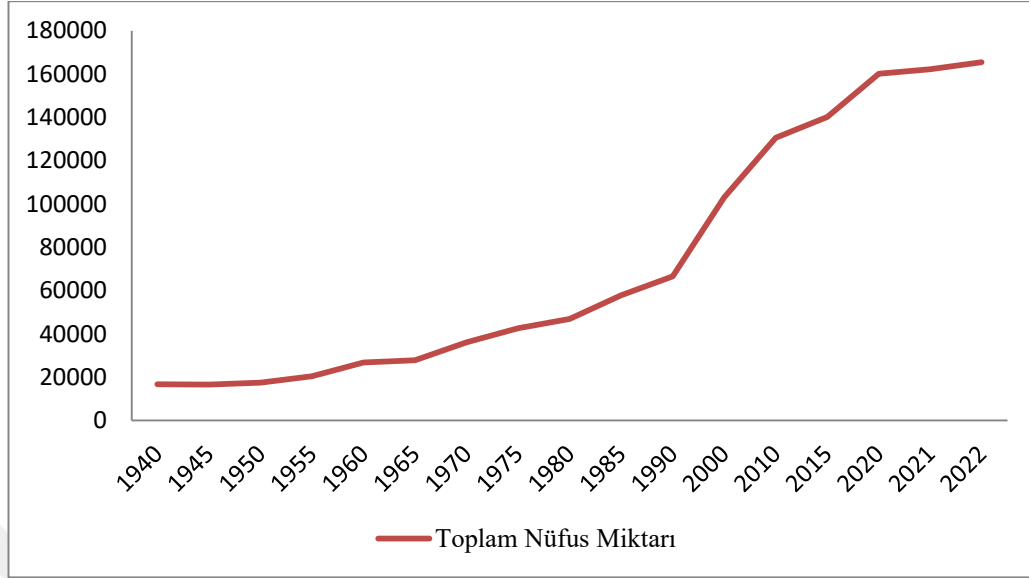
Tablo 3.*Defne büyükşehir ilçesi nüfus artış miktarı, yıllık nüfus artış oranı ve artış hızları*

Sayım Yılları	Nüfus Artış Miktarı (Kişi)	Yıllık Nüfus Artış Oranı (%)	Yıllık Nüfus Artış Hızı (%)
1940-1945	-211	-0,25	-0,25
1945-1950	972	1,17	1,14
1950-1955	2966	3,39	3,13
1955-1960	6251	6,10	5,33
1960-1965	1077	0,80	0,78
1965-1970	8143	5,86	5,19
1970-1975	6632	3,68	3,37
1975-1980	4183	1,96	1,87
1980-1985	11.006	4,69	4,22
1985-1990	8642	2,98	2,78
1990-2000	36.497	5,48	4,37
2000-2010	27.602	2,68	2,37
2010-2015	9504	1,45	1,40
2015-2020	19.969	2,85	2,66
2020-2022	5428	3,39	1,66

Kaynak: DİE 1940-2000 Verileri, TÜİK ADNKS 2010- 2022 Nüfus Verileri Temel Alınarak Hazırlanmıştır.

Şekil 8.

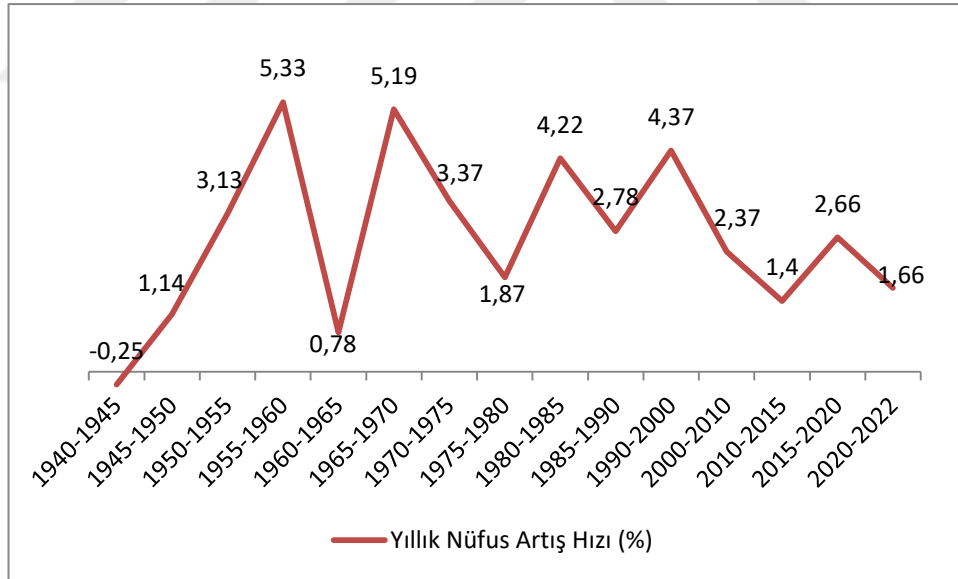
Defne büyükşehir merkez ilçesinin nüfusunun gelişimi,1940-2022

Kaynak: DİE 1940-2000, TÜİK ADNKS 2010-2022 Nüfus verileri temel alınarak hazırlanmıştır.

Şekil 9.

Defne Büyükşehir Merkez İlçesinde Nüfus Artış Hızları, 1940-2022

Kaynak: DİE, 1940-2000, TÜİK ADNKS2010-2022 Nüfus verileri temel alınarak hazırlanmıştır.

Defne büyükşehir merkez ilçesinde yıllık nüfus artış oranı ve hızının en az olduğu dönem 1940-1945 yılları arasındadır (Tablo 3 ve Şekil 9). Bu dönemde yıllık artış hızı ve oranının % -0,25 olduğu görülmektedir. Bunun temel sebepleri ülkenin hemen her bölgesinde olduğu gibi, II. Dünya Savaşı'ndan dolayı erkek nüfusun silahaltına alınması, savaş yıllarında olanakların kısıtlı olmasından dolayı artan

hastalıklar (Çetin, 2010: 185) ve bu süreçte doğum oranlarının düşmesidir. Ayrıca 1945-1950 döneminde **Armutlu köyünün** Antakya şehrine mahalle olarak dâhil olması ile ilçe nüfusunun seyrinde dikkat çekici bir artış görülmemiştir. 1945 - 1960 yılları arasında nüfus artış hızının düzenli olarak arttığı, ancak 1965 yılı sonrasında nüfus artış hızında bir dengesizlik olduğu görülmektedir (Tablo 2, 3 ve Şekil 8 ve 9).

1950-2000 döneminde ise ilçe nüfusunun seyrinde dalgalanmalar vardır. 1975'e kadar **Güneysöğüt Mahallesi**'nin Meydancık köyünün ve **Üzengili Mahallesi**'nin Çökek köyünün bağlısı iken muhtarlık olarak bağımsız köy olmaları belki ilçe içi nüfus hareketleri olarak nüfusun seyrini etkilememiştir. Benzer şekilde 2000'e kadar **Bahçeköy Mahallesi**'nin Döver köyünün ve **Çınarlı Mahallesi**'nin Çökek köyünün bağlısı iken muhtarlık olarak bağımsız köy olmaları da ilçe içi nüfus hareketleri olarak nüfusun seyrini etkilememiştir. Ancak **Akdeniz, Armutlu, Elektrik** ve **Sümerler** mahallelerinin 2000'e kadar Antakya şehrinin semtleri olması nedeniyle nüfusları tespit edilemediğinden; **Karşıyaka** ve **Özbek** mahallelerinin 2000'e kadar Samandağ ilçesinin köy bağlıları olarak nüfusları tespit edilemediğinden Defne ilçesi nüfusuna dâhil edilememiş ve nüfusun seyrinde suni azalmalar nedeniyle dalgalanmalara neden olmuştur (Tablo 2, 3 ve Şekil 8 ve 9). Bu ilçe içi hareketler özellikle 1950 - 1955 yılları arasında nüfus artış oranları ve hızının yavaş olmasının en önemli sebepleri arasında sayılabilir. Ayrıca 1955 yılından günümüze kadarki dönemde ilçenin kırsal kesiminden şehrsel alanlara yönelen göçler, ilçe nüfusunun gelişiminde önemli rol oynamıştır. İlçede 1955-1960 arasındaki dönemde II. Dünya Savaşı sonrası asker nüfusun geri dönmesi, sağlık koşullarındaki iyileşmeler, anne ve bebek ölümlerinin azalması, ekonomik olanakların genişlemesi, işgücü ve okullaşma oranlarının artması, ulaşım imkânlarının gelişimi, konut üretimindeki artışlar ve hayat standartlarındaki iyileşmeler nüfus gelişimini olumlu yönde etkilemiştir (Çetin, 2010: 184-185).

1960-1965 döneminde Avrupa'ya yönelik işgücü göçleri dikkat çekmektedir. Dönemin nüfus artış hızı % 0,8 'dir. 1965-1970 sonrası nüfus artış hızı bir önceki döneme göre artmıştır. Çetin (2010)'e göre bunun en büyük sebebi Altınözü, Hassa, Kırıkhan, Reyhanlı ve Yayladağı ilçelerinden Antakya ve Defne şehrsel alanlarına yönelik göçlerdir. 1980 sonrası ise ilçede nüfus artış hızları düzensizdir. Bunun temel sebepleri çevreden Defne'ye yönelen göç hızlarındaki düşüşlerin yanı sıra sürdürülen

aile planlaması çalışmalarının doğal nüfus artış hızlarını düşürmesi üzerinde etkili olmuştur (Çetin, 2010: 185).

İlçe nüfusunun seyrinde artışın en fazla olduğu dönem, 1990 sonrası yani 2000'den itibaren olmuştur. Bunun en önemli sebebi de yukarıda da değinildiği gibi **Akdeniz, Armutlu, Bahçeköy, Çınarlı, Elektrik, Karşıyaka, Özbek ve Sümerler** mahallelerini 1990-1992 döneminde Defne merkez ilçesine dâhil edilmiş olmasıdır. **Akdeniz, Armutlu, Elektrik ve Sümerler** mahalleleri Antakya şehrini meydana getiren semtler olmaları bakımından 1990 yılına kadar Antakya şehir nüfusu içerisinde sayıldıklarından bu süreçteki nüfusları tarafımızdan tespit edilememiştir. Ancak bu şehrsel nitelikli yerleşmelerin 1990 sonrasında belde statüsü kazanmalarını takiben nüfus verilerine ulaşılabilmiştir. Ayrıca **Bahçeköy**, Döver köyünün; **Çınarlı**, Çökek köyünün; **Karşıyaka**, Yeşilyazı (Samandağ) köyünün ve **Özbek**, Değirmenbaşı (Samandağ) köyünün bağluları durumunda iken 1990 yılında muhtarlık statüsü kazanarak bağımsız köy olmuşlardır. Bu idari değişikliklerle söz konusu mahallelerin de 1990 yılına kadar olan nüfusları tespit edilememiştir. Sonuç itibariyle bu dönemde Defne merkez ilçe nüfusuna **Akdeniz, Armutlu, Elektrik ve Sümerler** mahalleleri ile **Karşıyaka** ve **Özbek** mahalle nüfusları yeni katılmış olduğundan dönemin nüfus artış hızı ve oranları da dikkat çekici bir şekilde artmıştır (Tablo 2, 3 ve Şekil 8 ve 9).

Tablo 4.*Defne büyükşehir ilçesini nüfus gelişimi, 1940-2022*

Mahalle İsimleri		1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	2000	2010	2015	2022
AKDENİZ	E	2000 yılı önce mahalle verisine ulaşılamamıştır.											580			2065
	K												674			2271
	T												1254	2901	3488	4336
AKNEHİR (AKINYOLU-ASAKİRLİ)	E	215	190		239	305	318	396	552	390	424	389	1294	1013		713
	K	201	189		245	288	310	376	521	361	414	396	1413	1064		767
	T	416	379	454	484	593	628	772	1073	751	838	785	2707	2077	1748	1480
ARMUTLU	E	430	412	1950-1990 arası veriye ulaşılamamıştır.									3146			3591
	K	400	408										3545			3909
	T	830	820										6691	9009	8463	7500
AŞAĞIOKÇULAR (BELİT)	E	108	103		135	185	228	276	379	461	626	742	1000	1837		2625
	K	89	98		116	189	232	288	398	504	612	740	1008	1898		2731
	T	195	201	253	251	374	460	564	777	965	1238	1482	2008	3735	4507	5356
BAHÇEKÖY	E	Döver (Defne) köyüne bağlı mahalle iken 1992’de ayrılarak bağımsız köy oldu.											522	543		563
	K												553	537		571
	T												1075	1080	1097	1134
BALIKLIDERE (SUMAKAYNA-AYRASUMAK)	E	176	158		200	256	267	198	444	453	488	515	500	580		603
	K	162	162		195	225	221	156	369	411	487	527	596	638		608
	T	338	320	333	395	481	488	354	813	864	975	1042	1096	1218	1312	1291
BALLİÖZ (BARBARLI)	E	132	130		160	180	138	218	219	174	180	194	258	310		702
	K	109	118		136	195	131	184	194	169	187	201	299	325		673
	T	241	248	224	296	375	269	402	413	343	367	395	557	635	1023	1375

(Devamı) Tablo 4.

Defne büyükşehir ilçesini nüfus gelişimi, 1940-2022

BOSTANCIK	E	70	74		104	143	124	180	227	229	353	368	420	519		547
	K	62	54		86	122	133	206	245	248	373	385	438	480		520
	T	132	128	148	350	265	257	386	472	477	726	753	858	999	989	1067
BÜYÜKÇAT (BİNAT)	E	206	185		253	356	390	366	536	518	618	573	694	772		806
	K	219	223		288	362	391	419	526	507	662	659	787	835		820
	T	425	408	460	583	718	781	785	1062	1025	1280	1232	1481	1607	1682	1626
ÇARDAKLI	E	74	82		117	120	67	120	116	148	158	233	243	241		292
	K	74	76		99	99	59	115	102	131	182	254	296	265		318
	T	148	158	145	216	219	126	235	218	279	340	487	539	506	552	610
ÇEKMECE	E	742	757		927	1150	1416	1839	2427	2704	3221	3676	5703	8837		19872
	K	666	708		923	1123	1337	1790	2190	2831	3480	3930	6121	8812		20354
	T	1408	1435	1694	1850	2273	2753	3629	4617	5535	6701	7606	11824	17649	21504	40226
ÇINARLI	E	Çökek (Defne) köyüne bağlı mahalle iken 1990'da ayrılarak bağımsız köy oldu.											216	333		501
	K												210	311		464
	T												426	644	795	965
ÇÖKEK	E	151	161		274	282	289	414	334	264	375	476	319	358		527
	K	159	175		244	253	238	378	338	258	408	457	303	320		515
	T	310	336	360	518	535	527	792	672	522	783	933	622	678	772	1042
DEĞİRMENYOLU (BAKTİAYA)	E	276	283		406	478	455	587	706	614	854	904	832	1022		912
	K	260	265		350	418	414	551	630	580	849	88	933	1036		1000
	T	536	548	620	756	896	869	1138	1336	1194	1703	1792	1765	2058	2079	1912

(Devamı) Tablo 4.

Defne büyükşehir ilçesini nüfus gelişimi, 1940-2022

DÖVER	E	533	506		621	714	724	924	1031	1054	1160	1102	712	830		764
	K	513	496		594	726	679	937	1004	1066	1209	1249	879	922		832
	T	1046	1002	1047	1215	1440	1403	1861	2035	2120	2369	2351	1591	1752	1668	1596
DURSUNLU	E	485	500		692	801	1076	1137	1354	1585	1981	2112	2424	3303		4382
	K	499	598		812	988	1045	1243	1396	1639	1954	2148	2723	3414		4391
	T	984	1098	1161	1504	1789	2121	2380	2750	3224	3935	4260	5147	6744	7876	8773
ELEKTRİK	E	2000 yılı önce mahalle verisine ulaşamamıştır.											2016			2209
	K												2208			2349
	T												4224	5515	4834	4558
GÜMÜŞGÖZE (YAKTUĞ)	E	609	643		831	1013	851	1210	1296	1366	1638	1794	1871	2274		2049
	K	531	612		812	924	754	1170	1209	1401	1872	1950	2054	2279		2004
	T	1140	1255	1332	1643	1937	1605	2380	2505	2767	3510	3744	3925	4553	4462	4053
GÜNEYSÖĞÜT	E	1970'e kadar Meydancık (Defne) bağlı mahalle idi.							194	177	212	251	300	377		432
	K								173	188	233	296	360	441		475
	T								367	365	445	547	660	818	859	907
HANCAĞIZ	E	165	120		175	239	295	326	445	457	480	483	438	331		315
	K	167	154		174	237	261	366	466	455	527	571	533	391		338
	T	332	274	287	349	476	556	692	911	912	1007	1054	971	722	650	653
HARBİYE	E	1708	1746		2418	3133	3462	4258	4806	5832	7377	8413	9669	12120		13413
	K	1542	1668		2304	2911	3145	4096	4631	5601	7669	8835	10640	12586		13644
	T	3250	3414	3609	4722	6044	6607	8354	9437	11433	15046	17248	20309	24706	25845	27057

(Devamı) Tablo 4.

Defne büyükşehir ilçesini nüfus gelişimi, 1940-2022

HÜSEYİNLİ	E	102	79		103	128	119	150	142	183	201	241	265	296		430
	K	93	83		89	114	110	133	140	164	207	228	261	297		407
	T	195	162	176	192	242	229	283	282	347	408	469	526	593	731	837
KARŞIYAKA	E	Yeşilyazı (Samandağ) köyüne bağlı mahalle iken 1990'da ayrılarak bağımsız köy oldu.											46	50		49
	K												68	55		49
	T												114	105	101	98
KOÇÖREN (MENGÜLÜ)	E	246	219		346	373	321	454	476	488	688	691	751	902		1047
	K	220	211		297	365	317	427	507	463	749	769	826	829		966
	T	466	430	509	643	738	638	881	983	951	1437	1460	1577	1731	1825	2013
MEYDANCIK	E	246	104		139	208	186	299	151	134	181	212	197	219		238
	K	263	100		148	200	187	281	128	140	181	201	218	212		227
	T	509	204	269	287	408	373	580	279	274	362	413	415	431	452	465
ORHANLI	E	230	137		339	381	400	575	602	561	760	866	885	1075		1305
	K	241	173		319	371	335	554	600	600	841	999	1011	1048		1284
	T	471	310	518	658	752	735	1129	1202	1161	1601	1865	1896	2123	2257	2589
ÖZBEK	E	Değirmenbaşı (Samandağ) köyüne bağlı mahalle iken 1990'da ayrılarak bağımsız köy oldu.											198	312		376
	K												246	355		379
	T												444	667	666	755
SAMANKAYA (DORUÖZLÜ)	E	261	300		362	401	413	469	479	455	568	562	554	681		694
	K	238	265		339	418	397	511	485	445	664	692	718	815		734
	T	499	565	584	701	819	810	980	964	900	1232	1254	1272	1496	1531	148

(Devamı) Tablo 4.

Defne büyükşehir ilçesini nüfus gelişimi, 1940-2022

SİNANLI	E	235	225		316	350	322	429	497	468	478	497	495	554		485
	K	197	185		269	340	320	397	478	464	458	478	575	608		540
	T	432	410	512	585	690	642	826	975	932	936	975	1070	1162	1105	1025
SUBAŞI (SUSELİ)	E	154	139		208	270	332	456	617	738	995	1118	1446	1855		2998
	K	167	161		202	242	357	454	632	690	1000	1158	1549	1895		3003
	T	321	300	378	410	512	689	910	1249	1428	1995	2276	2995	3750	4173	6001
SÜMERLER	E	2000 yılı önce mahalle verisine ulaşamamıştır.											4339			5349
	K												4676			2993
	T												9015	11828	12554	11342
TAVLA	E	265	209		318	389	501	554	691	801	903	987	1085	1476		1509
	K	256	216		323	388	464	609	630	751	979	1103	1301	1557		1528
	T	521	425	448	641	777	965	1163	1321	1552	1882	2090	2386	3033	2958	3037
TOYGARLI (TELİKUMBELEK)	E	349	325		428	542	446	673	934	724	1076	1259	1396	1568		1513
	K	394	379		500	547	450	629	848	762	1114	1302	1479	1506		1514
	T	743	704	691	928	1089	896	1302	1782	1486	2190	2561	2875	3074	3003	3027
TURUNÇLU	E	98	97		120	142	174	324	413	716	946	1100	1356	2084		4124
	K	103	102		118	129	176	318	387	721	1024	1136	1509	2190		4381
	T	201	199	172	238	271	350	642	800	1437	1970	2236	2865	4274	5520	8505
ÜZENGİLİ	E	Çökek (Defne) köyüne bağlı bir mahalle iken, 15 Ekim 1971'de köy statüsü kazandı.							153	123	189	197	264	338		349
	K								137	120	162	185	246	305		316
	T								290	243	351	382	510	643	725	665

(Devamı) Tablo 4.

Defne büyükşehir ilçesini nüfus gelişimi, 1940-2022

YENİÇAĞ (TAVUKLU)	E		108		417	455	424	485	736	625	853	905	922	1207		1278
	K		120		408	457	443	521	688	614	974	1023	1050	1194		1235
	T		228	441	825	912	867	1006	1424	1239	1827	1928	1972	2401	2551	2513
YEŞİLPINAR (TOSUNPINAR-CAMUSAYNA)	E	344	281		446	556	621	848	844	1061	1218	1395	1610	1807		1835
	K	302	282		419	532	523	757	810	1059	1256	1479	1720	1869		1842
	T	646	563	671	865	1088	1144	1605	1654	2120	2474	2874	3330	3676	3740	3627

Kaynak: DİE 1940-2000 Verileri, TÜİK 2010-2022 Verilerinden Yararlanılarak Hazırlanmıştır.

3.3.1.4. Defne İlçesinde Nüfusun Dağılışı ve Yoğunluğu

2022 verilerine göre ilçe nüfusu; 81462'si erkek, 84032'si kadın olmak üzere 165494 kişidir. Nüfus yoğunluğu 1162 kişi /km²'dir. Toplam 37 mahalleden oluşan ilçenin 3 mahallesinde nüfus on bin kişiyi aşarken (**Çekmece, Harbiye ve Sümerler**), 9 mahallede 10000-4001 kişi arasında (Yeşilpınar Mahallesi 4000'e çok yakın nüfusu ile bu gruba dahil edilmiştir), 15 mahallede 4000-1001 kişi arasında ve 10 mahallede 1000 kişinin altındadır (Tablo 5).

Tablo 5.

Defne Büyükşehir İlçesinde Mahallelere Göre Nüfus Miktarları ve Yoğunlukları, 2022

Mahalle Adı	Yüz ölçüm (km ²)	Nüfus Yoğunluğu (kişi /km ²)	Nüfus Miktarı (kişi)		
			T	E	K
Akdeniz (M)	0,26	16.677	4336	2065	2271
Aknehir	8,72	168	1480	713	767
Armutlu (M)	0,37	20.270	7500	3591	3909
Aşağıokçular	1,36	3938	5356	2625	2731
Bahçeköy	1,64	691	1134	563	571
Balıkdere	3,49	370	1291	603	688
Ballöz	11,52	119	1375	702	673
Bostancık	1,84	578	1067	547	520
Büyükçat	3,32	490	1626	806	820
Çardaklı	1,66	367	610	292	318
Çekmece	8,53	4716	40226	19872	20354
Çınarlı	2,05	471	965	501	464
Çökek	3,44	303	1042	527	515
Değirmenyolu	2,95	648	1912	912	1000
Döver	8,87	180	1596	764	832
Dursunlu	5,35	1640	8773	4382	4391
Elektrik (M)	0,14	32558	4558	2209	2349
Gümüşgöze	0,71	5708	4053	2049	2004
Güneysöğüt	1,26	719	907	432	475
Hancağz	2,23	293	653	315	338
Harbiye	16,54	1636	27057	13413	13644
Hüseyinli	2,71	308	837	430	407
Karşıyaka	4,28	23	98	49	49
Koçören	6,60	305	2013	1047	966
Meydancık	1,23	378	465	238	227
Orhanlı	5,41	478	2589	1305	1284
Özbek	3,02	250	755	376	379
Samankaya	0,71	2053	1428	694	734
Sinanlı	6,24	164	1025	485	540
Subaşı	3,85	1559	6001	2998	3003
Sümerler (M)	1,00	11342	11342	5349	5993
Tavla	1,61	1.886	3037	1509	1528
Toygarlı	9,76	310	3027	1513	1514
Turunçlu	1,18	7208	8505	4124	4381
Üzengili	2,53	263	665	349	316

(Devamı) Tablo 5.

Defne Büyükşehir İlçesinde Mahallelere Göre Nüfus Miktarları ve Yoğunlukları, 2022

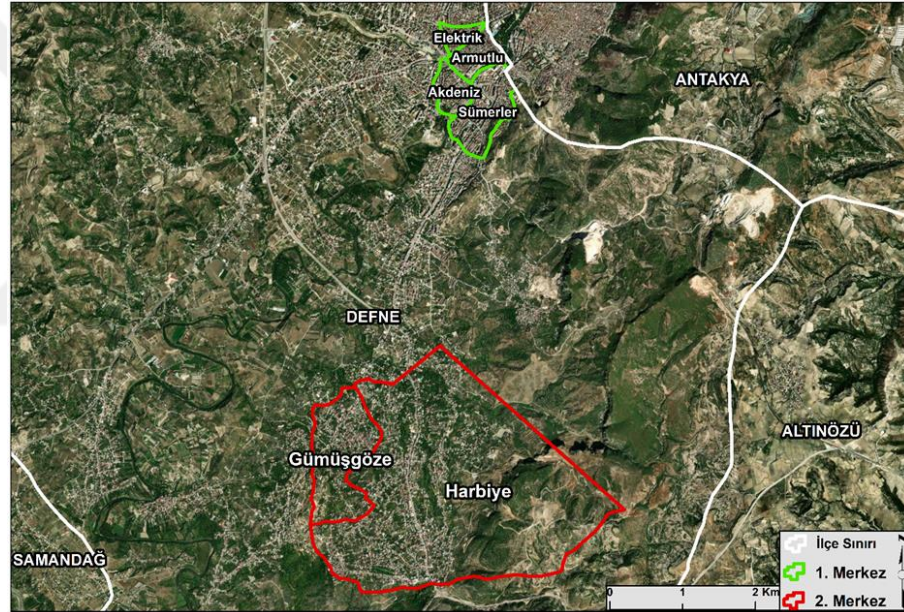
Yeniçağ	4,36	576	2513	1278	1235
Yeşilpınar	1,70	2164	3677	1835	1842
TOPLAM	142,44	1162	165494	81462	84032

Kaynak: TÜİK ADNKS, 2022 Verileri Temel Alınarak Hazırlanmıştır.

İş ve ticaret alanlarının yoğunlukta olduğu **Akdeniz, Armutlu, Elektrik** ve **Sümerler** mahalleleri ilçenin merkezi iş sahasını (MİS) oluşturmaktadır. **Aşağıokçular, Çekmece, Dursunlu, Subaşı** ve **Turunçlu** mahalleri ise merkezi kuşatan en yakın konumdaki mahallelerdir. **Harbiye**, ilçenin ikinci bir merkezi iş sahası durumundadır. **Gümüşgöze** ve **Yeşilpınar** mahalleleri de bu merkezi kuşatan en yakın konumdaki mahallelerdir (Şekil 10).

Şekil 10.

Defne Büyükşehir Merkez İlçesinin Merkezi İş Sahaları

Kaynak: Google Earth, 2023

Saha çalışmalarına dayalı olarak yaptığımız tespitlere göre nüfusu 10000'i aşan 3 mahalle ile nüfusu 10000-4001 aralığında olan 9 mahallede nüfus yoğunluğu fazla ve şehirselleşme fonksiyonları çok belirgindir. MİS'na en yakın konumdaki **Çekmece** 'de nüfus otuz bini, ikinci bir MİS durumundaki **Harbiye**'de yirmi bini ve ilçenin adeta kalbi durumundaki **Sümerler**'de on bini aşmıştır. MİS'da yer alan **Armutlu** ile merkezi saran kuşaktaki **Dursunlu** ve **Turunçlu**'da ise nüfuslar on bine yakın değerlerdedir. Yine MİS'da yer alan **Akdeniz** ve **Elektrik** mahalleleri ile MİS'na yakın konumlardaki **Aşağıokçular, Gümüşgöze, Subaşı** ve **Yeşilpınar** mahallelerinde de nüfus 4000'in üstündedir. Söz konusu alanlarda nüfus yoğunlukları da fazladır (Tablo 5).

Kırsal özelliklerin çok daha belirgin olduğu 15 mahallede nüfuslar 4000-1001 kişi aralığında, tamamen köy nitelikli 8 mahallede 1000- 500 kişi aralığında değişirken; **Meydancık** Mahallesi'nde 500 kişinin, **Karşıyaka** Mahallesi'nde ise 100 kişinin de altında kalmıştır. Söz konusu alanlar ilçenin nüfus yoğunluklarının en düşük seviyelerde olduğu kırsal yerleşim alanlarıdır (Tablo 5).

3.3.1.5. Defne İlçesinde Nüfusun Cinsiyet ve Yaş Yapısı

Bir yerde yaşayan nüfus ile ilgili olarak üzerinde durulan nüfus değişkenlerinin başında yaş ve cinsiyet özellikleri gelmektedir (Şahin, 2015). Ülkeden ülkeye, şehre, ilçeye göre nüfusun yaş ve cinsiyet özellikleri farklılıklar gösterebilmektedir. Bu tür özelliklerin bilinmesi kamu hizmetlerinin yerinde ve zamanında sunumu, geleceğin planlanması ve kalkınma planlarının yapılması bakımından önem arz etmektedir.

Bir yerdeki nüfusun cins yapısını belirlemek açısından cins oranı önemli bir değişkendir. Cinsiyet oranı, kadın ve erkek nüfus arasındaki oransal ilişkiyi yansıtan bir göstergedir. Cinsiyet oranı, genelde 100 veya 1000 kadın nüfusa düşen erkek sayısı olarak ifade edilse de bazı ülkelerde (İngiltere gibi) 100 erkeğe düşen kadın miktarı olarak ele alınmaktadır (Özgür, 2010: 68).

Tablo 6.

Defne Büyükşehir İlçesinde Cinsiyete Göre Nüfus Miktarları ve Oranları (2013-2022)

Sayım Yılı	Toplam	E		K	
		Sayı	%	Sayı	%
2013	134570	65956	49	68614	51
2014	137398	67337	49	70061	51
2015	140097	68753	49,07	71344	50,93
2016	143176	70421	49	72755	51
2017	146803	72330	49,2	74473	50,8
2018	151017	74420	49,3	76597	50,73
2019	154820	76240	49,2	78580	50,8
2020	160066	78781	49,2	81285	50,8
2021	162199	79891	49,2	82308	50,8
2022	165494	81462	49,3	84032	50,7

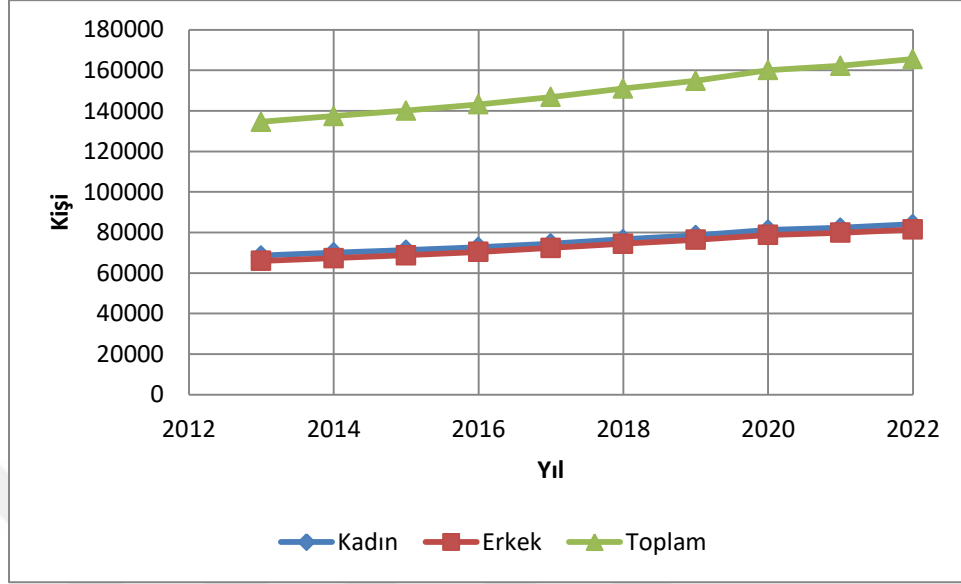
Kaynak: TÜİK ADNKS, 2013-2022 Verileri Temel Alınarak Hazırlanmıştır.

İlçede cinsiyet oranları az bir farkla (% 50,72) kadınlar lehinedir (Tablo 6). 2013-2022 yılları arasındaki istatistikler incelendiğinde cinsiyet verilerinin birbirine yakın olduğu görülür. Lakin yıldan yıla kadın sayıları erkeklere oranla daha fazla artmaktadır (Tablo 6 ve Şekil 11). Bunun en önemli sebebi, çalışma çağındaki erkeklerin daha ziyade il dışına ve yabancı ülkelere yönelik işgücü göçleridir. Bu göçler, hane halklarına göre daha çok bireyseldir. Çalışma çağındaki erkek nüfusun

göç doğrultusunun yurtiçine kıyasla daha çok yurt dışına (Ortadoğu ülkeleri) yönelik olduğu görülmektedir (Sarioğlu, 2020: 34).

Şekil 11.

Defne'de Cinsiyete Göre Nüfus Miktarlarının Seyri 2013-2022

Kaynak: TÜİK ADNKS, 2013-2022 Verileri Temel Alınarak Hazırlanmıştır.

İlçe nüfusu yaş gruplarına göre oldukça genç bir yapı sergilemektedir. Nüfusun % 92'si 65 yaşın altındadır. Bu oranın % 68'i 15-64 yaş aralığındaki çalışma çağındaki nüfustan oluşmaktadır. Nüfusun % 24'ü 0-14 yaş aralığındaki çocuk nüfus, % 14'ünün lise ve üniversite eğitimi seviyesindeki genç nüfus (15-24 yaş grubu) ve % 8'inin 65 üstü yaşlılardan oluşan pasif nüfusu oluşturduğu kabul edilirse, iktisaden faal olabilecek /çalışabilecek nüfus oranı % 54 olarak gerçekleşir (Tablo 7).

Tablo 7.

Defne İlçesinde Nüfusun Yaş gruplarına Göre Dağılışı, 2022

Yaş Grubu	Nüfus Miktarları		
	T	E	K
0-4	11074	5667	5407
5-9	14346	7348	6998
10-14	14113	7276	6837
Toplam	39533	20291	19242
%	24	25	23
15-19	12420	6421	5999
20-24	10664	5288	5376
25-29	10789	4999	5790
30-34	11009	5172	5837
35-39	12950	6122	6828
40-44	13500	6463	7037
45-49	12251	5859	6392
50-54	10785	5321	5464
55-59	10058	5014	5044

(Devamı) Tablo 7.

Defne Büyükşehir İlçesinde Nüfusun Yaş gruplarına Göre Dağılışı, 2022

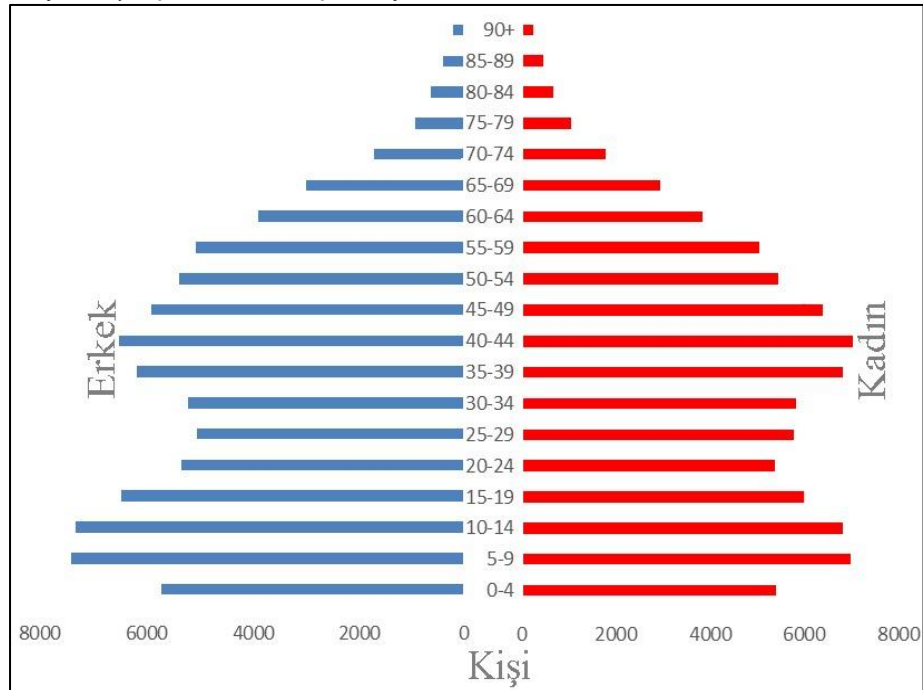
60-64	7697	3851	3846
Toplam	112123	54510	57613
%	68	67	68
65-69	5894	2939	2955
70-74	3461	1671	1790
75-79	1948	891	1057
80-84	1272	600	672
85-89	832	383	449
90+	431	177	254
Toplam	13838	6661	7177
%	8	8	9
Genel Toplam	165494	81462	84032

Kaynak: TÜİK ADNKS, 2022 Verileri Temel Alınarak Hazırlanmıştır.

Nüfusun yaş yapısını ortaya koyabilmek açısından yaş bağımlılık oranlarının bulunması daha somut sonuçlar ortaya koyabilir. Bir yerdeki toplam bağımlılık oranı genç ve yaşlı nüfus miktarları toplamının yetişkin nüfusa bölünmesi ile elde edilen değer 100 ile çarpılması sonucunda bulunur. Bu formül genç ve yaşlı nüfus için ayrı ayrı hesaplandığında bağımlı nüfusun genç veya yaşlı nüfus ağırlıklı olduğu belirlenebilir (Özgür, 2010: 64). Buna göre ilçede toplam bağımlılık oranı 47,60' tır. Genç bağımlılık oranı 35,2, yaşlı bağımlılık oranı ise 12,3'tür. Yani genç nüfus bağımlılığı daha etkilidir.

Şekil 12.

Defne Büyükşehir Merkez İlçesi Nüfus Piramidi

Kaynak: TÜİK ADNKS, 2022 Verileri Temel Alınarak Hazırlanmıştır.

İlçe nüfusunun geniş aralıklı yaş gruplarına ait oranlar, ülke nüfusuna ait yaş grupları oranları ile az çok benzeşmektedir. Türkiye nüfusunun % 22'si 0-14 yaş grubunda, % 68,1'i 15-65 yaş grubunda ve % 9,9'u ise 65 ve üstü yaş grubunda yer almaktadır. Defne büyükşehir merkez ilçesinde ise nüfusun % 24'ü 0-14 yaş grubunda, % 68'i 15-64 yaş grubunda ve % 8'i ise 65 ve üstü yaş grubunda yer almaktadır (Şekil 12).

3.3.1.6. Defne Nüfusunun Medeni Durumu

Medeni durum, ülkelerin nüfus niteliği açısından önemli bir konudur. Medeni duruma ilişkin verilerinin bilinmesi, ülkelere gelecek planları yapmada kolaylık sağlamaktadır. Ülkeler nüfuslarına ilişkin bu sosyal verileri yakından takip etmektedir. Bu açıdan bakıldığında Defne ilçesinde nüfusunun %48'i evli olduğu görülmektedir (79115 kişi). Bu durumda evlilerin sayısı, 15 yaş altı nüfus, bekârlar ve boşanmışların toplamından da fazladır (Tablo 8 ve Şekil 13).

Tablo 8.

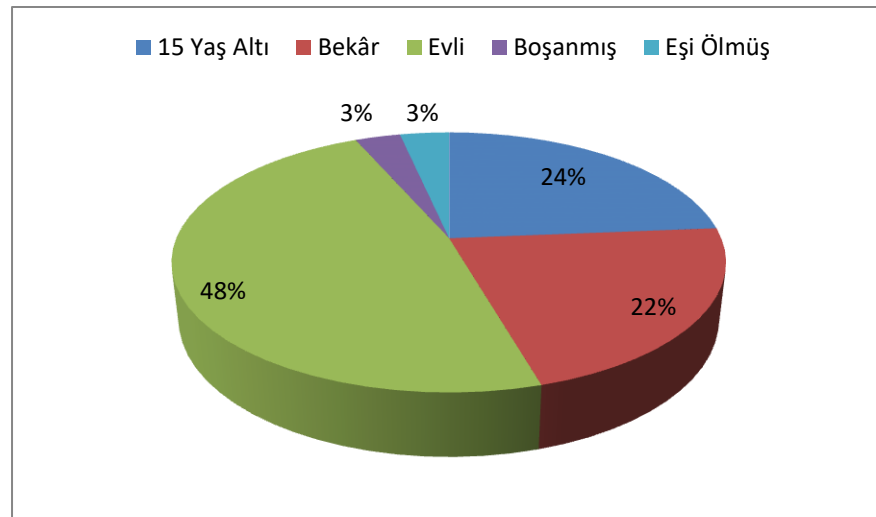
Defne Büyükşehir İlçesinde Nüfusun Medeni Durumu (2013-2022)

Yıllar	Nüfusun medeni durumu				
	15 Yaş Altı	Bekâr	Evli	Boşanmış	Eşi Ölmüş
2013	35.681	28.911	63.555	2.347	4.076
2018	38.708	31.567	72.417	3.545	4.780
2019	38.995	32.418	74.058	3.985	4.989
2022	39133	36008	79115	5188	5650

Kaynak: TÜİK, 2013-2022 Verileri Temel Alınarak Hazırlanmıştır.

Şekil 13.

Defne Büyükşehir Merkez İlçesinde Nüfusun Medeni Durumu

Kaynak: TÜİK, ADNKS, 2022 Verileri Temel Alınarak Hazırlanmıştır.

2022 Tük verilerine göre evlenmeyen nüfus içerisinde erkekler 19852 kişi, kadınlar ise 16156 kişi, evli nüfus içerisinde de kadın 40489 kişi sayısı iken erkekler

38626 kişidir. Boşanma istatistiklerine göre ise kadın nüfus sayısının 3226 boşanma ile erkeklerin boşanma sayısından (1962 erkek boşanma sayısı) daha fazla olduğu görülmektedir.

3.3.1.7. Defnede Nüfusun Eğitim ve Kültürel Durumu

Bir ülkede her alanda yetişmiş insan gücüne ihtiyaç duyulur başka bir ifadeyle yetişmiş insan gücü önemli bir güç unsurudur. Eğitimli nüfusun ülke kalkınmasına katkısı çok büyüktür. Geçmiş yılların aksine günümüzde nüfusun sayısal çokluğu değil nitelikli olması ülkeler için daha önem kazanmıştır (Şahin, 2015: 136).

Okuryazarlık ve eğitim insan yaşamında önemli bir yere sahiptir. Okuryazarlık ve eğitim seviyesinin yüksek olduğu ülkelerde ekonomik gelişme genellikle hızlı olmaktadır. Okuryazarlık ve eğitim seviyesi doğumlar istihdam ve ortalama ömür gibi birçok nüfus değişkeninin durumunda daha yakından etkiler. Özellikle kadınların eğitim seviyesi doğurganlık oranını etkileyen önemli bir faktördür (Şahin, 2015: 136-137).

Tablo 9.

Defne'de Okuma-Yazma Durumunun Cinsiyete Göre Dağılımı, 2022

Nüfusun Okuma Yazma Durumu	Nüfus Miktarı (kişi)		
	K	E	T
Okuma yazma bilen	74298	72715	147013
Okuma yazma bilmeyen	1986	434	2420
Bilinmeyen	487	1073	1560
Toplam	76771	74222	150993
6 Yaş Altı	-	-	14501
Genel Toplam			165494

Kaynak: TÜİK, 2022 Verileri Temel Alınarak Hazırlanmıştır.

Tablo 10.

Defne'de Okuma-Yazma Durumunun Yaş gruplarına ve Cinsiyete Göre Dağılımı, 2022

Yaş Grubu	Cinsiyet	Okuma Yazma Bilmeyen	Okuma Yazma Bilen	Bilinmeyen	Toplam
6-13	E	59	11731	20	11811
	K	54	11062	16	11132
14-17	E	-	5599	10	5609
	K	-	5412	5	5417
18-21	E	1	4186	12	4199
	K	-	3765	11	3776
22-24	E	-	3279	11	3290
	K	-	3515	15	3530

(Devamı)Tablo 10.

Defne'de Okuma-Yazma Durumunun Yaş Gruplarına ve Cinsiyete Göre Dağılımı, 2022

25-29	E	6	4964	20	4990
	K	5	5697	31	5733
30-34	E	8	5118	31	5157
	K	12	5685	72	5769
35-39	E	20	5923	169	6112
	K	15	6668	75	6758
40-44	E	18	6250	180	6448
	K	22	6912	63	6997
45-49	E	19	5684	139	5842
	K	19	6280	64	6363
50-54	E	10	5182	106	5298
	K	41	5342	59	5453
55-59	E	15	4874	101	4990
	K	114	4862	58	5034
60-64	E	24	3721	90	3835
	K	249	3524	59	3832
65+	E	254	6204	184	6642
	K	1455	5574	128	7157
Toplam		2420	147013	1729	151174

Kaynak: TÜİK, 2022 Verileri Temel Alınarak Hazırlanmıştır.

Bir ülkede nüfusun en önemli niteliği, nüfusun eğitim ve kültürel durumudur. Çağımızda bilgi toplumu olmak, sayıca çok olmaktan ziyade nitelikli olmayı gerektirdiğinden, devletler son yıllarda eğitime yönelik yatırımlarını artırmışlardır. Tablolar incelendiğinde, ilçede nüfusun % 10'unun okula başlama yaşının altında olduğu, % 4'ünün okuma-yazma bilmediği; % 13,6'sının ilköğretim, % 6,5'inin lise, % 5,3'ünün ise üniversite okuma çağında olduğu görülmektedir.

Tablo 11.

Defne Büyükşehir İlçesinde Nüfusun Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımı, 2022

Bitirilen Eğitim Düzeyi	Nüfus Miktarı (kişi)		
	K	E	T
Okuma yazma bilmeyen	1986	434	2420
Eğitim Düzeyi Bilinmeyen	582	1145	1727
Okuma yazma bilen (fakat bir okul bitirmeyen)	10115	7116	17231
İlkokul mezunu	20690	20996	41686
İlköğretim mezunu	5055	6022	11077
Ortaokul veya dengi okul mezunu	11223	13255	24478
Lise veya dengi okul mezunu	12581	12523	25104

(Devamı) Tablo 11.

Defne Büyükşehir İlçesinde Nüfusun Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımı, 2022

Yüksekokul veya Fakülte	11892	10554	22446
Yüksek Lisans (5 veya 6 yıllık fakülteler dâhil)	1366	1701	3067
Doktora	118	226	344
TOPLAM	75608	73972	149580

Kaynak: TÜİK, 2022 Verileri Temel Alınarak Hazırlanmıştır.

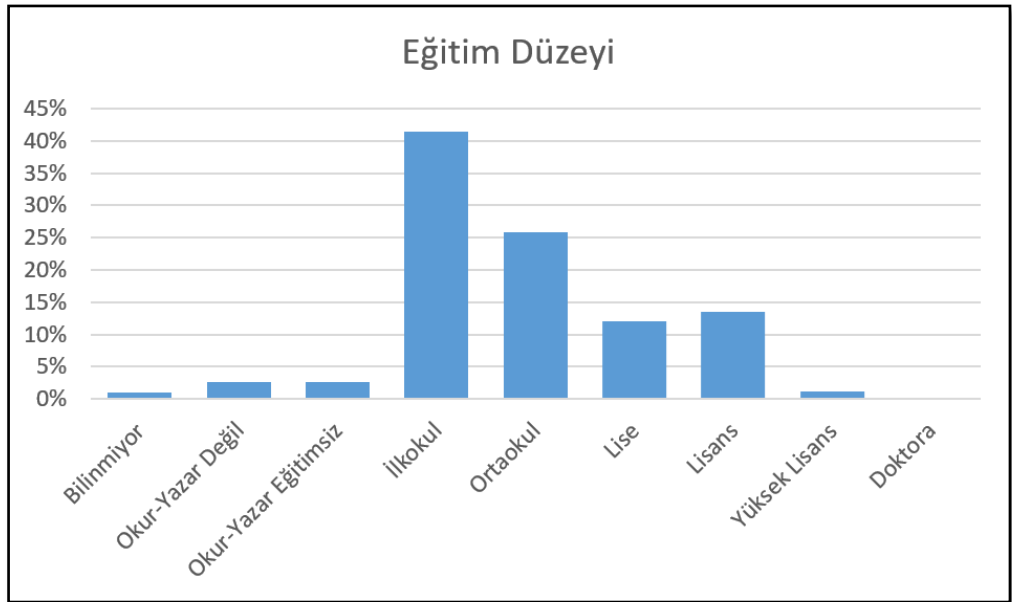
Çoğunluğu 65 yaş ve üstünde olan okuma-yazma bilmeyenlerin % 78'ini kadınlar meydana getirirken, okuma yazma bilen 65 yaş ve üstü erkeklerin sayısı yine kadınlardan fazladır. Bunun en büyük sebeplerden biride eski yıllarda kadınlar okumaz düşüncesi hâkimdir (Tablo 9 ve 10).

Defne büyükşehir ilçesindeki eğitim düzeyine bakıldığında, okuma yazma bilen ancak herhangi bir okul bitirmeyenlerin oranının % 12 olduğu görülmektedir. Yüksekokul ve üzeri eğitimli olanların oranı ise % 17'tir. Bu % 17'lik nüfusun içerisinde kadınların oranı % 51,7'dir (Tablo 11).

Defne büyükşehir ilçe nüfusunun büyük bir çoğunluğu ilkokul ve ortaokul mezunudur (Şekil 14). İlçede gelişen eğitim şartları ile birlikte eğitim düzeyi de artırmaktadır.

Şekil 14.

Defne Büyükşehir Merkez İlçesinde Nüfusun Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımı

Kaynak: Defne Büyükşehir Resmi İnternet Sitesi

<https://www.defne.bel.tr/defne/egitim-ve-kultur/5/>

Tablo 12.*Defne Büyükşehir İlçesinde Eğitim Kurumları, 2020*

Okul Türü	Resmi (Adet)	Özel (Adet)	Toplam (Adet)	Öğrenci Sayısı
Anaokulu	6	4	10	25.179
İlkokul	50	5	55	
Ortaokul	33	7	40	
Özel Eğitim U.M.	2	-	2	6.463
Anadolu Lisesi	5	6	11	
Meslek Lisesi	4	1	5	
TOPLAM	100	23	123	31.642

Kaynak: Defne Büyükşehir İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

İlçede toplam 31.642 öğrenci vardır. Devlete ait 100, özelde de 23 okul bulunmaktadır (Tablo 12). Okullaşma oranı bakımından en fazla kurumu olan düzey ilkokuldur. Diğer eğitim kurumlarından ise “Kişisel Gelişim ve Özel Eğitim Kursları” sayıca en fazla olanıdır (Tablo 13).

Tablo 13.*Defne'deki Diğer Eğitim Kurumları, 2020*

OKUL TÜRÜ	OKUL SAYISI		
	RESMİ	ÖZEL	TOPLAM
Motorlu Taşıt Sürücü Kursu	-	6	6
Rehabilitasyon Merkezi	-	4	4
Kişisel Gelişim ve Özel Eğitim Kursları	-	20	20
Halk Eğitim Merkezi	1	-	1

Kaynak: Defne Büyükşehir İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, 2020

Defne Büyükşehir İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü nüfusuna Türkçe dışında kısmen Arapça dili yerleşmiş ve kreol (*yöreye göre gelişen ve birkaç dilin karışımından oluşan dil*) haline gelmiş bir şekil almıştır. Okuma - yazma bilmeyenlerin ve özellikle genç nüfusun günlük konuşmalarında kullandığı Arapçanın içinde, Arapça fonetik ve söyleniş kurallarına uygun hale getirilerek telaffuz edilen birçok Türkçe kelime bulunmaktadır. Günümüzde yöre halkının birçoğu Arapça konuşuyor olmasına rağmen, Arapça okuma-yazma bilenlerin sayısı, özellikle genç nüfus içerisinde çok azdır. Arapça burada genellikle sadece konuşma dili olarak kullanılmaktadır.

3.3.1.8. Defne Büyükşehir İlçe Nüfusunun Ekonomik Nitelikleri

Defne, 2012 yılında kurulan bir büyükşehir merkez ilçesi olarak, bu tarihten önceki yıllara ait kurumsal istatistikleri Antakya ilçesi ile birlikte verilmiş olduğundan; Defne nüfusunun ekonomik niteliklerine ilişkin verileri Antakya ilçesine ait verilerden ayıklamak mümkün olmamıştır. Dolayısıyla araştırmamızın bu bölümü Antakya ilçesinin 2000 yılı verileri dikkate alınarak yorumlanacaktır. Nitekim ilçe nüfusunun ekonomik sektörlere bölünüşü günümüzde de Antakya ilçesi ile benzerlik göstermektedir.

Tablo 14.*Antakya ve Defne İlçe Çalışan Nüfusların Sektörel Faaliyet Kollarına Dağılımı, 2000*

SEKTÖR	Faaliyet Kolu	Cinsiyet	Nüfus Miktarı	Toplam	Genel Toplam	İktisadi Faal. Kolu (%)	Sektörel (%)
T A R I M	Ziraat, Avcılık, Ormancılık ve Balıkçılık, Maden ve Taş Ocakçılığı	E	573	811	811	2,4	2,4
		%	72,6				
		K	216				
		%	27,4				
S A N A Y İ	İmalat Sanayi			6847	6847	20,4	20,4
		E	6313				
		%	92,2				
		K	534				
		%	7,8				
H İ Z M E T	İnşaat	E	2212	2235	25749	6,7	77,2
		%	99				
		K	23				
		%	1				
	Elektrik,Gaz ve Su	E	185	200		0,6	
		%	92,5				
		K	15				
		%	7,5				
	Toptan ve Perakende Ticaret	E	6274	7175		21,5	
		%	87,4				
		K	901				
		%	12,6				
	Ulaştırma, Haberleşme ve Depolama	E	1581	1678		5,0	
		%	94				
		K	97				
		%	6				
	Mali Kurumlar, Sigorta	E	1218	1812		5,4	
		%	67				
		K	594				
		%	33				
	Toplum Hizmetleri,Sosyal ve Kişisel Hizmetler	E	9070	12688		38,0	
		%	71,5				
		K	3618				
		%	28,5				
GENEL TOPLAM		E	27426	33507	33507	100	100
		K	6014				

Kaynak: DİE., Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, 2000**Tablo 15.***Antakya'da Çalışan Nüfusun Sektörel Dağılımı, 2000*

Ekonomik Sektörler	Nüfus Miktarı (kişi)					
	E	%	K	%	T	%
Tarım	593	72,6	218	27,4	811	2,4
Sanayi	6313	92	534	8	6847	20,4
Hizmet	20587	79,5	5262	20,5	25849	77,2
Toplam	27493	82	6014	18	33507	100

Kaynak: DİE, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, 2020

İlçe nüfuslarının % 2,4'ü tarım sektöründe, % 20,4 'ü sanayide ve % 77,2'si hizmet sektöründe çalışmaktadır (Tablo 14). Bu tablo, İlçelerin ekonomisinde hizmet sektörünün hâkim sektör olduğunu göstermektedir.

Antakya ve Defne ilçelerinde çalışan nüfusun sektörel dağılımında en fazla pay % 77,2'lik oranla hizmet sektörüdür (Tablo 15). İlçelerde sektörel dağılıma göre kadın nüfusun en fazla hizmet sektöründe çalıştığı görülmektedir. Önceki yıllara oranla kadınların işe katılma sayısında da artış vardır.

3.3.2. Defne İlçesinin Ekonomik Coğrafya Özellikleri

“Bir bölgede ekonomik gelişimin bugünkü durumunu ve gelecekteki potansiyelini açıklayabilmek açısından o bölgede ekonomik faaliyetlerin meydana getirdiği bütünlüğü ortaya koymak gerekir. Bir yerin ekonomisi hakkında daha detaylı ve işe yarar bilgilerin elde edilebilmesi açısından ekonomik faaliyetlerin durumu ortaya konmalıdır. Söz konusu ekonomik faaliyetler ise tarım, sanayi ve hizmetler sektörü olmak üzere 3 şekilde ele alınıp incelenmektedir (Tümertekin ve Özgüç, 2015:115).”

Bir yerin ekonomik özelliklerini araştırıp ortaya koymak bir nevi o yerin şehir ya da kırsal ayrımını yapmaktır. Nüfusun hangi ekonomik özelliklerle uğraştığı nereye yatırım yaptığı idari coğrafya analizi bakımından önemli bir yere sahiptir. Bu çerçevede kapsamında Defne ilçesinin ekonomik özellikleri ortaya konacaktır.

3.3.2.1. Defne İlçesinde Tarım

Tarım: insanların toprağı ekip biçmesi ve ondan verim alması olarak genel bir tanımı yapılabilir. Geçmişten günümüze kadar tarım insanlar için önemli bir yere sahiptir bunun en büyük sebebi insanların hayata kalabilmesi için her zaman bir yemeğe ihtiyacın olmasıdır. Tarımın gelişmesi insanlık için en büyük adımlardan biri olmuştur. Geniş kitlelerin beslenebilmesi tarımın sistematik hale gelmesi ve sürekli bir faaliyet olması insanlık tarihi için her zaman önemli bir yer edinmiştir. Süreklilik arz eden tarım insanların yerleşik hayata geçmesinin en büyük nedeni olmuştur.

İlk zamanlarda tarım iklime ve yaşanan bölgenin topoğrafyasına bağlıyken günümüzde bu algı değişmiştir. *“Tarım insanla yeryüzü arasındaki ilişkiyi de değiştirmiş ve ilk zamanlar toprağı bağımlı olan insan günümüzde artık onu geniş çapta dönüşüme uğratmıştır (Özgüç ve Tümertekin 2015:124).”* Teknolojinin gelişmesi insanların alternatif fikirler üretmesi tarım üzerinde değişimler meydana getirmiştir. Birim alandan verimin artması, insanları tarım alanlarını küçültüp başka ekonomik faktörlere yönelmesine sebep olmuştur.

Defne ilçesinin konumundan ve iklimden dolayı tarıma elverişli olduğunu söyleyebiliriz. Defne ilçesinde yaşanan Akdeniz iklimden dolayı çeşitli sebze ve meyve yetiştiriciliği verimli bir şekilde yapılmaktadır.

Araştırma sahamız olan Defne'nin tarım özellikleri incelenirken bulunduğu Hatay ilinin de genel özelliklerinden bahsedilmesi gerekmektedir.

Tablo 16.
Hatay İlinde Arazi Varlığı, 2017

Arazi Varlığı	Alan (ha)	Oranı (%)
Tarım Arazisi	275.578	50
Mera Arazisi	13.624	2
Orman-funda-tapusuz Konut Arazisi	219.044	40
Su yüzeyi-Leçelik Alan	44.154	8

Kaynak: Hatay İl Ekonomik Görünüm Raporu, 2017.

Araştırma sahasının sınırları içerisinde bulunduğu Hatay ilinde toplam 552.400 hektar arazi varlığının 275.578 hektarını (%50) tarım arazisi oluşturmaktadır. Tarım alanlarının % 60'da sulu tarım yapılmaktadır (Tablo 16).

Tablo 17.
Hatay İli Tarım Arazilerinin Dağılımı, 2016

Tarım Arazilerinin Dağılımı	Alan (ha)	Oranı %
Tarla arazisi	160.656	58
Zeytinlik	51.841	18
Meyvecilik	29.255	11
Sebze alanı	28.664	10
Bağ alanı	5.162	2
TOPLAM	275.578	100

Kaynak: TÜİK 2016 verilerinden faydalanılarak hazırlanıştır.

“TÜİK verilerine göre, Hatay ilinde yer alan tarımsal arazi dağılışında Defne ilçesinin 15.500 km² yüz ölçümüne sahip ilçenin Hatay'ın toplamına olan oranı % 2 iken, tarım alanı 6.238 ha ile ilçenin yüz ölçümünün toplam % 40'ı tarım alanları oluşturmaktadır. 2018 Defne ilçesinde toplam tarım alanı 42.266.7 dekadır. Örtü altı tarım alanı ise 279,6 dekadır (Tablo 17) (Sarioğlu, 2020:38)”

İlçe genelinde tarım daha çok ekstansif yöntemlerle yapılmaktadır. Bunun en büyük sebebi ilçenin tarım arazilerinin birçoğunun ulaşımı zor ve engebeli alanlarda yer almasıdır. İlçenin kırsal mahallelerinde yaşayan halk daha çok kendi tarım arazilerinde kendi tüketim ihtiyaçlarını karşılamak ve ilçe genelinde açılan pazarlarda satış yapmak amacıyla tarım ürünleri yetiştirmektedir.

İlçe genelinde yapılan gözlemlere dayanarak iklime bağılı bu alanda daha çok sebze ve meyve yetişmektedir. Meyve türlerinden daha çok portakal, mandalina, nar, erik ve incir yetişmektedir. Sebze olarak daha çok biber, domates, yeşil fasulye gibi ürünler yetiştirilmektedir. İlçede bazı alanlarda insanların kendi imkânlarıyla yaptıkları seralar bulunmaktadır. Yine bu Alanlarda daha çok kendi ihtiyaçlarını karşılamak ve ihtiyaç fazlasını satmak için sebze ve meyve yetiştirilmektedir (Fotoğraf 3).

Fotoğraf 3.

Toygarlı Mahallesinde Yerel İmkanlar Kurulan Seralar

Fotoğraf 4.

Çökek ve Toygarlı Arasında Fidan Yetiştiriciliği

İlçede bulunan kırsal alanlarda son zamanlarda fidan yetiştiriciliğinin de yaygın olduğu görülmektedir. Genellikle fidan olarak meyve ağaçlarının fidanlarını yetiştirilmekte ve satılmaktadır (Fotoğraf 4).

Tablo 18.

Defne İlçesinde Başlıca Yetişen Ağaç Türü ve Sayısı, 2022

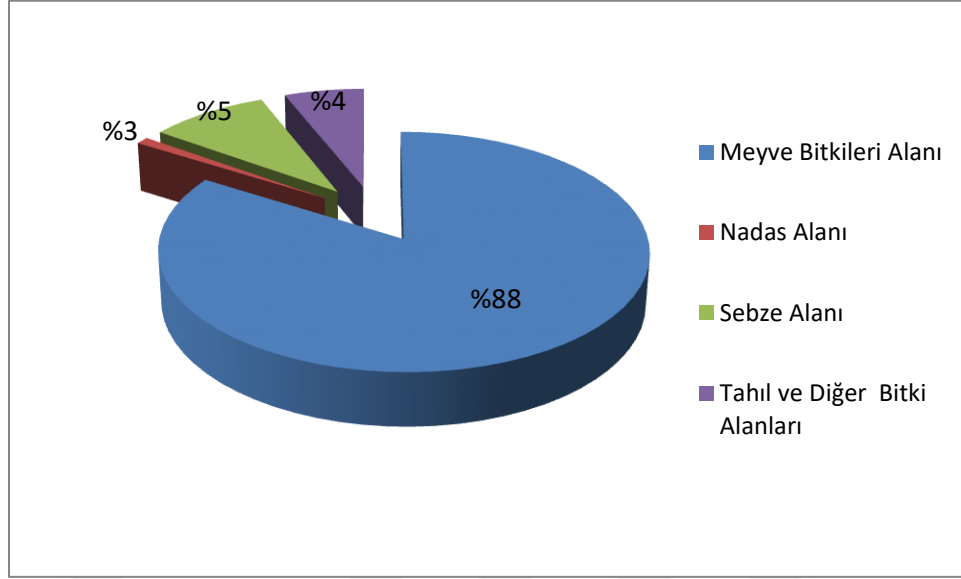
Meyve	Ağaç sayısı	Üretim miktarı (ton)	Üretim alanı (dekar)
İncir (Yaş)	9750	330	85
Greyfurt (Altıntop)	250	20	0
Limon ve Misket Limonu	14700	1029	34
Portakal (Washington)	14150	1322	500
Diğer Portakallar	25300	1892	300
Mandalina (Satsuma)	69900	6990	2500
Mandalina (Diğer)	15600	1092	400
Turunç	500	25	0
Elma (Starking)	450	14	15
Elma (Granny Smith)	2750	83	25
Diğer Elmalar	900	18	30
Armut	1900	48	60
Ayva	500	13	1
Kayısı	6200	280	115
Şeftali	2680	134	90
Nektarın	1500	75	50
Erik	59300	1483	610
Dut	2000	50	0
Badem	10800	310	540
Ceviz	830	18	65
Nar	17300	692	280
Trabzon Hurması (Cennet Elması)	24300	1215	230
Sofralık Zeytinler	312700	3496	12451
Yağlık Zeytinler (Zeytinyağı Üretimi İçin)	586500	8741	19450

Kaynak: TÜİK 2022 Verileri Temel Alınarak Hazırlanmıştır.

İlçede yetişen ağaç türüne bakacak olursak iklime bağlı olarak zeytin ağaçlarının varlığının en fazla yere sahip olduğu söylenir. Ayrıca ilçede yine iklime bağlı olarak meyve ağaçların çok fazla yayılış gösterdiğini söyleyebiliriz (Tablo 18).

Şekil 15.

Defne Büyükşehir Merkez İlçesinde Tarım Alanlarının Dağılışı

Kaynak: TÜİK 2022 Verileri Temel Alınarak Hazırlanmıştır.

Defne ilçesinin sınırları içerisinde tarım alanlarının dağılışı en yüksek paya meyve ağaçları sahiptir (Şekil 15). Ayrıca sulama koşullarının iyi olması ve toprağın verimli olmasından dolayı sebze üretim alanları büyük bir paya sahiptir.

3.3.2.2. Defne İlçesinde Hayvancılık

İnsanlık tarihine bakıldığında hayvancılık ilk ekonomik faaliyetler arasında yer alır. Hayvancılık yapılan yerin iklimi topoğrafyası ve birçok doğal coğrafi özellikten etkilenmektedir.

Tarım ürünlerini yetiştirilirken kullanılan yöntemlere benzer şekilde hayvancılık yapılırken de ekstansif ve entansif yöntemler kullanılmaktadır. Entansif yöntemler daha çok modern ve verimin yüksek olduğu yöntemler iken, ekstansif hayvancılık daha çok bölge koşullarına uygun, verimin düşük olduğu hayvancılıktır.

Defne ilçesinde hayvancılık daha çok ekstansif yöntemlerle yapılmaktadır. Hayvan yetiştiriciliği ilçede daha çok kırsal mahalle özelliği gösteren mahallelerde görülmektedir.

Büyükbaş hayvancılık: TÜİK 2022 verilerine göre Hatay ilinin sınırları içerisinde toplam 141444 büyükbaş hayvan bulunmaktadır. Büyükbaş hayvancılık ilçede daha çok besi tarzında yapılmaktadır. Beslenen hayvanlar daha çok ilçe halkının kendi ihtiyaçlarını karşılamaktır. İlçede büyükbaş hayvanları daha çok besleyen kesim kasaplardır. Besledikleri büyükbaşları zamanı gelince kesmekte ve

kendine gelir sağlamaktadır. Gelişmiş yöntemler kullanılmadığı için verim düşük olduğundan ve artan yem fiyatlarından dolayı büyükbaş hayvancılık gün geçtikçe azalmaktadır.

Küçükbaş hayvancılık: TÜİK 2022 verilerine göre Hatay ilinin sınırları içerisinde toplam 558609 küçükbaş hayvan bulunmaktadır. İlçede küçükbaş hayvancılıkta daha çok koyun yetiştiriciliği ön plandadır. İlçede küçükbaş hayvancılıkta, büyükbaş hayvancılık gibi ekstansif yöntemlerle yapılmaktadır (Fotoğraf 5). Ekstansif yöntemlerle yapıldığı için verim azdır.

Fotoğraf 5.

Üzengili mahallesinde ekstansif yöntemlerle yapılan küçükbaş hayvancılık.

Defne ilçesinde yapılan diğer hayvancılık türleri ise Arıcılık, Kümes Hayvancılığı ve İpek böcekçiliğidir. Kümes hayvancılığı daha çok insanların kendi evlerinin önüne kurduğu küçük kümeslerde kendi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yapılmaktadır.

TÜİK 2022 verilerine göre ilçede Arıcılık ve İpek böcekçiliği de yapılmaktadır. Hatay da 925 tane faaliyet gösteren Arıcılık tesisinin 38 tanesi ilçede yer almaktadır. Hatay da 45 tane İpek böcekçiliği işletme sayısının 4 tanesi defne sınırlarında yer almaktadır. Arıcılık ve ipek böcekçiliği ilçede tamimiyle gelir elde etmek için yapılmaktadır.

3.3.2.2. Defne İlçesinde Sanayi ve Ticaret

Sanayi hammaddeleri işleyerek yeni bir madde haline getirilmesini ifade eder. Sanayi 1800'li yıllardan bu yana sürekli gelişmiş, değişmiş ve birden fazla kolu

ortaya çıkmıştır. Sanayinin geçmişten günümüze gelişmesi birden çok faktöre dayanmaktadır. Bunların en başında hammadde, sermaye, enerji, ulaşım ve iş gücüdür. Bu faktörlerin bir yerde ne kadar fazla bir arada bulunuyorsa sanayi o kadar hızlı gelişme göstermiş oluyordu.

Türkiye’de sanayinin bugünkü duruma gelmesinde, sanayinin ilk geliştiği ülkelere (İngiltere, Almanya, Fransa) göre oldukça uzun bir dönem geçirmiştir. Sanayinin gelişiminin Türkiye’de ilk Tanzimat adımlarıyla gerçekleşmiştir. Sanayinin ilk geliştiği şehirler ise İstanbul, Bursa, İzmir, Manisa ve Uşak olmuştur. 1900’lü yıllardan günümüze kadar geçen sürede devlet birden çok plan, yatırım ve sanayinin teşvik edilmesi için çalışmalar yapmıştır (Atalay, 2016:303-310).

Araştırma sahamızın sınırları dâhilinde ağır sanayi bulunmamaktadır. Defne ilçesi daha önce merkez ilçeye bağlı olduğundan dolayı Antakya Organize Sanayi Bölgesi sınırlarında yer almaktaydı. Sahada daha çok tarıma dayalı sanayi tesislerinden olan zeytinyağı çıkarım fabrikaları bulunmaktadır. Bunun dışında sahada küçük çaplı imalat, tamir, plastik ve demir doğrama atölyeleri bulunmaktadır (Sarioğlu, 2020:49).

Defne ilçesinin bazı mahallerinde taş ocakları bulunmaktadır. Bunlardan en büyükleri arasında Dursunlu mahallesinde bulunan taş ocaklarıdır. Toplamda 2 tane taş ocağı bulunmaktadır. Fakat yerleşim yerine yakın olan günümüzde faaliyette bulunmamaktadır. Bunun nedeni ise yerleşim yerlerini ve insanları rahatsız edecek şekilde ses kirliliği ve çevreye toz kaynaklı kirlilik yaratmasıdır (Şekil 16).

Uydu görüntüsünden bakıldığında taş ocaklarının çevreye görünüm ve doğal güzellik açısından ne kadar büyük bir zarar verdiği görülmektedir (Şekil 16).

Şekil 16.

Dursunlu Mahallesi'nde Bulunan Taş Ocaklarının Uydu Görünümü

Kaynak: Google Earth, 2022

Defne ilçesinde gelişen bir diğer sanayi kolu ise ev tipi imalatın yapıldığı sanayi faaliyetleridir. Bunun başında defne sabunu, defne yağı, nar ekşisi, üzüm pekmezi, domates salçası gibi ürünlerin üretimi yapılmaktadır. Bu ürünler çoğunlukla insanların kendi ihtiyaçları karşılamak ihtiyaç fazlası olan ürünler satışa sunulmaktadır. Kimi hanelerde ise aşırı şekilde ürün fazlası olmakta ve bu işi geçim kaynağı olarak yapmaktadır. Günümüze geldiğinde birçok üretilen mamul maddenin fiyatı oldukça fazladır. Örneğin defne yağının kilosu 400- 500 lira arasında değişirken defne sabunun un kilosu 250-350 arasında değişmektedir. Buda yapılan bu ev tipi imalatın karlı bir yere sahip olduğu görülmektedir.

Fotoğraf 6.

Defne Yağı Üretiminin Son Aşaması

Defne yağının yapım aşamaları aşırı meşakkatli olduğundan ve her geçen yılda bir önceki yıla oranla bulunması zorlaştığından her yıl fiyatı artmaktadır (Fotoğraf 6).

İnsanların kendi elindeki değerli malların daha değerli bir malla takas ederek kazanç sağlamalarına genel olarak ticaret denir. Geçmişten günümüze kadar ticaret hayatımızın hep içinde ve en önemli ekonomik faaliyetler arasında yer almaktadır. Araştırma sahamızda ticarethaneler daha çok nüfusun fazla olduğu yerlerde görülmektedir. İlçe sınırları içinde Defne esnaf ve sanatkârlar odası verilerine göre 1920 esnaf bulunmaktadır. 1920 esnaf arasında en fazla bakkal ve büfelerin varlığından söz edebiliriz.

Tablo 19.

Defne İlçesinde Cinsiyete Göre Esnaf Sayısı

Cinsiyet	Esnaf sayısı	Oranı (%)
Erkek	1143	76,10
Kadın	359	23,90
Toplam	1502	100

Kaynak: Defne Esnaf Ve Sanatkârlar Odası verileri temel alınarak hazırlanmıştır.

Tablo 20.

Meslek Gruplarına Göre Esnaf Sayıları

Meslekler	Esnaf sayısı
Bakkal bayi büfe	297
İnşaat sektörü	26
Kadın kuaförü	49
Kahve ve kıraathane	64
Kırtasiyecilik	18
Lokantacılık yeme içme sunumu	148
Metal işlemeciliği(doğrama-kaplama vb)	28
Marangozluk	10
Dokuma ve kumaş	11
Emlakçılık	13
Erkek berber ve kuaför işletmeleri	66
Fırın ve unlu mamulleri imalat ve ticaret	37
Giyim eşyası imalatı ve konfeksiyonculuk	16
Güzellik salonu	15
Hediyelik eşya imalat ve satışı	28
Mobilya imal ve onarım	14
Motorlu kara taşıtları ile ilgili bölümler	42
Oto kuaförü	19
Pastacılık	22
Seyyar satıcılık	22
Sihhi tesisat	14
Hayvan besiciliği ve ticareti	6
Şarküteri	12
Tahıl ürünleri üretim ve ticareti	5
Diğerleri	520
Toplam	1502

Kaynak: Defne Esnaf Ve Sanatkârlar Odası verileri temel alınarak hazırlanmıştır.

Defne ilçesinde esnaf sayısı bakımından erkeklerin ön planda olduğu söylenebilir (Tablo 19). Bunun sebepleri arasında kadınların iş hayatına geç girmesi, ataerkil aile yapısının hâkim olması gibi nedenler sıralayabiliriz.

Defne ilçesi Esnaf Sanatkârlar Odasından alınan verilere göre 2014 yılı ve sonrasında odaya kayıt yapan esnaf ve sanatkâr sayıları en fazla olan meslek gurupları; 297 tane bulunan bakkal bayi büfelerdir. 148 tane sayıyla ikinci sırada yer alan Lokantacılık yeme içme sunumu (Tablo 20).

3.3.2.3. Defne İlçesinde Ulaşım

Ulaşım, bulunulan noktadan hedeflenen noktaya insanın, eşyanın taşınmasıdır. Bir yerde ulaşımın gelişmesi bulunulan bölgenin topoğrafyası, iklimi, bitki örtüsü gibi faktörlere bağlıdır. Ulaşım bir şehrin gelişmesi ve büyümesi için ilk faktörler arasındadır. Bir bölgeye olan ulaşılabilirlik o bölgenin kalkınmasına ve hizmet ulaştırılması için en önemli faktördür.

Araştırma sahamız içerisinde demir yolu ve deniz yolu bulunmamaktadır. İlçede en önemli ulaşım yolu karayollarıdır. Defne ilçesi Antakya ile komşu olması ulaşım ağının gelişmesine katkı sağlamıştır. Günümüzde kara yolları ilçede daha çok şehirsiz alanlarda gelişim gösterirken kırsal alanlarda ve bazı mahallerde ne yazık ki çok kötü bir haldedir (Fotoğraf 7).

Araştırma sahasında karayolu ulaşımının ulaşım gelişmiş olmasında D420 karayolu çalışma alanı olan Defne ilçesinin ortasından geçmektedir (Şekil 17). Ayrıca D817 çevre yolu araştırma sahasının içinden geçerek Yayladağı-Suriye sınırına kadar uzanmaktadır (Sarioğlu, 2020:57).

İlçede ulaşımın en yoğun olduğu saatler özellikle sabah 8- 9 ve akşam 18-20 saatleri arasındadır. Sabah saatlerinde insanların işe gidiş saatlerinde özellikle kendi araçlarını kullanmaları ve okul servislerinin yoğun olmasından kaynaklı sabah saatlerinde ulaşım yoğundur. Akşam vakitlerinde ise iş çıkış vakitlerinde yine ulaşımın en yoğun olduğu saatlerdir.

Fotoğraf 7.

Dursunlu Mahallesi'nde Bozuk Bir Karayolu

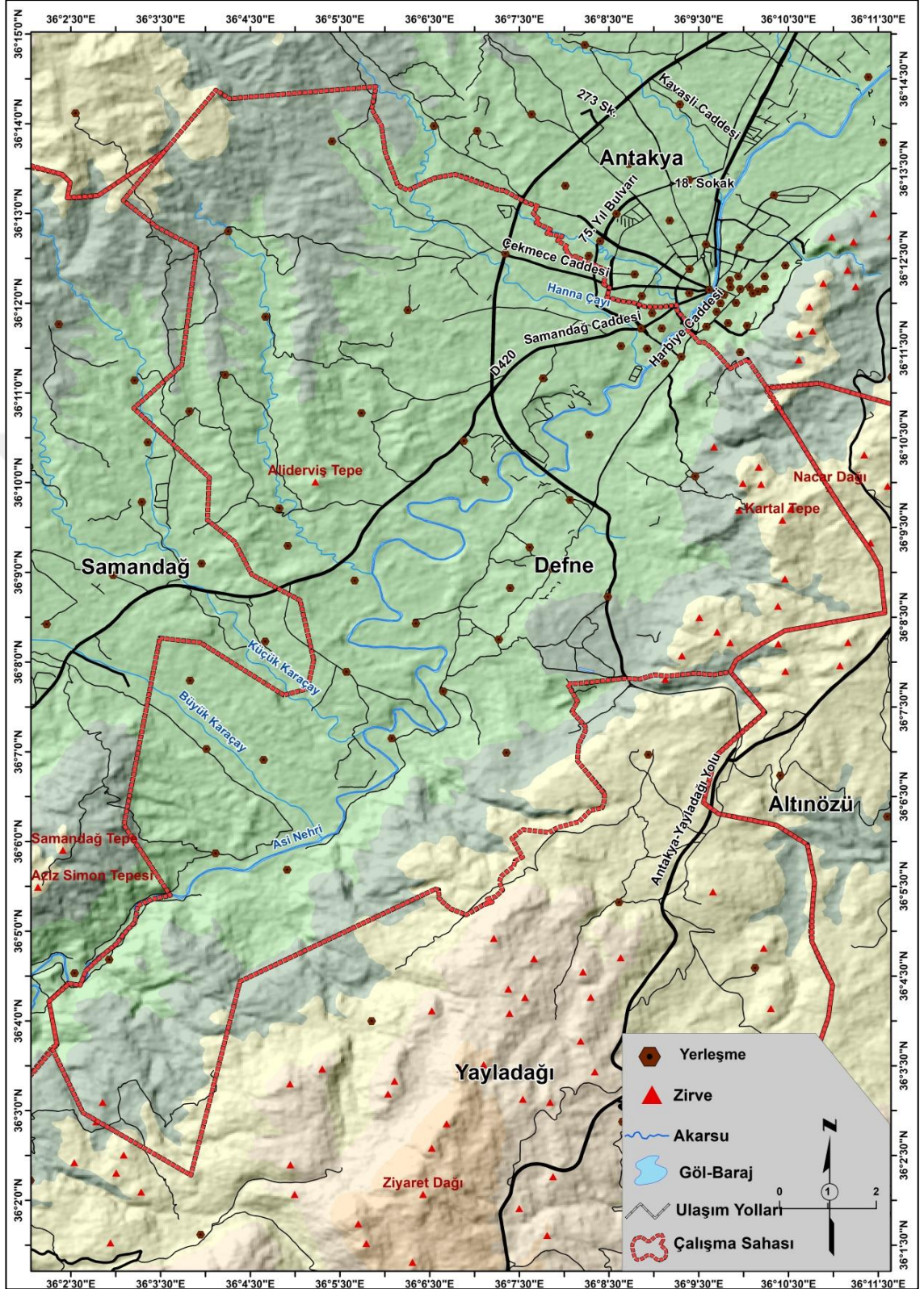

İlçede ulaşım özellikle belirli saatler büyük bir problem halini almaktadır. Özellikle binaların yola yakınlığı, yol kenarlarında arabaların park etmesi yolları daraltmakta ve trafiğin yoğun olduğu saatlerde ulaşımın daha da aksamasına sebep olmaktadır. Bu aksamayı önlemek amacıyla acilen yeni güzergâhlar yapılmalı, arabaların park edebilecekleri ilçe içinde otoparklar yapılmalıdır.

İlçede ulaşımındaki bir diğer sorun özellikle kırsal özellik gösteren mahallelere ulaşım yollarının gitmemesi ve mahalle içinde bulunan yolların asfalt yol değil de toprak yol olmasıdır. Ulaşım bu mahallelerde aksadığı için mahalleler gelişim gösteremiyor ve diğer mahallere göre geri kalmakta ve her geçen gün nüfusları azalmaktadır. Bu mahalleler arasında özellikle Karşıyaka, Sinanlı, Toygarlı, Ballıöz, Üzengili, Çökek gibi mahalleler en başta gelmektedir.

Şekil 17.

Defne Büyükşehir Merkez İlçesinde Karayolu Ulaşım Güzergâhları

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bilindiği üzere, mülkiyet örgütlenmesini tamamlamış olan toplumlar siyasal sınırları ile çevreledikleri mülklerini yönetsel olarak bölümlere ayırma gayreti içerisinde olmuşlardır. Buna göre mülki bölümlendirme, siyasal sınırlar içerisinde birbirinden farklı coğrafi özellikler gösteren bölgelerdeki sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmanın nispeten daha kolay gerçekleştirilebilmesi, yaşamsal alanlarda gitgide daha fazla şehirleşmenin hedeflenerek sosyoekonomik açıdan çok daha hızlı bir gelişme göstermenin aracı olarak görülmüştür (Yu vd., 2018: 758-759; Wang & Wang, 2020: 1341).

Türkiye'nin güncel mülki idare kademelenmesi Osmanlı'dan miras kalan ve Fransızlardan model alınan yönetsel yapısının bir sentezidir (Ortaylı, 2010: 97-104; Özçağlar, 2015: 63). Cumhuriyet yönetimi ve Anayasası ile Osmanlı mülki idare yapılanmasında değişikliğe gidilmiştir. **Vilayet, sancak /liva, kaza, nahiye ve karye** beşli düzeninden sancaklar ve karye alt kademesi kaldırılarak üçlü bir hiyerarşi ile yeniden düzenlenmiştir (TBMM, 1924: 89 md; Çadırcı, 1989: 237; Aliz, 1999: 109; Çimen, 2007: 56, Apan, 2014: 80). Bu yapı, 90 yıl sonra sadece **il ve ilçelerden** oluşan ikili kademeye düşürülmüştür (TBMM, 2014:129 md.).

“Mülki idare bölünüşü neden yapılır” sorusu bu şekilde anlaşıldığına göre, “mülki idare sınırları nasıl belirlenir” hususu önem ayrı bir önem taşımaktadır (bkz. Karagel, 2012). Buna göre;

- Defne büyükşehir merkez ilçesinin mülki idare sınırları nasıl belirlenmiştir?

4.1. Defne Büyükşehir İlçe Belediyesinin Kuruluşu

Dünyanın birçok ülkesinde mülki idare ile ilgili değişiklikler yapılmış ve yapılmaktadır. Elbette bu değişimde çok çeşitli gerekçeler ileri sürülmektedir. Bunlardan biri “adem-i merkeziyetçilik” ilkesi doğrultusunda merkezin elinde bulunan güç ve yetkinin yerele dengeli bir biçimde dağıtılması amacıyla mülki idare bölünüşünde yapılan değişikliklerdir. Özellikle 1950’li yıllardan itibaren Avrupa’da mülki idarenin ‘merkezden yönetim birimlerinin’ sayısında azaltmaya

yönelik bir eğilim olduğu bilinmektedir (Koçdemir, 1998: 414; Magaşı, 2003: 136; Canpolat, 2010: 83; Ivan ve Iov, 2010: 94; Kuhlmann ve Wollmann, 2011: 479; Łukomska, 2021: 71). Türkiye’de ise tam tersine bir artış olmuştur. Yönetmelik işlev bakımından bir üst kademeye yükseltme talep eden birçok merkezi idare birimi gerekçe olarak; ‘sosyoekonomik gelişmişlik durumu’, ‘coğrafi şartlar’, ‘merkezi yerleşmenin alansal genişlemesi’, ‘kamu hizmetlerinin sunumunda kolaylık olacağı, ...vb gibi yasal çerçevenin sunduğu muallak şartlara atıf yapabilecek çeşitli sebepler ileri sürmüştür (Çimen, 2007: 74). Türkiye’de özellikle 1970’li yıllardan itibaren yoğunlaşan kırdan şehirlere yönelik göçlerle beslenmiş, nüfusu 10000’in üzerinde çok sayıda merkezi yerleşmenin ortaya çıkması bu merkezlerin yönetmelik üst kimlik kazanma isteklerini büyük ölçüde artırmıştır. Nitekim kazandırılacak yeni statünün merkezden daha fazla kaynak aktarımı ve daha fazla idari, sosyal, kültürel ve ekonomik temelli kurum ve kuruluşun gelmesini sağlayarak, merkezin mevcut ekonomik durumunun olumlu yönde etkileneceği varsayılmıştır (Akdede ve Acartürk, 2005: 15). Ayrıca mülki idare sayılarındaki değişimde zaman zaman iktidarların siyasal çıkar sağlama politikalarının da etkili olduğu aşikârdır (Çimen, 2007: 74). Nitekim yeni mülki idare alanlarının kurulmasıyla alakalı TBMM’ye sunulan kanun teklifleri ile genel ve yerel seçim süreçleri karşılaştırıldığında bu iki değişken arasında net bir korelasyon olduğu görülür. Nitekim 1957 genel seçimleri öncesi 7033 sayılı Kanunla 78 ilçe, 1987 genel seçimleri öncesi 3392 sayılı Kanunla 103 ilçe ve 1991 genel seçimleri öncesi 3644 sayılı Kanunla 130 ilçe kurulması sıradan örnekler değildir.

Anayasa (TBMM, 1982: 126. md)’da ve onunla ilintili İl İdaresi Kanunu (TBMM, 1949: 1. md)’nda;

Türkiye’de yasalar mülki idare alanlarının kuruluşlarında ‘**coğrafi durum**’, ‘**ekonomik şartlar**’ ve ‘**kamu hizmetlerinin gereklerinden**’ oluşan ancak hemen hiç ayrıntı içermeyen üç başlık sunmaktadır (TBMM, 1982: 126. Md; TBMM, 1949: 1.md). Oysa yeni mülki idare alanları kurulurken ya da mevcutların statüleri sorgulanırken bu yerleşme ünitelerinin **idari coğrafya özellikleri, nüfus durumu, ekonomik koşulları, sosyoekonomik gelişmişlik durumu, toplum hizmetleri, fonksiyonel etki alanları, ...vb** gibi ‘merkezi yer’ niteliklerinin gözden geçirilmesi gerekmektedir (Balık, 2014: 87, Türkan, 2023: 2-4, 8). Bu ana kategoriler biraz daha detayda ele alınacak olursa, idari ünitelerin sınırlarının belirlenmesinde;

İdari ünitenin yüzölçümü, yüzey şekilleri, iklimi, bitki örtüsü, toprak özellikleri, doğal hayvan varlığı, karasal ve denizel hidrografyası gibi **fiziki coğrafya özellikleri**, yönetsel olarak **bağlı yerleşme sayısı** (ilçe, mahalle ve köy), alt ve üst yönetsel birimler arasındaki **ulaşılabilirlik durumu /yatay mesafesi** (km) gibi idari coğrafyanın fiziksel boyutları yasal çerçevemizde belirtilen **‘coğrafi durum’** şartını karşılayabilecek nitelikte değişkenlerdir. Bununla birlikte il /ilçe nüfusu, il /ilçe merkezi nüfusu, kırsal nüfus, nüfusun tarihsel değişim ve gelişimi, nüfusun artış hızı ve oranları, nüfusun sosyal ve ekonomik nitelikleri ile kırsal ve şehirselle yerleşme özellikleri gibi **‘nüfus ve yerleşme durumuna’** ilişkin idari coğrafyanın sosyal boyutları da yasal çerçevemizde belirtilen **‘coğrafi durum’** şartını büyük ölçüde karşılayabilecek niteliklerdir.

Nüfusun istihdam durumu, iktisadi faaliyet kollarına dağılımı, kamu ve özel sektöre ait işyeri sayıları, işyerlerinin yıllık ciro değerleri, ihracat - ithalat miktarları ve banka sayısı gibi idari coğrafyanın ekonomik boyutlarını oluşturan özellikler yasal çerçevemizde belirtilen **‘ekonomik koşullar’** şartını büyük ölçüde karşılayabilecek nitelikte değişkenlerdir. Ayrıca şehirleşme oranı, sosyoekonomik gelişmişlik durumu, şehirselle hizmet merkezi skoru gibi değişkenler de belirtilen **‘ekonomik durum’** şartını karşılayabilecek niteliklerdir.

İdari ünitenin yönetsel, tarihi ve kültürel bakımından önemi, belediye örgütünün kuruluşu, adli hizmetler durumu gibi **‘idari ve hukuki hizmetler’**, örgün öğretim donatım durumu ve öğretmen - öğrenci sayısı ilişkisine yönelik **‘eğitim hizmetleri’**, sağlık kurum ve kuruluşları donatım durumu, sağlık personeli - hasta sayısı ilişkisine yönelik **‘sağlık hizmetleri’**, havaalanı, demiryolu istasyonları, liman tipleri, yüzölçümüne göre otoyol, devlet yolu, il yolu, köy yolu oranları ve nitelikleri, telefon abonelikleri, yayım sıklığına göre yerel gazete sayısı, kargo firmaları ve PTT şubeliklerine yönelik **‘ulaştırma ve iletişim hizmetleri’** gibi özellikler de **‘kamu hizmetlerinin gerekleri’** şartını büyük ölçüde karşılayabilecek nitelikte değişkenlerdir.

Yukarıda açılımı yaptığımız, yasalarda genel çerçevesi verilen mülki idare alanlarının tüzel kişiliğinin belirlenmesi, kurulması, bölünmesi, ayrılması, birleştirilmesi, kaldırılması ya da yeniden kurulması gibi işlemlerin hepsi idari sınırların nasıl ve neye göre çizileceğinin belirlenmesi, bunun için başvurulacak değişkenlerin tespiti, çoklu değişkenlerin tümevarım yaklaşımına göre analizi, analiz sonuçlarının idari coğrafya ilkelerine uygunluğunun değerlendirilmesi, sonuçların

açıklanması, yayımlanması ve kamuoyunda oluşan etki ve tepkiler karşısındaki revizyonundan sonra yasalaşarak uygulamaya konulmalıdır. Burada sözünü ettiğimiz akademik arka plan öncelikle bir etüt ve bir fizibilite çalışmasıdır.

21.01.2017 tarih ve 29955 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yönetmeliğinin ikinci kısmının “konuşlanma” başlıklı 6. maddesinin 5. fıkrasında “karakol sorumluluk bölgesinin belirlenmesinde aşağıdaki hususlar göz önünde tutulur” der. Bunlar: a) Emniyet ve asayiş durumu, b) Suç oranları, suç haritaları gibi benzeri suç analizlerinin sonuçları, c) İlçenin coğrafi durumu, ekonomik şartlar ve kamu hizmetlerinin gerekleri, ç) Yerleşim alanlarının durumu, d) Nüfus yoğunluğu, e) Ulaşım durumu, f) Sosyal ve kültürel gelişimi ve benzeri özelliklerdir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, jandarma birimlerinin konuşlarının düzenlenmesinde, mülki taksimat esas alınmaktadır.

İlgili örnekte de görüldüğü üzere, devletin emniyet ve asayiş birimlerinde olduğu gibi diğer kamu hizmeti veren kurum ve kuruluşlarının da konuşlanmasında mevzuat belirlenirken adeta mülki idare bölümlenmesinde dikkat edilmesi gereken çoklu değişkenler ele alınmakta ve yapılan çoklu değişken analizleri ile en uygun sit belirlenmeye çalışılmaktadır. Örnekte olduğu gibi, kamu hizmetlerinin sevk ve idaresi ile hizmette verim ve etkinliğin sağlanması amacıyla bir kamu kuruluşunun görev ve hizmet sahasının sınırları çoklu değişkenler analizleri ile belirlenmektedir. Ancak ülkemizde mülki idare alanlarının belirlenmesi ile ilgili mevzuatta böyle bir detay ve hassasiyet yoktur. Nitekim mülki yönetim bölümlerinin kuruluşunda sadece coğrafya durumu, ekonomik koşullar ve kamu hizmetlerinin gerekleri biçiminde açık uçlu hususlar dikkate alınmaktadır. Bu muallak ölçülerle belirlenen yönetsel alanlar üzerinde maalesef her kamu kuruluşunun kendi görev ve sorumluluk sahası farklı farklı şekillerde ortaya çıkabilmektedir. Oysa mülki sınırlar çoklu değişkenler analizleri ile coğrafi bölgeler tasnifine göre yapılmış olsaydı aynı ilçe içerisinde farklı kamu kurum ve kuruluşlarının farklı görev ve farklı sorumluluk sahaları oluşmak durumunda kalmayacak ve kamu hizmetlerinin sevk ve idaresi ile hizmette verim ve etkinliğin sağlanmasına bağlı olarak hedeflenen kalkınma gerçekleştirilmiş olacaktı. Oysa 6360 sayılı yasa ile büyükşehir belediyelerinin götüreceği hizmet alanı genişletilmiştir. Fakat genişleyen bu alan kırsal kesimde yaşayanlara hizmetlerin geç gitmesine ve aksamasına ayrıca en düşük kalitede gitmesine sebep olmuştur. Bu sorunlar sadece kırsal kesimdeki mahalleleri değil, kentsel sayılan mahalleri de

kapsamaktadır. Bu mahallelerin başında Dursunlu, Harbiye gelmektedir. Bu mahalleler kentsel alan sayılmasına rağmen hizmetler aksamış ve çoğu zaman geciktirilmiştir. Örneğin sürekli yaşanan su kesintisi sıkıntısı yıllardır çözilemeyen bir durum halini almıştır.

Mülki idare sınırlarının belirlenmesi ile ilgili kuramsal arka plan ortaya konulduğuna göre, Defne büyükşehir merkez İlçesi'nin kuruluşu ve mahalle sınırlarının belirlenmesi meselesi ele alınacak olursa;

Türkiye'de ilk büyükşehir belediyeleri 1984 yılı 195 sayılı KHK uyarınca **İstanbul, Ankara ve İzmir** metropol alanlarını kapsayacak şekilde üç büyük kentte kurulmuş ve aynı yıl 3030 sayılı Yasa ile büyükşehir ve ilçe belediyelerinin statüleri netleştirilmiştir. Daha sonra 1986 yılında 3306 sayılı Yasa ile **Adana**, 1987 yılında 3391 sayılı Yasa ile **Bursa**, 3398 sayılı Yasa ile **Gaziantep** ve 3399 sayılı Yasa ile **Konya**, 1988 yılında 3508 sayılı Yasa ile **Kayseri** il merkezlerinde büyükşehir statüsüne geçilmiştir. Böylece 1984 – 1988 yılları arasındaki 4 yıllık süre içerisinde Türkiye'de 8 büyükşehir belediyesi olmuştur. Bu belediyelere 5 yıl sonra 1993 yılında 504 sayılı KHK ile **Antalya, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, İzmit, Mersin ve Samsun** büyükşehir belediyeleri ve 7 yıl sonra 2000 yılında 593 sayılı KHK ile **Sakarya** büyükşehir belediyesi eklenmiştir. 2012 /2013 yılı 6360 sayılı Yasa devreye girmeden önce 30 yıllık süreçte Türkiye'de toplam 16 büyükşehir belediyesi vardır. 6360 sayılı Yasa ile ise bu sayı 30'a çıkarılmıştır. Böylece son 13 büyükşehir belediyesi için 2011 yılı nüfus sayım sonuçları ve son kurulan Ordu büyükşehir belediyesi için ise 2012 yılı nüfus sayım sonuçları esas alınarak, 6360 sayılı Yasanın 1. maddesiyle il nüfusu 750 bini geçen 14 ilde daha büyükşehir statüsüne geçirilmesine karar verilmiştir.

6360 sayılı Yasanın en temel amacı *"küreselleşen dünyada, kamu yönetiminde etkililik ve verimliliği artırmak, yönetsel kapasite ve koordinasyon eksikliği nedeniyle ortaya çıkan sorunları ortadan kaldırmak, vatandaş yönetim sürecine etkin kılmak, parçalı planlar yerine bütüncül-bölgesel çapta planlar yapmak"* ifadesine yer verilmiştir (Ekinci, 2020). Bu temel amaç doğrultusunda Hatay ilinde büyükşehir belediyesi kurmak ve ili kapsayacak bir model oluşturup sorunları en aza indirmek amaçlanmıştır. Bu doğrultuda :

"06.12.2012 tarihli 28489 sayılı Resmi Gazete ile yayımlanan "6360 sayılı On Dört ilde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"

kapsamında 2014 yılında gerçekleştirilen mahalli idareler genel seçimi ile sınırları il mülki sınırları olmak üzere Hatay Büyükşehir Belediyesi kurulmuş ve il belediyesinden büyükşehir belediyesine dönüştürülmüştür. İlçelerde bulunan mülki sınırlar içerisinde yer alan köy ve belde belediyelerin tüzel kişiliği kaldırılarak, köyler mahalleye, belediyeler ise belde ismiyle tek mahalle olarak bağlı oldukları ilçe belediyesine katılmıştır. 6360 sayılı Kanun ile Hatay il Özel idaresi tüzel kişiliği kaldırılarak, yetki ve görevleri büyükşehir belediyesine devrolmuştur.” (Hatay Büyükşehir Belediyesi 2020 2024 Stratejik Planı).

6360 sayılı “On Dört ilde Büyükşehir ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” yürürlüğe girmeden önce Hatay 12 ilçe, 76 belediye, 362 köy ve diğer yerleşmelerden oluşan bir ildir. 6360 sayılı kanundan sonra büyükşehir belediyesi ve 15 büyükşehir ilçesinden oluşan yerel yönetim birimleri kurulmuş; Hatay il sınırları kurulan büyükşehir belediyesinin sınırları ile çakışmıştır.

Yukarıda da ifade edildiği gibi, 6360 sayılı Kanunun kapsamında Hatay ilinin sınırlarını kapsayacak şekilde Hatay Büyükşehir Belediyesi kurulmuştur (TBMM, 2012: 1. mb). Aynı Yasanın ilçe kurulması ve sınırlarının belirlenmesi başlığı altında Defne ilçesi ve Defne Belediyesi kurulmuş ve Defne büyükşehir merkez İlçe belediyesi sınırları içerisinde (TBMM, 2012: 2/7. md);

Antakya Belediyesi’nden aktarılan **Armutlu, Akdeniz, Elektrik** ve **Sümerler** olmak üzere 4 merkezi şehirselle mahalle (Tablo 21.),

Tablo 21.

Şehirselle Mahalle/Semt Formunu Koruyan ve Belde Statüsünü Kaybederek Mahalleye Dönüştürülen Yerleşme Üniteleri

Mahalle Adı	Kanun Öncesi Bağlı Olduğu İlçe	İdari Birim Olarak Statüsü	Yerleşme Ünitesi Olarak Statüsü
Akdeniz	Antakya	Mahalle Muhtarlığı	Şehirselle Mahalle /Semt
Armutlu			
Elektrik			
Sümerler			
Dursunlu	Antakya	Birinci Kademe Belediyesi /Belde	Kasaba
Çekmece			
Harbiye			
Gümüşgöze			
Subaşı			
Toygarlı			
Turunçlu			
Yeşilpınar			
Aknehir			
Tavla	Samandağ		

Antakya ilçesinden aktarılan **Çekmece, Dursunlu, Gümüşgöze, Harbiye, Subaşı, Toygarlı, Turunçlu ve Yeşilpınar** belde belediyeleri ile Samandağ ilçesinden aktarılan **Aknehir ve Tavla** olmak üzere toplamda 10 belde belediyesi (Tablo 21),

Antakya ilçesinden aktarılan **Aşağıokçular, Bahçeköy, Balıklıdere, Bostancık, Çardaklı, Değirmenyolu, Döver, Samankaya, Sinanlı, Ballıöz, Güneysöğüt, Koçören, Meydancık, Orhanlı, Karşıyaka** ve Samandağ ilçesinden aktarılan **Büyükçat, Özbek, Hancağız, Yeniçağ, Çökek, Özengili, Hüseyinli ve Çınarlı** olmak üzere 23 köyden dönüştürülen toplam 37 mahalle oluşturulmuştur (Tablo 22).

Tablo 22.

Köy Statüsünü Kaybederek Mahalleye Dönüştürülen Yerleşme Üniteler

Mahalle Adı	Kanun Öncesi Bağlı Olduğu İlçe	İdari Birim Olarak Statüsü	Yerleşme Ünitesi Olarak Statüsü
Aşağıokçular	Antakya	Köy Muhtarlığı	Köy
Bahçeköy			
Balıklıdere			
Ballıöz			
Bostancık			
Çardaklı			
Değirmenyolu			
Döver			
Karşıyaka			
Koçören			
Meydancık			
Güneysöğüt			
Samankaya			
Sinanlı			
Orhanlı			
Büyükçat	Samandağ	Köy Muhtarlığı	Köy
Çınarlı			
Çökek			
Hancağız			
Hüseyinli			
Özbek			
Üzengilli			
Yeniçağ			

Defne ilçesinin kurulması ve ilçe sınırlarının belirlenmesi ile ilgili olarak başvurulacak değişkenlerin tespiti, çoklu değişkenlerin tümevarım yaklaşımına göre analizi, analiz sonuçlarının idari coğrafya ilkelerine uygunluğunun değerlendirilmesi, sonuçların açıklanması, yayımlanması ve kamuoyunda oluşan etki ve tepkiler karşısındaki revizyonuna ilişkin sözünü ettiğimiz akademik arka planı ortaya koyacak bir etüt ve bir fizibilite çalışmasına araştırmamızın veri toplama sürecinde

rastlanamamıştır. TBMM gündemine gelen konuyla ilgili yasa tasarısı Hatay milletvekilleri başta olmak üzere, muhalefet partilerine mensup bir kısım milletvekilleri, ulusal ve yerel basın kuruluşlarına mensup bir kısım gazeteci, çeşitli disiplin alanlarına mensup akademik çevreler, çeşitli meslek örgütlerine mensup meslek adamları, ... vb. çevrelerde kamuoyu tansiyonunu ölçen tartışmalar, haberler, araştırmacı yazarların makaleleri, akademik makaleler düzeyinde yayınlar, bilimsel toplantı faaliyetleri ile ortaya konulan bildiriler, ... vb faaliyetler ile çok yönlü açıklamalar ve görüşler tartışmaya açılmışsa da kamuoyunda oluşan etki ve tepkiler karşısında tasarıyla ilgili herhangi bir revizyona gidilmediği ve gündeme geldiği şekliyle yasalaşarak yürürlüğe girdiği söylenebilir (bkz. Karagel, 2012a).

4.2. Defne Büyükşehir İlçesinin Kurulması İle Hatay İl İdari Yapısında Meydana Gelen Değişiklikler

6360 sayılı Kanun Türkiye’deki yerel yönetimler platformunu önemli ölçüde etkilemiştir. Kanunla güç kazanan değişikliklerin yerel seçimleri nasıl etkileyeceği ve ne gibi sonuçlar doğuracağı merak edilmekteydi. Aygöl (2016), Adıgüzel ve Karakaya (2017), yeni düzenlemenin uygulandığı ilk seçimlerde hem ülke geneli hem de Hatay’daki yerel seçimlerde iktidar sahibi siyasi partiye avantajlar sağlarken, rakibi ana muhalefet partisinin aleyhine sonuçlar doğurduğunu ortaya koymuşlardır.

Yeni yasal düzenleme ile Hatay’da Payas ilçesi bir yana Arsuz ve Defne ilçelerinin kurulması, seçimlerin ötesinde önemli siyasal tartışmaları beraberinde getirmiştir. Nitekim barındırdığı çok kültürlü topluluklar nedeniyle “medeniyetler mozaigi” olarak da anılan Hatay ilinde seçmen algı ve davranışları bakımından da çok tercihli bir siyasal strüktür vardır. Kimi toplulukların tercihlerinde bazı siyasi partiler açık ara destek bulurlarken, bazı siyasi partilerin aldıkları destek minimal kalabilmektedir. İlin seçmen davranışındaki bu çok değişkenli yapı ile Antakya ve İskenderun gibi Amanosların iki yanında yer tutan iki merkezin bölünerek adeta Arsuz ve Defne ilçelerini doğurmaları arasındaki ilgileşim, ‘ilin mülki idaresinde yapılan düzenlemeyi mozaik bölge halkının siyasal eğilimlerine dayandıran söylemleri’ gündeme getirmiştir (Duman, 2020: 2612).

Söz konusu mülki idare bölünüşüne ilişkin kararların, nesnel kriterlere göre değil, mevcut yönetime çıkar sağlayacak şekilde siyaseten alındığı görüşünde olanlar esasen duruma ‘siyaseten mi’, yoksa ‘halk arasında etno-kültürel bir ayrım yapıldığı’

bakış açısından mı yaklaşmaktadır. Mülki idare yapılanması bakımından bu meselenin açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Şayet, Arap - Alevi toplulukların Hatay'da yaşadıkları bölgelerin ilin diğer halklarından apayrı konumlarda konuşlanmış olduğu ve siyasi parti tercihlerinin etno-kültürel yapılarından kaynaklanan bir davranış şekli olduğu ileri sürülmekte ise bu durumdan çıkar sağlayacak tedbirler almak sadece iktidara sahip olanların değil, iktidara karşı muhalefette kalanların da düşünebileceği bir eylem olur ki, siyaset biliminde bunun adı **seçim hileleridir**. Seçim hilelerinin, mülki idare taksimatı esas alınarak ya da alet edilerek kasten yeni bir düzenleme yapılması şeklinde gerçekleştirilmesi durumu ise **'stratejik taksimat /gerrymandering'** (Duman, 2020; Aktan, 2022; Çiçek, 2022 ve Yay, 2022) olarak adlandırılabilir. Terim ilk olarak 1812 yılında ABD'de kullanılmış (Griffith, 1907: 18-19) olup, genellikle istifleme yöntemiyle "imkânsız" görülen (Friedman ve Holden, 2008: 113) seçim bölgelerine yönelik olarak gerçekleştirilmektedir. Diğer uygulama türü olan bölüştürme yöntemi ise "mümkün" durumda olan seçim bölgelerinde uygulanmaktadır (Friedman ve Holden, 2008: 113).

Gerrymandering uygulamalarının farklı amaçları da olabilmektedir. Halás ve Klapka (2017, 1572)'nın belirttikleri gibi, farklı etnik grupların bir arada yaşadığı mülki idare alanlarında etno-kültürel sebeplerle stratejik taksimat uygulamalarının yapılması, mülki düzenlemelerle belirli grupların siyasal nüfuzunu sınırlama /engelleme çabaları da olmuştur. Stewart (2019, 318-322)'ın ifade ettiği gibi, etno-kültürel sebeplerle hayata geçirilen stratejik taksimat uygulamaları, yerel seçimlerde de önemli sonuçlar ortaya koyabilmektedir. Özellikle belediye sınırları içerisinde etno-kültürel bir topluluğun çoğunluk ya da nüfuzunun olduğu hallerde, bu topluluğun etno-kültürel bakımdan kendileri ile temasta olan bir ya da birden fazla siyasi parti egemen durumdadır.

Yukarıda görüşlerine yer verilen ilgili yayınlarda Defne ilçesinin kurulması ve sınırlarının tespitinin, kanun tasarısının hazırlayan iktidar partisinin yerel seçimlere dair stratejisinin bir parçası olduğu iddia edildiğine göre, sorun etno-kültürel ayrımcılık yapıldığı yönünde değil, stratejik taksimat /gerrymandering yapıldığı yönündedir.

Coğrafya bilimi ülkeler coğrafyası, bölgeler coğrafyası, coğrafi bölgeler, bölge planlama, kırsal alan planlaması, şehir planlama ve idari coğrafya gibi ana ve

alt bilim dalları ile ‘bölge’ konusuna en yakın bilimdir. 2000’li yıllar ile birlikte ortaya çıkan bölge bilimi de engin coğrafya mecrasından ayrılarak uzmanlaşmış başka bir disiplin alanı olarak dikkat çekmektedir. Doğal çevre ile insan etkileşimini açıklamakta kullanılan fiziki, beşeri ve ekonomik etkenlerin tek tek her biri için ya da çoklu değişkenler analizi biçiminde coğrafi bölge tayini ve tasnifinde kullanılmak üzere bir ürün olarak coğrafi esaslara göre sınırlanmış alanlar olan bölgeler, elbette siyasette seçimler için de kullanılabilmekte ve seçim bölgeleri oluşturulabilmektedir. Ancak seçim bölgesi sınırlarının seçim sonuçlarını etkileyebilecek şekilde önceden belirlenmesi, daha önce belirlenmiş olan sınırların bir siyasi idareye yarar sağlayacak biçimde yani kasten değiştirilmesine yönelik girişimler dünya genelinde uzun bir geçmişe sahip olan uygulamalardır. Nitekim uygulamanın, mülki idare sınır değişikliklerini gerçekleştiren siyasilerin hedeflediği seçim sonuçlarını aldığı gibi alamadığı uygulamalar da olmuştur (Morill, 1990: 212).

Bilindiği üzere Antakya ve çevresi eskiden beri çeşitli medeniyetlerin çok sayıda etno-kültürel ve dini grubun mülkü olmuştur. Eskiden beri Antakya ve çevresinde yaşayan en önemli topluluklardan biri de Arap-Alevileridir. Samandağ kıyılarından içeriye doğru Asi Vadisi boyunca nüfuslanan bu etno-kültürel topluluk (Türkmen, 1937: 599-605), günümüzde Hatay’ın bazı bölgelerinde çoğunluk oluşturmaktadır. Hatay’da yaşayan Arap Alevilerinin 2012 yılı itibariyle 1 milyon 483 bin kişilik il nüfusunun yaklaşık % 32 (480 bin kişi)’sini oluşturduğu ifade edilmektedir (Usta, 2014: 705).

İlhak sürecinde Türkiye lehine faaliyet gösterenler Hatay’ın yerel siyasetinde Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) çatısı altında olmuşlardır. Sürece destek veren Arap Alevilerin bir kısmı da CHP içinde olmuşlardır. Kırsal kesimde yaşayan ve genel olarak sürece destek vermeyen Arap Alevilerin bir kısmı da Demokrat Parti (DP), onun devamı Adalet Partisi (AP) ve onun devamı Doğru Yol Partisi’ne (DYP) destek vermişlerdir (Duman, 2016: 392-397).

Antakya şehir merkezindeki seçmen davranışları üzerine yapılan bir araştırma (Önen ve Tek, 2009: 113-136); 1969 - 2007 dönemindeki genel seçimlerde Arap Alevilerin yaşadığı mahallelerde CHP’nin en çok desteklenen siyasi parti olduğunu göstermiştir. Araştırmacılar bir “parti özdeşleşmesinden” bahsetmekte ve bunun için temel faktörün laiklik olduğu sonucuna ulaşmıştır.

2002 yılında Adalet ve Kalkınma Partisi'nin (AKP) iktidara gelmesiyle başlayan ve günümüze kadarki seçim sonuçları göstermiştir ki, Arap Aleviler AKP'ye mesafe koyarak, büyük ölçüde karşısındaki güç olarak görülen CHP etrafında toplanmışlardır (Adıgüzel ve Karakaya, 2017: 46). 2012 yılında 6360 sayılı Kanunla Hatay'da büyükşehir belediyesinin kurulmasının ardından Antakya'da AKP merkezde güç kazanırken, belde ve köylerde aynı başarıyı gösterememiştir. Kır ve şehir arasındaki seçmen sayıları da birbirine yakın olduğundan ilçe genelinde yapılacak seçimler belediye başkanlığı seçimleri çekişmeli hale getirmiştir. Bunun üzerine AKP, Hatay'da iki önemli merkez olan Antakya ve İskenderun'u bölüp Defne ve Arsuz adında iki yeni ilçe kurulmasını kanun tasarısına dâhil ederek, “kamu hizmetlerinin vatandaşlarımızın artan beklentilerini karşılayabilecek nitelik ve kabiliyetle donatılmış, ideal ölçekte etkin hizmet sunma potansiyeline sahip yerel yönetimlerce sağlanması” (TBMM, 2012b) hedefini tasarının gerekçesi olarak sunmuştur (Duman, 2020: 2617).

Etno-kültürel ayrımcılık (ırkçılık /racism) ve gerrymandering biçiminde algılanmadığı sürece kararın bu gerekçelerle uyumlu olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim söz konusu iki yeni ilçenin kurulması yerel hizmetlerin daha etkin ve verimli sunulmasını sağlayacak sonuçlar çıkarmaya engel değildir. Aksine nüfusun büyük ölçüde Arap-Alevilerinden oluştuğu Defne ve Arsuz ilçelerinde kamu hizmetlerinin vatandaşların artan ortak etno-kültürel beklentilerini karşılayabilecek nitelik ve kabiliyetle donatılmış, ideal ölçekte etkin hizmet sunma potansiyeline sahip yerel yönetimlerce sağlanması mümkün olabilecektir. Bu, idari coğrafyanın “mülki idare sınırlarının belirlenmesi ile ilgili kuramsal yaklaşımlarından ulus kuramına” aykırı bir durum değildir (bkz. Karagel, 2012b). Gerekçede belirtilenler, merkez ve yerel yönetimlerce usulüne uygun bir biçimde sürdürüldüğü sürece, akademik açıdan bir sakınca doğurmamaktadır. Zaten coğrafya biliminin coğrafi bölgeler tasnifine göre çoklu değişkenler analizi çerçevesinde ilgili ilçelerdeki nüfusun etno-kültürel özelliklerine uygun sınırlandırma yapılması ve bunun diğer değişken analizleri ile uyumlu olması kaydıyla geçerli ve güvenilir bir yaklaşımdır.

Ancak kanun tasarısı ile Defne adıyla Hatay'da yeni bir ilçe kurulması başta “*Defne adının kullanımı*” ile “*ilçeye bağlanan merkez mahalleler, beldeler ve köylerin nüfuslarının büyük ölçüde Arap-Alevi vatandaşlardan oluşturulması*” gibi tartışmaları beraberinde getirmiştir. Akabinde 2012 yılı Aralık ayında yürürlüğe

giren 6360 sayılı Yasa ile Hatay ilinde büyükşehir belediyesinin kurulması ve belediye sınırlarının il mülki sınırı ile örtüştürülmesi, Hatay'da mülki yönetsel yapısında önemli değişikliklere neden olmuştur (Adıgüzel, 2014).

Yasa ile ilin mevcut ilçelerine ilave olarak Arsuz, Defne ve Payas ilçeleri ilk kez kurulmuştur. Böylece ilgili yasanın Hatay iline getirmiş olduğu en dikkat çekici değişikliklerden biri ilçe sayısındaki artış olmuştur. Daha önce farklı ilçelerde yer alan şehirsiz özellikli bazı merkez mahalleler ile belde ve köyler yeni kurulan ilçelere dâhil edilmiştir. Bunun sonucunda önceki mülki idare bölünüşüne göre il içinde büyük değişiklikler yaşanmıştır (Şekil 18).

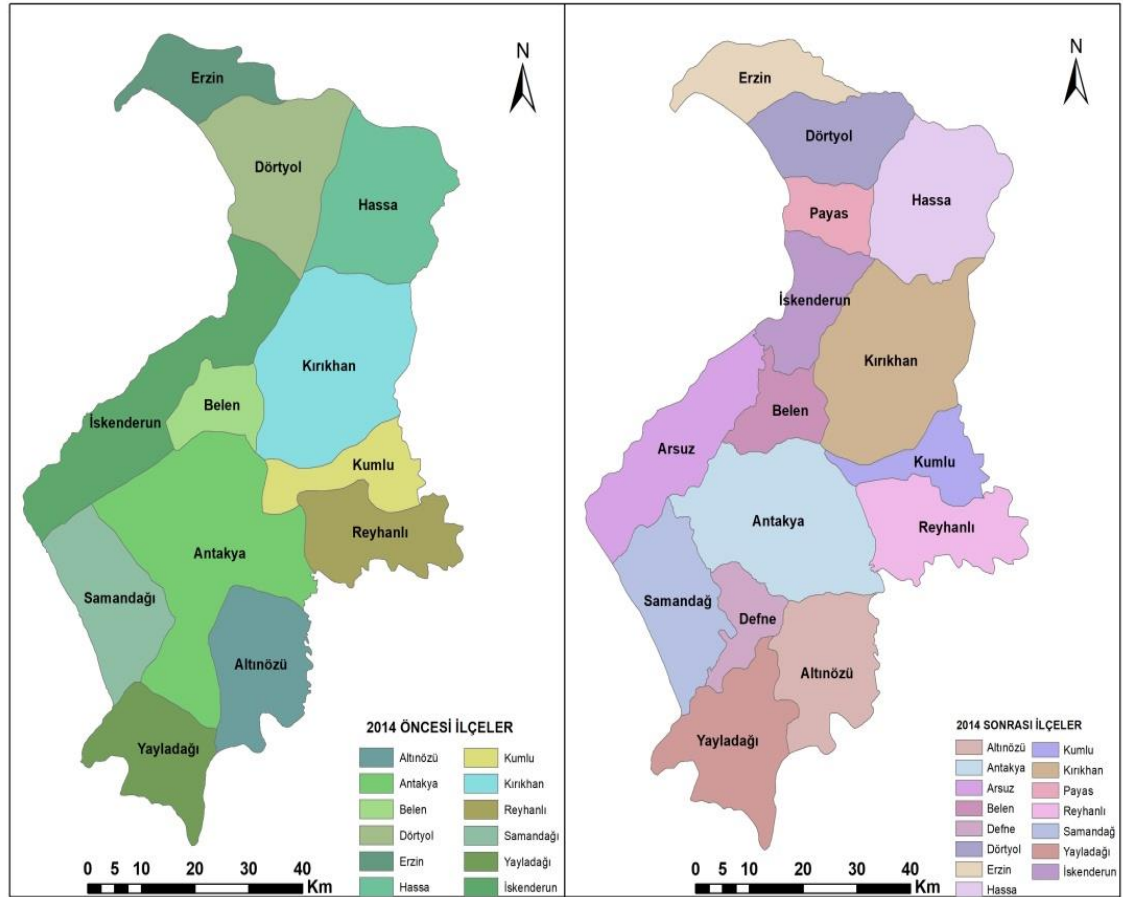
6360 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu çerçevesinde Antakya ilçesinden Defne ilçesine 8 belde, 15 köy ve 4 mahalle, Yayladağı ilçesine ise 1 belde ve 7 köy bağlanmıştır. Dolayısıyla Antakya ilçesinin güney kısımlarını oluşturan mahalle, köy ve beldelerin Yayladağı ve Defne ilçelerine bağlanması sonucu Antakya ilçe sınırları bir daralma göstermiştir. Diğer yandan Antakya ilçesine başka bir ilçeden herhangi bir yerleşme bağlanmamıştır (Dinç, 2015). Antakya ilçesine herhangi bir yerleşme alanı eklenmemesi sonucunda Antakya ilçesinin alanında ciddi anlamda bir daralma yaşanmıştır.

6360 sayılı yasanın yürürlüğe girmesinden sonra Hatay ili ilçelerinde yüzölçümü bakımından önemli değişiklikler olmuştur. Bazı ilçelerin yüzölçümleri dikkat çekici bir biçimde daralırken, bazı ilçelerde ise mülkiyet alanları genişlemiştir. Arsuz, Defne ve Payas ilçeleri ise yüzölçümleri daralan ilçelerden ayrılıp yepyeni ilçeler olarak kurulmuşlardır (Tablo 23.).

Mülkiyet alanı en çok daralan ilçe İskenderun olmuştur. 2014 yılı öncesi 658,69 km² lik bir alana sahip olan ilçe, bünyesinden Arsuz ilçesini doğurduğunda yüzölçümü yaklaşık 2,5 kat daralarak 246,98 km²'ye düşmüştür. Yüzölçümünde 411,71 km² lik küçülme olmuştur. Alanı en çok küçülen ikinci ilçe ise Antakya'dır. 948,95 km² olan ilçe yüzölçümü yaklaşık 1,5 kat (243,78 km²) daralarak 705,18 km²'lik bir alana sahip olmuştur. Alanı en çok küçülen ilçelerden biri de Dörtöyol olmuştur. 518,28 km² olan ilçe yüzölçümü Antakya gibi yaklaşık 1,5 kat (176,09 km²) daralarak güncel alanı 342,19 km² olmuştur (Tablo 23.).

Tablo 23.*6360 Yasası Öncesi ve Sonrası İlçelerde Gerçekleşen Alansal Farklar*

İlçe Yüzölçümleri (km ²)				
2014 Öncesi		2014 Sonrası		Fark
Antakya	948,95	Antakya	705,18	243,78
Altınözü	388,58	Altınözü	394,47	5,89
Belen	178,39	Belen	184,17	5,78
Dört Yol	518,28	Dört Yol	342,19	176,09
Erzin	234,66	Erzin	259,07	24,41
Hassa	537,08	Hassa	520,16	16,92
-	-	Arsuz	462,87	-
Kırıkhan	738,38	Kırıkhan	717,42	20,96
Kumlu	239,14	Kumlu	193,63	45,51
Reyhanlı	342,64	Reyhanlı	366,91	24,26
Samandağ	395,68	Samandağ	384,90	10,77
Yayladağı	337,15	Yayladağı	445,77	108,63
-	-	Payas	157,26	-
İskenderun	658,69	İskenderun	246,98	411,71
-	-	Defne	155,07	-
Toplam	5517,62	Toplam	5536,05	18,43

Şekil 18.*Hatay İli 6360 Sayılı Yasa Öncesi İdari Sınırları ve 2014 Sonrası İdari Sınırları*

Kendisine komşu ilçelerden köy, mahalle ve belde eklenerek alanı en çok genişleyen ilçe Yayladağı olmuştur. 2014 öncesi alanı 337,12 km² iken 108,63 km² genişleyerek alanı 445,77 km² olmuştur. Alan olarak ikinci genişleyen ilçe Erzin olmuştur.

2014 öncesi ilçe olmayıp 2014 yılından sonra 6360 sayılı kanunla komşu ilçelerden ayrılıp ilçe olarak Hatay'a eklenen ilçeler Arsuz, Payas ve Defne olmuştur. Bu ilçeler arasında en geniş alana sahip olan 462,87 km² lik bir alan genişliğiyle Arsuz ilçesi olmuştur. Payas ilçesi 157,26 km² lik bir alana sahip olmasıyla eklenen yeni ilçeden alan büyüklüğü açısından ikinci sırada yer almıştır. Bu ilçeler arasından ise 155,07 km² lik bir alanla en küçük alana sahip olan Defne ilçesi olmuştur (Tablo 23).

4.3. Defne Büyükşehir İlçesindeki Yerleşmelerin 1945 - 2010 Dönemindeki İdari Yapısı

Cumhuriyetin ilanı sonrası, 1924 yılında yürürlüğe giren Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nda yer alan 89. maddeye göre Türkiye'nin yönetsel bölünüşü "Türkiye 6360 Sayılı Kanunla büyükşehir belediye yönetimlerini idari yapıda daha etkin bir rol almasına uygun yeni bir model geliştirilmiş, siyasal ve yönetsel anlamda önemli değişiklikler yapılmıştır (Yılmaz, 2018: .4366).

"Kanunla büyükşehir belediyesi sınırı, il mülki sınırı olacak şekilde yeniden düzenlenmiştir. Büyükşehir belediyesi içerisinde daha önce mevcut olan "ilk kademe belediyeleri" ve "kasaba belediyeleri" tüzel kişiliklerini kaybederek bağımsız (ayrı bir tüzel kişiliğe sahip) bir yerel yönetim birimi olmayan "mahalleye" dönüştürülmüştür. Büyükşehir belediyesi olan illerdeki "il özel idareleri" kaldırılmış; "köy" tüzel kişiliklerine ise son verilerek buradaki köyler "mahalle" ye dönüştürülmüştü. (Mecek ve Atmaca,2020).

6360 Sayılı Kanun yürürlüğe girmeden önce 1940 - 2010 yılları arasında günümüz Defne büyükşehir ilçesinin sınırları içerisinde **Harbiye (Antakya)** bucağı bütünüyle, **Merkez (Antakya)**, **Hıdırbey (Antakya)**, **Şenköy (Antakya)**, **Merkez (Samandağ)** ve **Karaçay (Samandağ)** bucaklarının ise bir kısım belde ve köyleri yer almaktaydı. Söz konusu bucaklara ait belde ve köyler şunlardır:

Dursunlu beldesi ve **Aşağıokçular** köyü Merkez (Antakya) bucağından; **Harbiye**, **Gümüşgöze** ve **Yeşilpınar** beldeleri ile **Bahçeköy**, **Balıklidere**, **Bostancık**, **Çardaklı**, **Değirmenyolu**, **Döver**, **Samankaya** ve **Sinanlı** köyleri Harbiye (Antakya) bucağından; **Çekmece**, **Subaşı**, **Toygarlı** ve **Turunçlu** beldeleri ile **Ballıöz**, **Güneysöğüt**, **Koçören**, **Meydancık** ve **Orhanlı** köyleri Hıdırbey (Antakya) bucağından; **Karşıyaka** köyü Şenköy (Antakya) bucağından; **Aknehir** beldesi Merkez (Samandağ) bucağından; **Tavla** beldesi ile **Büyükçat**, **Özbek**, **Hancağz**, **Yeniçağ**, **Çökek**, **Özengili** ve **Hüseyinli** köyleri Karaçay (Samandağ) bucağından ayrılarak Defne İlçesini oluşturmuştur. Bu dağılımdan da anlaşılacağı üzere Defne İlçesinin oluşumu 4 merkez mahalle, 8 belde ve 15 köyün Antakya ilçesinden; 2 belde ve 8 köyün ise Samandağ ilçesinden ayrılması ile mümkün olmuştur. Böylece mahalleye dönüşen şehrsel ve kırsal yerleşmelerin % 73'ü Antakya'dan katılmışlardır (Şekil 19.).

Günümüzde Defne Büyükşehir İlçesinin sınırları içerisinde bulunan bazı mahalleler ilgili yasa öncesinde farklı köylerin sınırları içerisinde yer alan köyden küçük kır yerleşmeleri durumundaydı. Bunlardan **Güneysöğüt Mahallesi**, 1970'de Meydancık köyünden; **Özengili Mahallesi**, 1971'de Çökek köyünden; **Çınarlı Mahallesi**, 1990'da Çökek köyünden; **Karşıyaka Mahallesi**, 1990'da Yeşilyazı (Samandağ) köyünden; **Özbek Mahallesi** ise 1990'da Değirmenbaşı (Samandağ) köyünden ve **Bahçeköy Mahallesi**, 1992'de Döver köyünden ayrılarak köy olmuşlardır.

4.4. 2022 Yılı Hatay İlinin İdari Bölünüşü

Büyükşehir belediyelerinin kurulmuş olduğu ilerde idari anlamda bölünüş daha çok ilçelere bölünmektedir. İlçelerin mülki idare sınırları içinde kalan sahalar ise büyükşehir belediyesinin ve ilçe belediyelerinin yönetimi altında olan tüzel bir kişiliğe sahip olmayan mahalle muhtarlıklarının yönetim alanlarında bulunmaktadır (Özçağlar, 2015: 94).

6360 sayılı yasa sonucunda büyükşehir belediyelerindeki kırsal alanlar isimleri güncelde mahalle olarak geçse de kırsal nitelikleri devam eden yerleşmelerdir. Bu tip yerleşmelerin bağlı oldukları alt kademe büyükşehirin ilçe belediyeleri iken üst kademedeki bağlı oldukları ilin tüm alanında yetkiye sahip büyükşehir belediyesidir (Özçağlar, 2015: 94).

6360 sayılı yasa öncesinde Hatay ilinde on iki tane ilçe bulunmaktaydı. 2012 yılında yasa yürürlüğe girdiğinde üç farklı ilçe kurulmuş ve günümüzde toplamda ilçe sayısı on beşe ulaşmıştır 6360 sayılı yasanın 2012 de yürürlüğe girmesinden sonra 2022 yılındaki Hatay ilinin idari bölünüşünden toplamda iki metropoliten ilçe (Antakya ve Defne) bulunmaktadır (Tablo 24).

Metropoliten ilçeler Hatay ilinin merkez ilçeleri sayılmakta ve bu ilçeler dışında on üç tane büyükşehir ilçesi bulunmaktadır (Şekil 19).

Tablo 24.

Hatay İl'inde Kurulan Yeni İlçeler

İlçe	Bağlı Sayısı		
	Belde	Mahalle	Köy
Antakya	12	41	42
Arsuz	7	-	25
Defne	10	4	23
Payas	-	-	3

Hatay ilinde 2012 yılında çıkan kanundan dolayı ilçelerde idari yapıda bulunan bucak belde ve köyler kaldırılmış ve bu alanların hepsi mahalleye dönüştürülmüştür (Tablo 24).

Şekil 19.

Hatay İlinde İdari Bölünüş, 2022

Tablo 25.*6360 Sayılı Yasanın Hatay İlindeki Yönetim Birimlerine Etkileri*

SN	İlçe	Eski Yönetim Birimleri			Mahalleler		
		Bucak	Belde	Köy	6360 Öncesi	6360 Sonrası	Yeni Mahalle
1	Antakya	5	21	70	43	91	95
2	Altınözü	3	3	42	2	45	48
3	Arsuz	-	-	-	-	38	38
4	Belen	-	-	11	6	11	19
5	Defne	-	-	-	-	37	37
6	Dört Yol	2	6	6	7	12	15
7	Erzin	-	-	10	10	10	20
8	Hassa	2	5	28	6	33	39
9	İskenderun	2	13	37	28	50	45
10	Kırıkhan	2	1	56	16	57	73
11	Kumlu	-	-	13	3	13	16
12	Payas	-	-	-	-	12	12
13	Reyhanlı	-	-	31	16	31	47
14	Samandağ	2	12	31	9	43	42
15	Yayladağı	3	3	33	3	36	47
Toplam		21	64	368	149	432	593

6360 sayılı yasa sonucunda Hatay ilinde mahalle sayısı artmıştır. 2022 yılında Hatay ilinde 15 ilçe belediyesine bağlı toplamda 593 mahalle bulunmaktadır.

Her mahalle idari anlamda alt kademede kendi bulunduğu ilçeye tabi iken, üst kademede büyük şehir belediyesine tabidir. Böylece 6360 sayılı yasanın amaçladığı en geniş ölçekte her yere hizmet politikası kapsamında bu mahalleler büyükşehir belediyesinin kapsamına alınsa da bu mahallelerde özellikle güncelde kırsal nitelik taşıyanlarda hizmet, ulaşım ile ilgili birden çok problem yaşanmaktadır.

4.5. 2022 Yılı Defne İlçesinin İdari Bölünüşü

Defne 2012 yılında 6360 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu kapsamında Hatay'da kurulan 3 yeni ilçeden merkez olan ilçedir. 6360 sayılı yasa ile yapılan düzenleme sonucunda Antakya ve Samandağ ilçelerinde yer alan 4'ü şehirselsel, 32'si kasaba ve köy özelliği taşıyan mahalle yerleşmelerinden oluşturulmuştur (Karagel, 2018: 284).

Defne Belediyesi güncel sınırlarında **Aknehir, Çekmece, Dursunlu, Gümüşgöze, Harbiye, Subaşı, Tavla, Toygarlı, Turunçlu ve Yeşilpınar** olmak üzere toplamda 10 belde belediyesi bulunmaktadır. Antakya Belediyesi'nden aktarılan **Armutlu, Akdeniz, Elektrik ve Sümerler** olmak üzere 4 mahalle; **Aşağıokçular, Bahçeköy, Balıklıdere, Bostancık, Çardaklı, Değirmenyolu, Döver, Samankaya, Sinanlı, Ballöz, Güneysöğüt, Koçören, Meydancık,**

Orhanlı, Büyükçat, Özbek, Hancağz, Yeniçağ, Çökek, Özengili, Hüseyinli, Çınarlı ve Karşıyaka olmak üzere 23 köyden dönüştürülen toplam 37 mahalle mevcuttur (Şekil 20). 6360 sayılı yasaya göre; Büyükşehir’e bağlı ilçelerin mülkî sınırları içinde yer alan köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliği kaldırılarak köyler mahalle, belde belediyeleri de beldelerin ismiyle ve tüm mahalleleriyle birlikte tek mahalle olarak bağlı olduğu ilçenin belediyesine katılmaktadır. Bu kapsamda Defne ilçesi Hatay’ın, Antakya İlçesinden sonraki merkez ilçesi sayılmıştır. Buna bağlı olarak ilçedeki kırsal alanlar yani köy alanların hepsi mahallelere dönüştürülmüş ve bunun sonucunda ilçede tüzel kişiliğe sahip tek bir köy alanı kalmamıştır. Hepsi kentsel alan sayılmaktadır.

Şekil 20.

Defne Büyükşehir Merkez İlçesinde Yerleşme Sınırları, 2022

4.6. Defne İlçesi Sınırlarında Bulunan Kentsel ve Kırsal Alanlar

Türkiye’de kentsel ve kırsal alanların ayrımının yapılması ve bu alanlara yönelik yürütülecek hizmetlerle ilgili sistem arayışları, Cumhuriyet dönemi içerisinde sürekli tartışılan konuların başında gelmiştir (Ayyıldız vd., 2016: 281; Bulut ve Dönmez, 2019: 30; Kızılboğa ve Alıcı, 2013: 356).

Değişen ve gelişen dünya içinde artan nüfusun ihtiyaçları da her geçen gün değişmiştir. Değişen bu ihtiyaçlara yönelik Türkiye Cumhuriyeti tarihinde idari anlamda yeni yasalar yürürlüğe girmiştir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında, 1930’da Osmanlı’dan devralınan yerel yönetim mevzuatı 1580 sayılı yasa ile tek elde toplanmış, 1980’lere kadar da genel olarak işlevselliğini sürdürmüştür (Keser ve Gökmen, 2012: 24; Şenol, 2019: 53).

1950 yılından sonra artan iç göçler belediye teşkilatlarının bulundukları alanlarda yetersiz kalmaya başlamıştır. Yetersiz kalan belediye alanları için yeni kararlar alınmaya başlanmıştır (Gürbüz vd., 2014: 102). Alınan bu kararların başında büyükşehirlerde belediye hizmetlerinin yürütülmesinde kolaylık sağlamak amacıyla 1982 anayasasının 127. Maddesindeki¹ "büyük yerleşim yerlerinde özel yönetim biçimleri oluşturulabilir" hükmüne dayanılarak 1984 yılından itibaren büyükşehir belediyeleri kurulmaya başlanmıştır (Bekdemir vd., 2013: 281; Özçağlar, 2015). 1984 yılında çıkarılan 3030 sayılı kanun kapsamında İstanbul, Ankara ve İzmir’de büyükşehir belediyeleri kurulmuştur (Özçağlar, 2015: 87; Tuncer ve Bakırcı, 2020: 76).

Türkiye’de üç büyükşehirden sonra, 1986 yılında Adana, 1987 yılında Bursa, Gaziantep, Konya, 1988 yılında Kayseri, 1993 yılında Antalya, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, İzmit, Mersin, Samsun ve 2000 yılında Adapazarı büyükşehir belediye statüsüne kavuşmuştur (Adıgüzel ve Karakaya, 2017: 34; Özçağlar, 2015: 87; Şenol, 2019: 53; Zengin, 2014: 99-103).

2012 yılında ise çıkarılan 6360 sayılı büyükşehir belediye kanunu doğrultusunda 14 ilimize büyükşehir belediye statüsü verilmiş ve büyükşehir belediyeli illerin sayısı 30’a yükselmiştir. Bununla beraber daha önce İstanbul ve Kocaeli ilinde uygulanan il bütünü modeli 28 ilde uygulamaya konularak il mülki idare sınırları içinde kalan yönetsel alanlar aynı zamanda büyükşehir belediyelerinin yönetsel alanı haline getirilmiştir (Özçağlar, 2015: 93). Böylece adı geçen illere bağlı

ilçelerin sınırları içerisinde yer alan belde belediyeleri ile köylerin tüzel kişilikleri kaldırılarak mahalleye dönüştürülmüş ve bu mahalleler bağlı bulundukları ilçenin belediyesine katılmıştır (Bekdemir vd., 2014: 282; Bulut ve Dönmez, 2019: 30; Özçağlar, 2015: 93).

6360 sayılı yasanın getirdiği yenilikler kadar beraberinde birçok sorun getirmiştir. Bunların başında kırsal ve kentsel alanların ayrımı gelmektedir. 6360 sayılı yasaya göre il mülki idare alanında kalan yerleşmeler kentsel alan sayılmıştır.

6360 sayılı yasanın aldığı kararlar doğrultusunda coğrafi terimler ve idari terimler birbiriyle uyum sağlamamıştır. Örneğin ilçe sahası içinde bulunan her alan şehir sayılmıştır. Kent tanımı yapılırken bir alanda nüfusun en az 10 bin ve üzerinde olması gerekirken Karşıyaka mahallesinde sadece 90 kişi yaşamaktadır. Bu gibi örnekler 6360 sayılı yasanın coğrafi terimler ve idari terimlerin uyum sağlamadığını ve bir terim karışıklığı ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

6360 sayılı yasa öncesi Hatay'da bulunan yerleşmelerin büyük bir çoğunluğu kırsal nitelik taşıyordu. İl genelinde nüfusun daha çok ticaret ve sanayi merkezlerine yakın yerleşmelerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu yerleşmelerin başında Antakya, İskenderun, Payas ve Dörtöyol gelmekteydi. Adı geçen yerleşmelerin yakınlarında bulunan belde belediyeleri hızla nüfuslanarak büyüyüp gelişmesi ve kentle bütünleşmesi sonucunda kentsel alanlarda ciddi anlamda mekânsal gelişim meydana gelmiştir (Dinç, 2022).

Hatay'da, daha önce belde belediyesi durumunda olan bazı yerleşim alanları zaman içerisinde coğrafi karakter olarak kentsel alan haline gelmişlerdir. Konumu itibarıyla merkezi niteliklere sahip yerleşmelerden bazıları zamanla kentsel fonksiyonlar kazanabilmektedir. Başka bir durumda, merkezi yerleşme çevreye doğru büyürken komşu kasaba ve köyleri sınırları içerisine alabilmektedir (Karagel, 2012). Bu duruma en iyi verilecek örneklerden biri Antakya kentidir. Kent etrafında nüfusları artan köyler zamanla belde belediyesi statüsünü kazanmış ve kent sınırları içerisine dâhil olmuş. Bu yerleşmelerin başında Defne ilçesi sınırlarında yer alan Çekmece, Dursunlu, Harbiye, Turunçlu, Subaşı, Gümüşgöze, Yeşilpınar mahalleri yer almaktadır (Dinç, 2022).

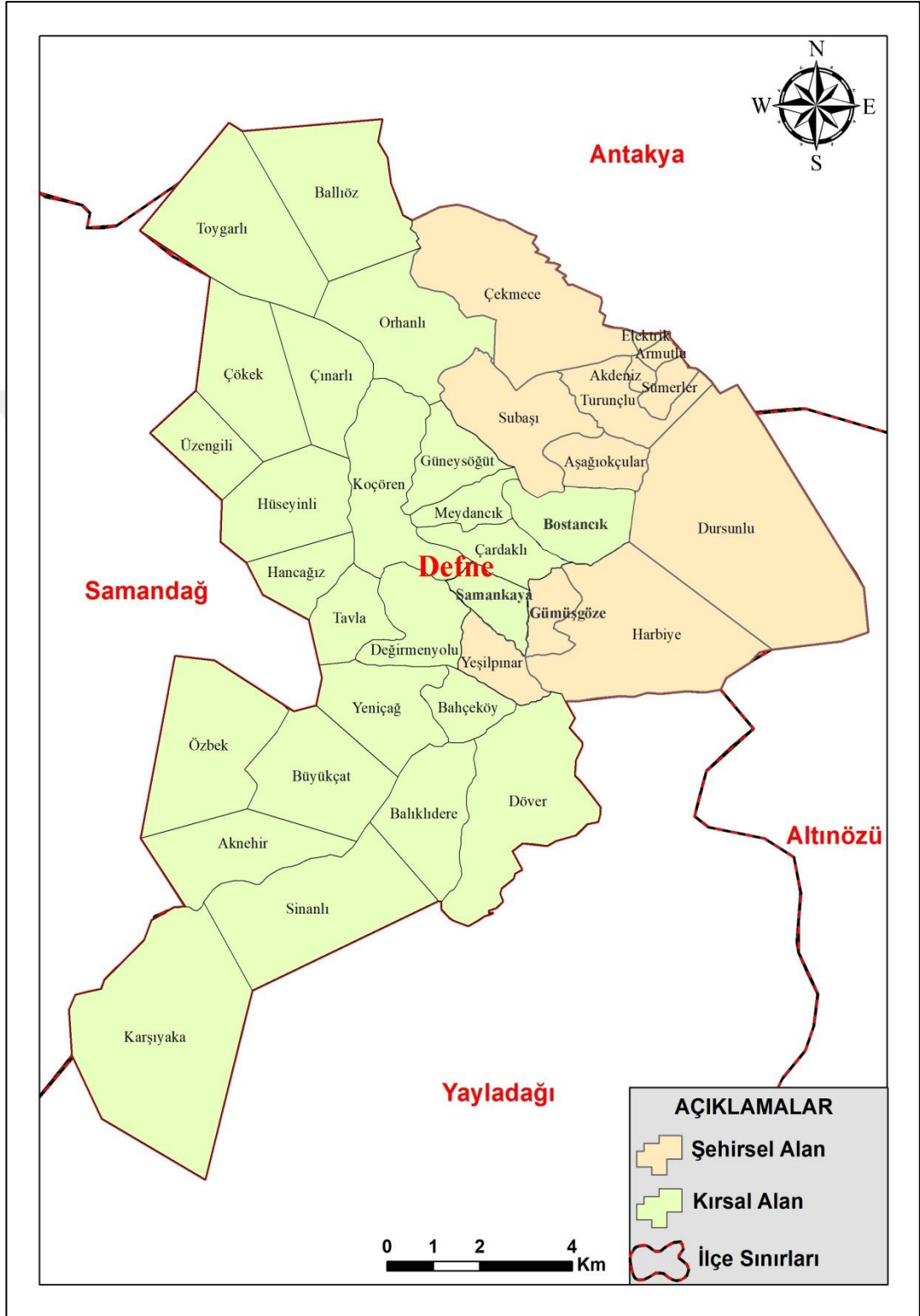
6360 sayılı yasanın kabul edilmesiyle il sınırları içerisinde bulunan bütün yerleşmeler büyükşehir belediyesinin ilçe ve mahalleleri olarak kabul ederken bu

yerleşmelerin hepsi kentsel nitelikli yerleşmeler olarak da kabul edilmiştir. Fakat bu il veya büyükşehir belediye sınırları içerisinde bulunan yerleşmelerin büyük bir kısmı sosyo-ekonomik faktörler bakımından yine kırsal nitelik taşımaktadırlar (Çopuroğlu,2017: 24).

Günümüzde coğrafi anlamdaki sosyo-ekonomik faktörlere göre kentsel ve kırsal yerleşmelerin ayrımını Defne ilçesi sınırlarına uyguladığımızda 14 mahalle kentsel statüde 23 mahalle ise kırsal nitelik taşımaktadır (Şekil 21). 6360 sayılı Yasanın yürürlüğe girdiğinden beri Defne sınırlarındaki kırsal olan yerleşmeler kırsal niteliğini kâğıt üzerinde kaybedip, kentsel nitelik kazanmıştır. Fakat bu yerleşme alanları her ne kadar yasayla kentsel alan sayılsa da coğrafi kriterlere göre hala kırsal nitelik taşıyorlardır. Örneğin Toygarlı, Çökek, Hüseyinli, Tavla gibi merkeze uzak mahalleler tarım ve hayvancılıkla geçimini sağlamaktadır. Bu mahalleler kentsel alan sayılsa da coğrafi anlamda kırsal alanı temsil eder.

Şekil 21.

Coğrafi Kriterlere Göre Defne İlçesinin Şehrsel ve Kırsal Karakterli Mahalleler

BEŞİNCİ BÖLÜM: TARTIŞMA VE SONUÇ

6360 sayılı Yasa ile Hatay Büyükşehir Belediyesi bünyesinde oluşturulan Defne ilçesinin sınırları ve idari coğrafya özelliklerinin doğal koşullara ve sosyokültürel ve ekonomik yapılara uygunluğunu, kamu yararına verimlilik bakımından ele alan ve bu bağlamda yapılacak planlamalara açıkça yön veren idari coğrafya ilkelerine uygun olarak elde edilen bulgular değerlendirildiğinde;

Defne büyükşehir merkez ilçesi genel fiziki yapısı itibarıyla Amanos Dağları ve Kuseyr Platosu ile çevrili çöküntü ovasının güneybatısında yer almaktadır. Tipik Akdeniz iklim özelliklerinin egemen olduğu Defne ilçesi Türkiye flora bölgelerinden Holarktik Flora Âleminin Akdeniz Bölgesi içerisinde yer almaktadır. İlçede Asi Nehri ve kollarının oluşturduğu bir hidrografya ağı mevcuttur. İlçe sınırları içerisinde kırmızı-kahverengi Akdeniz toprakları, kırmızı Akdeniz toprakları, kahverengi orman toprakları, kolüvyal topraklar ve Asi Nehri'ne yakın güzergâhlarda alüvyal topraklara rastlanmaktadır.

06.12.2012 tarih ve 28489 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 6360 sayılı yasa ile Hatay ili sınırlarını kapsayacak alan üzerinde Hatay Büyükşehir Belediyesi kurulmuştur (TBMM, 2012: m.1). Aynı yasanın ilçe kurulması ve sınırlarının belirlenmesi bağliğı altında mevcut ilçelerden bazıları bölünerek yeni “Arsuz, Defne ve Payas ilçeleri” oluşturulmuş ve büyükşehir ilçe belediyeleri kurulmuştur (TBMM, 2012: m.2/7). Yasa çerçevesinde Antakya merkez ilçesinden bölünerek yeni oluşturulan Defne ilçesine **4 merkezi şehrsel mahalle, 8 belde ve 15 köy** bağlanmıştır. Aynı şekilde Samandağ ilçesinden de **2 belde ve 8 köy** bağlanmıştır. Bu şekilde ilçedeki yerleşme örgütlenmesi **37 mahalleden** oluşmaktadır. Bunlardan **Akdeniz, Armutlu, Elektrik ve Sümerler** mahalleleri Antakya ilçesinin merkez mahalleleri ile sınırdaş ve fonksiyonel bütünlük gösteren nüvesini oluşturmaktadır.

Belediye teşkilatlarına sahip bulunan **Çekmece, Dursunlu, Subaşı ve Turunçlu** mahalleleri ile köy statüsündeki **Aşağıokçular Mahallesi** ise konsantrik halkalar biçiminde merkezden çevreye doğru söz konusu nüvenin çevresinde gelişme

göstermiş kasaba özellikli yerleşmelerdir. İlçenin ikinci bir nüvesini oluşturan **Harbiye Mahallesi** ve ona eklenmiş **Gümüşgöze** ve **Yeşilpınar** mahalleleri de belde statüleri ile birlikte kasaba özellikleri göstermektedir. Bilindiği üzere 6360 sayılı yasaya göre; Büyükşehir'e bağlı ilçelerin mülkî sınırları içinde yer alan tüm köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliği kaldırılarak köyler ve belde belediyeleri tüm bağlı yerleşmeleri ile birlikte tek bir mahalle olarak bağlı oldukları ilçenin belediyesine katılmışlardır. İlçeye Antakya'dan katılan **Bahçeköy, Ballöz, Balıklıdere, Bostancık, Çardaklı, Değirmenyolu, Döver, Güneysöğüt, Karşıyaka, Koçören, Meydancık, Orhanlı, Samankaya** ve **Sinanlı** mahalleleri ile Samandağ'dan katılan **Büyükçat, Çınarlı, Çökek, Hancağz, Hüseyinli, Özbek, Özengili** ve **Yeniçağ** mahalleleri ise kırsal karakterlidir. Benzer biçimde belde statüleri olmasına rağmen Samandağ ilçesinden katılan **Aknehir** ve **Tavla** mahalleleri ile Antakya'dan katılan **Toygarlı Mahallesi** de coğrafi analizlere göre kırsal karakterlidir. İlçenin bu köy formundaki kırsal alanları da tümünden mahalleye dönüştürülmüş ve bunun sonucunda ilçede tüzel kişiliğe sahip tek bir köy alanı kalmamış, hepsi büyükşehirin şehrsel alanı sayılmıştır. Böylece yeni kurulan Defne ilçesine toplam **4 merkezi şehrsel mahalle**, 10 belde ve 23 köy bağlanmıştır.

Sadece idari statülerinde değişiklik olan bu yerleşmeler kendi aralarında “*şehrsel bir mahallenin kabul edilebilir azami kırsal alan ölçütü 1 hektardır (10.000 m²)*” kıstası esas alınarak fonksiyonlarına göre “**şehrsel mahalleler**” ve “**kırsal mahalleler**” şeklinde sınıflandırılmışlardır..

Araştırma sorularının açıklığa kavuşturulması amacıyla yapılan veri analizleri ile elde edilen bulgular değerlendirildiğinde;

- **İlçenin kuruluşu, idari sınırlarının belirlenmesi ve mülki idare bölünüşünü esas alan fizibilite raporu ve konunun ulusal /uluslararası örneklerini içeren karşılaştırmalı analiz raporu var mıdır? Varsa dayandığı ilkeler nelerdir?**

Araştırmanın belgesel tarama aşamasında Defne ilçesinin kuruluşu ile ilgili herhangi bir bilimsel ön çalışma /fizibilite hazırlığı veya konunun ulusal /uluslararası örneklerini içeren karşılaştırmalı bir analiz raporuna rastlanamamıştır. Oysa siyasal bilimler, idari bilimler, kamu yönetimi, idari coğrafya, şehir ve bölge planlama gibi çeşitli disiplin alanlarının literatüründe, yerel ve ulusal basına konu olan haberlerde,

çeşitli meslek örgütleri ve sivil toplum kuruluşlarının çalışmaları kapsamında büyükşehir yasa tasarısı ile ilgili eleştirel görüş paylaşan birçok yayın yapılmış olmasına rağmen, tasarının yasalaşması sürecinde kamuoyunu tatmin edebilecek akademik düzeyde herhangi bir ön çalışmaya rastlanamamıştır.

- İlgili yasanın yürürlüğe girmesi ile birlikte geçen on yılı aşkın sürede ilçenin kuruluşu, idari sınırları ve mülki idare bölünüşüne ilişkin ileri sürülen gerekçeler ve tespit edilen hedeflerden beklenen sonuçlar alınabilmiş midir?

6360 Sayılı Yasa, yerel yönetimler üzerinde demokrasi dışı baskılara neden olmuştur. Yasa ile ülke genelinde 13 ilde büyükşehir belediyesi ve 26 yeni ilçe kurulmuştur Yasa ile yürürlüğe giren değişikliklerin seçimler üzerinde ne gibi etkilerinin olacağı gündeme gelmiştir. Aygöl (2016), Adıgüzel ve Karakaya (2017)'nın da ifade ettiği gibi bu düzenleme, akabindeki ilk yerel seçimlerde iktidar sahiplerine avantajlar sağlarken, muhalefetin aleyhine sonuçlara neden olmuştur. Hatay'da, Arsuz ve Defne ilçelerinin kuruluşu, yerel seçim sonuçları ile birlikte başka tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Nitekim farklı sosyokültürel toplulukları bünyesinde barındıran Hatay ilinde seçmen algısı, davranışları ve tercihleri açısından oldukça kozmopolit bir yapı vardır. İlin farklı bölgelerindeki sosyokültürel toplulukların siyasal tercihleri birbirinden taban tabana zıtlıklar oluşturabilecek biçimde farklılıklar gösterebilmektedir.

Seçmen algı ve davranışında dikkat çeken bu heterojen yapı ile İskenderun ve Antakya ilçelerinden ayrılarak yeni kurulan Arsuz ve Defne ilçelerini sınırlayan alanlar arasındaki homojenlikler, *“mülki sınırların bu bölgelerde yaşayanların siyasi eğilimleri temel alınarak belirlendiğine”* ilişkin **“stratejik taksimat”** söylemlerini gündeme getirmiştir. Dolayısıyla Defne ilçesinin kurulması ve sınırlarının belirlenmesine ilişkin kararlar, ortaya çıkan ürünün kamu hizmetlerinin belirlenmesi, planlanması ve sunumu bakımından hem akademik kıstaslara hem de seçim temelli siyasal çıkarlara hizmet ettiğini inkâr edemeyecek kadar açıktır.

Netice itibarıyla bir yerdeki seçim sonuçlarını oradaki seçmen davranışları kadar stratejik taksimat gibi siyasal çıkar sağlayacak hamleler de etkileyebilmektedir. İşte, Defne ilçesinin sınırlarının belirlenmesi söz konusu siyasal hamlelerden birisi olarak değerlendirilebilir. Bu nedenle ilgili yasa ile ileri sürülen gerekçeler ve tespit edilen hedeflerden beklenen sonuçlar alınabilmiştir.

- İlçenin kuruluşu, idari sınırları ve mülki idare bölünüşünü esas alan yasal çerçeve uygulamada işlevselliğe sahip midir?

6360 Sayılı Yasa ile 30 ilde il özel idareleri, ilk kademe belediyeleri ve köy tüzel kişiliklerinin kaldırılarak ilçe belediyelerinin büyükşehir ilçe belediyelerine dönüştürülmesi coğrafi yerellik, yönetsel yerindelik ve hukuki bakımından eleştiriye açıktır. Nitekim insana ve mekâna en yakın hizmet birimleri olan yerel yönetimlerin her geçen gün geliştirilmesi ve güçlendirilmesi gerekirken, adeta zayıflatılmıştır. Gözler (2013: 77)'in özellikle vurguladığı, Defne ilçesi örneğinde de gördüğümüz büyükşehir merkezinden onlarca km uzaklıktaki köy, belde ve ilçe belediyesinin büyükşehir ilçe belediyesi kapsamı içine alınarak yetkilerinden büyük bir kısmının büyükşehir belediyesine devredilmesi ve bazı hususlarda vesayet altına sokulması yerel demokrasi ile örtüşmemektedir. Yani yasa yapıcılar genel anlamda yerel yönetimleri hiç anlamamış gibi bir intiba bırakmışlardır.

Yerel yönetim kademelerini geliştirip güçlendirme hamlelerinden birisi de yeni yerel yönetim üniteleri oluşturmaktır. Gözler (2013: 78)'in örneklediği gibi, 1924 yılında mülki idare sistematüğını örnek aldığımız Fransa'da 1982 yılında "il birlikleri" biçiminde organize edilen "région" adlı yeni bir yerel yönetim kademesi oluşturulmuştur. Türkiye'de ise 6360 sayılı Yasa ile yeni bir yerel yönetim kademesi oluşturmak yerine mevcut üç kademe (köy, ilk kademe belediyeleri ve il özel idareleri) ortadan kaldırılmıştır. Netice itibariyle Alataş (2019: 498)'ın da ifade ettiğı gibi, ilgili yasanın getirimli sonuçlar vermediğı uygulamada az çok ortaya çıkmıştır. Nitekim kamu hizmetlerinin etkili bir şekilde yürütölmesi için kurum ve kuruluşların idarî ve malî özerkliğe sahip olması gerekmektedir. Bunun da en getirimli sonucu "tüzel kişilik" kazandırmaktan geçmektedir. Bu nedenle, il özel idaresi, belde belediyeleri ve köy tüzel kişiliklerinin kaldırılması ve ilçe belediyelerinin büyükşehir ilçe belediyesi hâline dönüştürölmesinin "**hizmete yakınlık**" bakımından sakıncaları Defne ilçesi örneğinde görölmüştür. Merkeze uzak bulunan mahallelerde alt yapı ve üst yapı sorunları çokça yaşandığı ve bunların uzun sürede çözülemediğı görölmüştür. Özellikle kırsal mahalle sayılabilecek mahallelerde yollar bozuk ve genellikle toprak yol şeklindedir. Ayrıca birçok mahallede trafo arızalanmasına bağı uzun süreli elektrik kesintisi meydana gelmektedir.

İlgili Yasa kırsal üretim faaliyetleri ve nihayet kırsal yaşamı olduğundan daha da zor hale getirmiş ve yoksulluğı artırmıştır. İlçenin kırsal bölgelerinden şehirs

alanlara yönelik göç hareketleri özellikle son yıllarda önemli bir sorun oluşturmuştur. Bu yasa ile söz konusu göç dalgasının giderek artması kaçınılmaz görülmektedir (Alataş, 2019: 498). O halde söz konusu yasal çerçeve uygulamada verim alınabilecek bir işlevsellik sağlamamıştır.

- İlçenin kuruluşu, idari sınırları ve mülki idare bölünüşüne ilişkin özellikler idari coğrafya esaslarına uygun mudur?

Defne ilçe sınırlarının belirlenmesi, merkezi ve yerel yönetim sorumlularının kamu hizmetlerini vatandaşların sosyokültürel ve ekonomik niteliklerini temel ihtiyaç ve isteklerini dikkate alarak belirlemesi, planlanması, hizmetleri yerinde, zamanında ve nitelikli bir biçimde sunulması amacına hizmet etmesi bakımından idari coğrafya biliminin mülki idare sınırlarının belirlenmesi ile ilgili kuramsal esaslarına uygundur (bkz. Ulus Kuramı, Karagel, 2012b: 101). Bu perspektiften bakıldığında Defne büyükşehir ilçesinin mülki idare sınırlarının belirlenmesinde ileri sürülen gerekçeler ve tespit edilen hedeflerden beklenen sonuçlar büyük ölçüde alınmıştır.

Sonuç olarak,

- İlçenin kuruluşu ile ilgili herhangi bir bilimsel ön çalışma /fizibilite hazırlığı veya konunun ulusal /uluslararası örneklerini içeren karşılaştırmalı bir analiz raporuna rastlanamamıştır.

- İlçenin kuruluşuna ilişkin gerekçelerin ve hedeflerin gerçekleşmesi bir yana yeni sorunlar yaratabilecek içerikler ortaya çıkmıştır.

- İlçenin kuruluşunu esas alan yasanın işlevsel olarak ek düzenlemeler gerektirdiği düşünülmektedir.

- İlçe kuruluşunun idari coğrafya esaslarına uygunluğu yanında, seçim çevrelerine hitabeden siyasal bir ürün olarak tasarlandığına ilişkin kuvvetli emareler tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, A. (2015). Antakya ve Defne ilçelerinin sınırlarının belirlenmesinde Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ve Alevi kültür ögesi. *TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi*, 7 /KİŞ (25), 44-48.
- Adıgüzel, Ş. (2014). Hatay Büyükşehir Belediyesi. *Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (Özel Sayı), 54-76.
- Adıgüzel, Ş. ve Tek, M. (2014). 6360 Sayılı Yasa ve Türkiye'nin büyükşehir belediyesi sisteminde değişim: Hatay örneği. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 23(3), 73-102.
- Adıgüzel, Ş. Karakaya, S. (2017). Yerel siyasete etkileri açısından 6360 sayılı Yasa: Hatay örneği. *Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(39), 31-56.
- Akdede, S. H. Acartürk, E. (2005). Türkiye'de ilçe ve belediyelerin optimizasyonu. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 14 (3), 5-17.
- Aksu, İ. F. (2012). On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. *Siyaset, Hukuk ve Yönetim Araştırmaları Merkezi-TASAV*, (Aralık 2012), Bilgi Notu No. 1.
- Aktan, C. C. (2022). Hileli seçim bölgesi taksimatı (gerrymandering): Kamu tercihi perspektifi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 14 (1), 2-22
- Alagöz, C. (1944). Coğrafya gözüyle Hatay. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 2(2), 203-216.
- Alataş Ş. (2019). 6360 sayılı Kanun ve bu kanunun eleştirisi: Merkeziyetçilikten yeniden merkeziyetçiliğe. *Kent Akademisi*, 12(3), 488-500.
- Aliz, M. (1999). İlçe kurulmasında bir ölçüt getirilemez mi? *Türk İdare Dergisi*, 423, 109-117.
- Alpay, İ. H. (1965). İl Özel İdaresi tarihçesi. *Türk İdare Dergisi*, Yıl 36, (295): 4-31.
- Altıparmak, A. (1999). *Osmanlı'dan günümüze İller İdaresi Genel Müdürlüğü*. İller İdaresi Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Apan, A. (2014). *Türkiye'de mülki idare: tarihsel gelişimi ve işlevsel dönüşümü*. (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi>.

- Arıkboğa, E. (2012), Büyükşehir belediye modeli ve reform. *Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (2), 1-32.
- Arıkboğa, E. (2013). Geçmişten geleceğe büyükşehir belediye modeli, *Yerel Politikalar Akademik Araştırma ve Düşünce Dergisi*, 48-96.
- Aydın, O. ve Raja, N. B. (2016). Yağışın mekânsal dağılışında deterministik ve stokastik yöntemler: Mauritius örneği, *Doğu Afrika. Coğrafi Bilimler Dergisi*, 14 (1) , 1-14.
- Aygül, C. (2016). Electoral manipulation in March 30, 2014 Turkish local elections. *Turkish Studies*, 17(1), 181-201.
- Ayyıldız, M. Çiçek, A. Ayyıldız, B. (2016). 6360 Sayılı Büyükşehir Yasasının Kırsal Kesime Olası Etkileri. *Nevşehir Bilim ve Teknoloji Dergisi TARGİD*, Özel Sayı: 280-285.
- Balık, H. (2014). *Developing criteria to determine the size and boundaries of administrative districts in Turkey: Case of Manisa province*. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Balık, H. Karakuyu, M. (2014). Türkiye'de mülki idari taksimata ilişkin yasal mevzuatın değerlendirilmesi ve sorunlar, *Marmara Coğrafya Dergisi*, (30),126- 139.
- Bedük, S. A. (2012), Büyükşehir sınırlarının il sınırları ile örtüştürülmesi ülkemizde sorunları azaltma yerine arttıracak bir uygulamadır, *İdarecinin Sesi*, (Mayıs-Haziran,) (151), 6-10.
- Bekdemir, Ü. Kocaman, S., Polat, S. (2014). Yeni Büyükşehir Yasası Sonrasında Türkiye’de Şehir Nüfusu Ve Şehir Yerleşmeleri, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 32: 277-297.
- Berkman, A. Ü. (1982). Planlı dönemde idari reform anlayışı ve uygulanması: idari reformun ‘yönetilmesi’ açısından bir değerlendirme. *Orta Doğu Teknik Üniversitesi Gelişme Dergisi*, (özel sayı), 207-225.
- Bilgin, H. M. (2005). Kamu yönetiminde yeniden yapılanma tartışmaları. *Rekabet Kurumu Perşembe Konferansları*, (17 Mart 2005), C.20, 27-67.
- Bulut, Y. Dönmez, D. (2019). 6360 Sayılı Düzenlemeyle Oluşan Büyük şehir Modelinde Büyükşehir Belediyesi İle İlçe Belediyeleri Arasında Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Hatay İli Örneği. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 2 (1) , 29-40.

- Büyüköztürk, Ş. Kılıç Çakmak, E. Akgün, Ö. E. Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2011). “*Bilimsel araştırma yöntemleri*”. Ankara: Pegem A.
- Canpolat, H. (2010). Türk yerel yönetim sisteminde ölçek reformları ve 5747 Sayılı Kanunla ilgili yargı kararlarının değerlendirilmesi. *Türk İdare Dergisi*, 467, 79-113.
- Çadircı, M. (1989). Türkiye’de kaza yönetimi. *Belleten*, LIII 206, 237-257.
- Çelik, Z. (2005). Planlı dönemde Türkiye’deki kırsal kalkınma politika ve uygulamaları üzerine bir değerlendirme. *Planlama*, (2), 61-71.
- Çiçek, A. (2022). Türkiye’de seçim hileleri: Gerrymandering. *İnsan & İnsan*, (34), 61-77
- Çimen, A. (2007). İlçeler için ‘optimal ölçek’ belirleme sorunu: 104 kanun teklifi üzerine bir inceleme. *Türk İdare Dergisi*, 457, 55-86.
- Çetin, B. (2010), Antakya (Hatay) nüfusunun 1940-2008 yılları arasındaki gelişimi ve temel özellikleri, *Hatay Araştırmaları I*, 179-225.
- Çopuroğlu, M.A. (2017). Büyükşehir belediye sınırları içinde yer alan kırsal yerleşmelerin sorunları üzerine bir deneme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi*, 2/2: 18-32.
- Çukurçayır, M. A. Negiz, N. ve Yemen, Ö. G. A. (2014). 6360 sayılı Kanun’un uygulamasında köy (lü) mü mahalle (li) mi?: Katıl (a) mayanlar açısından bir değerlendirme. *Uluslararası XI. Kamu Yönetimi Forumu Bildiriler Kitabı: AfroAvrasya Coğrafyasında Kamu Yönetimi Uygulamaları ve Sorunları*, TODAİE Yayınları, Ankara.
- Dayı, E. (2002). Hatay Devleti ve Hatay’ın anavatana katılması. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 9(19), 331 340.
- Defne Belediyesi, (2019). *Defne belediyesi stratejik planı (2020 – 2024)*, Hatay Defne Belediye Başkanlığı.
- Değerliyurt, M. (2013). Antakya şehri ve yakın çevresinde meydana gelen erozyonun coğrafi dağılışı ve analizi. *Electronic Turkish Studies* 8.8.
- Demir, K. A. (2018). Yerleşme ve idari coğrafya bağlamında Türk mülki idare sistemi. *Ege Coğrafya Dergisi*, 27(2), 195-212.
- Demir, K.A. (2018). Yerleşme ve idari coğrafya bağlamında Türk mülki idare sistemi, *Ege Coğrafya Dergisi*, 27/2: 195-212.
- Demirkaya, Y. ve Koç, M. (2017). 6360 sayılı Kanun ile birlikte mahalleye dönüşen köylerde değişimin katılım açısından muhtarlığa etkisi: Menteşe ve

- Seydikemer ilçeleri üzerinden bir değerlendirme. *Strategic Public Management Journal*, 3/6: 124-149.
- Deniz, T. ve Kantürk Yiğit, G. (2013). İdari coğrafya açısından büyükşehir belediyeleri. *The Journal of Academic Social Science Studies, International Journal of Social Science*, 6(2), 629-649.
- Dinç, Y. (2015). *Antakya (Hatay) şehir coğrafyası*. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı.
- Dinç, Y. (2022). Büyükşehir belediye illerde kentsel alanların ve kent-kır nüfusunun belirlenmesi: Hatay örneği. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 20(1), 191-219.
- Duman, L. (2016). *Vatanın son parçası: Hatay'daki uluslaştırma politikaları*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Duman L. (2020). Seçimlerde sınırlar: “başarılı” bir stratejik taksimat örneği olarak Defne ilçesinin kurulması. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(4), 2611-2626.
- Ege, İ. (2014). Antakya Kahramanmaraş Grabeninde aktif tektoniğe ait jeomorfolojik gözlemler. *Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(26), 71-85.
- Ege, H. Y. ve Şahin, K. (2019). *Defne ilçesine bağlı (Hatay) Döver Mahallesi'nde iki dillilik*. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antropoloji Ana Bilim Dalı.
- Ekinci, E. (2020). *6360 sayılı Kanun'un temsil ve hizmet kalitesi yönünden kapatılan belde belediyelerine etkisi ve vatandaşın algısı: Hatay ili örneği*, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı.
- Erat, V. ve Kaçer, F. (2016). 6360 sayılı Kanun bağlamında merkezileşme ve yerelleşme eğilimi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Kamu Yönetimi Sempozyumu (5 – 7 Mayıs 2016), *KAYSEM 10: Büyükşehir Yönetimi ve İl Yönetiminin Yeni Yüzü* (Bildiriler Kitabı), 112-130.
- Erengir, P. (2019). *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin yönetsel coğrafyası*. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı.

- Ersoy, M. (2013). 6360 sayılı Yasa ve mekânsal planlama sorunları. *GAP Belediyeler Dergisi*. 26-27.
- Friedman, J. N. ve Holden, R. T. (2008). Optimal gerrymandering: Sometimes pack, but never crack. *The American Economic Review*. 98 (1), 113-144.
- Gedikli, Y. (2012) 6360 sayılı Yasanın getirdikleri. Doğu Karadeniz Belediyeleri Birliği Genel Sekreterliği. www.dkbb.gov.tr.
- Gömen, G. (2020). *Osmanlı'dan günümüze Gaziantep ilinin idari coğrafyası*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Karabük Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı.
- Gözler, K. (2013). 6360 sayılı Kanun hakkında eleştiriler yirmi dokuz ilde il özel idareleri ve köylerin kaldırılması ve ilçe belediyelerinin büyükşehir ilçe belediyesi hâline dönüştürülmesi anayasamıza uygun mudur? *Legal Hukuk Dergisi (Şubat 2013)*. 11(122). 37-82. (www.idare.gen.tr/6360-elestiriler.pdf).
- Griffith, E. C. (1907). *The rise and development of the gerrymander*. Chicago: Scott. Foresman and Company.
- Gül, O. K. (2016). Tek parti dönemi mülki idarede yapılanma çalışmaları. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 20 (1). 133-151.
- Gülen, L. Barka, A. ve Toksöz, M. N. (1987). Kıtaların çarpışması ve ilgili kompleks deformasyon. Maraş üçlü eklemi ve çevre yapıları. *Yerbilimleri* 14. 319-336.
- Gürbüz, M. Yıldırım, ve U. Belli, A. (2014). Büyükşehir Belediye Kanunu'nun Kahramanmaraş İli Ölçeğinde Analizi. Adnan Menderes Üniversitesi *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1: 102-135.
- Halás, M. ve Klapka, P. (2017). Functionality versus gerrymandering and nationalism in administrative geography: Lessons from Slovakia. *Regional Studies*. 51 (10), 1568-1579.
- Hatay Valiliği, (2011). *Hatay İl Yıllığı – 2011*. Hatay Valiliği.
- Işıkçı Mamur, Y. (2017). Türkiye'de idari reform çalışmalarının tarihsel perspektif açısından değerlendirilmesi. *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1). 167-191
- Ivan, A. L. ve Iov, C. A. (2010). Croatia: Administrative reform and regional development in the context of EU accension. *Transylvanian Review of Administrative Sciences*, 6 (31), 93-113.

- Karadeniz, V. ve Altınbilek, M. S. (2016). Erzincan ilinin idari coğrafya analizi ve idari sınırlardan kaynaklanan sorunlar. *Uluslararası Erzincan Sempozyumu*, 3, 89-101.
- Karagel, D. Ü. (2018). *Hatay ili yerleşme coğrafyası I: Yerleşmelerin kuruluşu, gelişmesi ve idari coğrafya özellikleri*. Pegem Akademi.
- Karagel, H. (2010). *Türkiye’de idari alanların belirlenmesi ve sorunları: Sumbas örneği*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı.
- Karagel, H. (2012a). Coğrafi yerellik ve şehirleşme ilişkisi bakımından Türkiye’de büyükşehir olgusunun coğrafi analizi. Hatay: *III. Ulusal Jeomorfoloji Sempozyumu (UJES 2012)*, Bildiriler Kitabı, 445-461
- Karagel, H. (2012b). Mülki idare sınırlarının belirlenmesi ile ilgili kuramsal yaklaşımlar ve Türkiye’deki geçerli uygulamalar. AÜ. Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi (TUCAUM), Ankara: *VII. Coğrafya Sempozyumu*, Bildiri Kitabı, 96-106
- Karagel, H. Karagel, Ü, D. (2014). Türkiye’de idari yapılanma sürecinin coğrafya analizi. *European Journal of Research on Education*, Özel sayı (2), 10-32.
- Karagel, H. (2022). İdari coğrafya kuramsal çerçevesi kapsamında “şehirsel /kentsel idari alan” kavramının analizi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(3), 1562-1586
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*. 23. Baskı, Nobel Yayıncılık
- Kaymaz, Ç. ve Özşahin, E. (2015). Harbiye şelalesi (Defne-Hatay) doğal ortam özellikleri ve turizm potansiyeli. İzmir: *Coğrafyaya Yeni Yaklaşımlar*, (Prof. Dr. İbrahim Atalay’a 45. Meslek Yılına Armağan), 347-362.
- Kaymaz, Ç.K. ve Özşahin, E. (2015). Asi Nehri deltasının (Hatay) arkeolojik turizm potansiyelinin coğrafi açıdan değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 34, 83-101.
- Kaymaz, Ç.K. ve Özşahin, Ö. (2013). Afet kültürünün değerlendirilmesine bir örnek Antakya şehri. Mustafa Kemal Üniversitesi, 2. *Türkiye Deprem Mühendisliği ve Sismoloji Konferansı*.
- Kaymaz, K. Ç. ve Özşahin, E. (2015). Hatay ilinin potansiyel jeomorfositlerinin turizm bakımından değerlendirilmesi. 2. *Doğu Akdeniz Turizm Sempozyumu, Bildiriler Kitabı*, 253-263.

- Keleş, R. (2016), Anakent yönetimlerini düzenleyen yasa ne getirdi ne götürdü? *KAYSEM* 10, 19-24
- Keser, A. Gökmen Y. (2012). Büyükşehir belediyeleri kuruluş sürecinin analizi. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 21 (1), 17-42.
- Kızılboğa, R. Alıcı, O. V. (2011). Belediyelerin Denetiminde Farklı Bir Model Önerisi. *Mevzuat Dergisi*, 14(167), 1-11.
- Kocaman, S. 2014. Kars ili'nin idari coğrafya analizi. *The Journal of Academic Social Science Studies (International Journal of Social Science)*, 29, 271-292
- Koçdemir, K. (1998). Önce idari taksimat reformu sonra yeniden yapılanma. *İller ve Belediyeler*, 633, 412-420.
- Koday, Z. (2009). İdari coğrafya özellikleri bakımından Aziziye metropol ilçesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13 (2), 67-80
- Koday, Z. Erhan, K. (2008). Erzurum ilinin idari coğrafya analizi. *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (41), 231-248
- Koday, Z. Erhan, K. (2013). Rize ilinin idari coğrafya analizi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (50), 39-54
- Koday, Z. Erhan, K., Akbaş, F. (2016). Manisa ilinin idari coğrafya analizi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20 (2): 537-558
- Korkmaz, H. ve Fakı, G. (2009). Kuseyr Platosu'nun İklim Özellikleri/The Climatic Features of the Kuseyr Plateau, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(12), 324-350.
- Kuhlmann, S. Wollmann, H. (2011). The evaluation of institutional reforms at subnational government levels: A still neglected research agenda. *Local Government Studies*, 37 (5), 479-494.
- Łukomska, J. (2021). Striving for a restitution of the former splendor? Reasons for municipal splits in Poland. *Miscellanea Geographica*, 25(1), 71-81. doi: 10.2478/mgrsd-2020-0047
- Mahmutoğlu, A. 2011. Türkiye'de merkezi yönetim-yerel yönetimler mülki idare ilişkisinin geleceği. *Türk İdare Dergisi*, 471-472, 143-168
- Magaš, D. (2003). Contemporary aspects of the geographical regionalization and administrative-territorial organization of Croatia. *Geoadria*. 8 (1), 127-147. doi.org/10.15291/geoadria.96

- Mazlum, M. M. Atalay Mazlum, A. (2017). Sosyal bilimlerde araştırma yönteminin belirlenmesi. *Route Educational and Social Science Journal*, 4(4), 1-21.
- Mecek, M. Atmaca, Y. (2020). Yerel yönetimlerin idari yapısına ilişkin mevzuat analizi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(76), 2068-2087.
- Morrill, R. (1990). A geographer's perspective. B. Grofman (Ed.), *Political Gerrymandering and the Courts*, (212-239). New York: Agathon Press.
- Muratoğlu, T. (2015). Mahalli idareler mevzuatında 6360 sayılı Kanunla yapılan değişiklikler. *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 20(32),
- Ortaylı, İ. (2010). *Türkiye Teşkilat ve İdare Tarihi*. Üçüncü baskı. Ankara: Cedit Neşriyat.
- Oruç, H.İ. (2014). 6360 sayılı Yasanın yerel yönetim sistemimizde meydana getirdiği değişimler. (Basılmamış Yüksek Lisans Projesi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ömeroğlu, C. (2006). *Antakya kentinin özgünlüğü ve günümüz koruma sorunlarının Antakya kentsel sit alanında irdelenmesi*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü
- Önen, N. ve Tek, M. (2009). Antakya'nın seçmeni: Mezhepsel ayrışma ve parti özdeşleşmesi. *Amme idare dergisi*, 42(2). S 103-139.
- Özcan, K. 2005. Ortaçağda Anadolu'nun idarî coğrafyasına bakış Anadolu'da Selçuklu idarî birimleri. *Ankara Üniversitesi Coğrafi Bilimler Dergisi*, 3(1), 73-99.
- Özçağlar, A. (1996). Türkiye'nin idari coğrafyası bakımından köy, bucak, ilçe, il ve belde kavramları üzerine düşünceler, *DTCF. Coğrafya Araştırmaları Dergisi*, (12), 7-24.
- Özçağlar, A. (2005). Türkiye'de mülki idare bölümlerinin idari coğrafya analizi, *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 3 (1), 1-25.
- Özçağlar, A. (2010). *Bölge kavramı ve sistematigi*. Ders notları, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi.
- Özçağlar, A. (2011). *İdari coğrafya*. Ümit Ofset Matbaacılık.
- Özçağlar, A. (2015). *Yönetim coğrafyası*. Nika Yayınevi.
- Özçağlar, A. (2016). Büyükşehir belediye illerde kır ve kent nüfusunun tespiti mümkün mü? *Ankara Üniversitesi, Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi (TUCAUM), VIII. Ulusal Coğrafya Sempozyumu, Bildiriler Kitabı* 271- 291.

- Özçağlar, A. (2017). Merkez ilçeleri metropol büyükşehir ilçelerine bölünmeyen büyükşehir belediye iller üzerine bir analiz. *Türk Coğrafya Kurumu* 75. Yıl Uluslararası Kongresi, Yayın No: (9), 11-24.
- Özdilek B. (2014). Daphne Kazısı, (Editör: Aynur Özfiat, Çilem Uygun). Antakya: *Hatay Arkeolojik Kazı ve Araştırmaları*, Mustafa Kemal Üniversitesi Yayın No:50, 219-249
- Özkal Sayan, İ. (2013). Türkiye’de idari sistem ve örgütlenme. https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=a4fd2244-a04a-0eaa-9547-92e52e4fac36&groupId=252038, 03.02.2021
- Özşahin E. (2013). Çan mağarasının jeomorfolojik özellikler ve doğal risk açısından değerlendirilmesi (Harbiye - Antakya /Hatay), *Doğu Coğrafya Dergisi*, 18 (29): 135-153
- Özşahin, E. Kaymaz, Ç. (2015). Harbiye Şelalesi (Defne - Hatay) doğal ortam özellikleri ve turizm potansiyeli. *Coğrafyada Yeni Yaklaşımlar*, 347- 362.
- Özşahin, E. (2015). Hatay ilinde macera turizmi potansiyelinin coğrafi yaklaşımla incelenmesi, *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10/2, 749-772.
- Polat, M. I. (2019). Hatay ili Antakya ve Defne merkez ilçeleri toplu taşıma sistemlerinin analizi ve rehabilitasyonu (Yüksek Lisans Tezi). Hatay .İskenderun Teknik Üniversitesi, Mühendislik ve Fen Bilimleri Enstitüsü
- Sakar. S.E. (2019). *Yeni büyükşehir yasasına kırsal kesimin bakış açısı: Adana örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı.
- Sarioğlu, O. (2020). *Defne metropol ilçesinin turizm coğrafyası açısından değerlendirilmesi*. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Ana Bilim Dalı.
- Saya, Ö. ve Güney, E. *Türkiye bitki coğrafyası*. Nobel, 2014.
- Selçuk, H. (1985). Kızıldağ, Kel dağ, Hatay dolayının jeolojisi ve jeodinamik evrimi. *Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü Jeoloji Etütleri Dairesi Derleme Raporu No: 7787*.
- Stewart, B. (2019). From adversaries to allies: ethnic gerrymandering and ethnic party behaviour in local elections in Macedonia. *Nations and Nationalism*, 25 (1), 318–339.

- Şahin, S. (2015). *Geçmiş, günümüz ve gelecekte nüfus gerçeği*, Pegem Akademi Yayınları,
- Şenol, E. (2019). Büyükşehir Statüsündeki İllerde Kırsal Nüfusun Tespit: Ordu İli Örneği. *Türk Coğrafya Dergisi* 72: 53-63.
- Şimşek, M. ve Dinç, Y. (2023). 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremi Sonrası Antakya (Hatay)'Da Enkaz Kaldırma Sürecinde Hava Kirliliğinin Değerlendirilmesi. *İnterdisipliner Yaklaşımla HATAY'DA AFET DENEYİMİ 6 Şubat 2023 Depremini Tarihe Not Düşmek*, 746-762
- Tabak, S. (2018). *Yahyalı ilçesinin (Kayseri) nüfus coğrafyası*. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı
- Tanoğlu, A. (1966). *Nüfus ve yerleşme*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay No:1183, Coğrafya Enstitüsü Yay No:45
- TBMM, (1924). *T.C. Anayasası*. 20/04/1924 tarih ve 491 sayı.
- TBMM, (1949). *İl İdaresi Kanunu*. 10/06/1949 tarih ve 5442 sayı.
- TBMM, (1982). *T.C. Anayasası*. 18/10/1982 tarih ve 2709 sayı.
- TBMM, (2004). *Büyükşehir Belediyesi Kanunu*. 10/7/2004 tarih ve 5216 sayı.
- TBMM, (2012a). *On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*. 12/11/2012 tarih ve 6360 sayı.
- TBMM (2012b, 6 Kasım). *Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi*. Dönem: 24, Cilt: 32, Birleşim: 16. <https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d24/c032/tbmm24032016.pdf>
- TBMM, (2014). *İş Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması ile Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair Kanun*. 10/09/2014 tarih ve 6552 sayı.
- Tuncer, B. Bakırcı, M. (2020). 6360 sayılı büyükşehir yasasının Türkiye'nin kırsal yerleşim düzeninde mevcut ve olası etkileri: Konya örneği. *Türk Coğrafya Dergisi* , (74), 75-85.
- Tutum, C. (1994). *Kamu yönetiminde yeniden yapılanma*. Ankara: TESAV Yayınları.
- Tümertekin E. Özgüç, N. 2015 *Beşeri Coğrafya (İnsan, Kültür, Mekan) ,İstanbul: Çantay Kitabevi*

- Türkan, O. (2021). İdari coğrafya ve yerleşme coğrafyası açısından mahalle kavramı. *Coğrafya Dergisi*, (42), 229 - 250
- Türkan, O. (2023). Çankırı ilinde idari bölünüşün Temel Bileşen Analizi (TBA) ile yeniden düzenlenmesi. *Coğrafi Bilimler Dergisi /Turkish Journal of Geographical Sciences*, 21 (1), 1-35, doi: 10.33688/aucbd.1176458
- Türkmen, A. F. (1937). *Mufasssal Hatay*, 3. Cild: Tarih. İstanbul: Reklam Basımevi.
- Usta, İ. (2014). Türkiye'deki Arap Alevileri (Nusayri) ve iki dilliliğin günlük hayattaki etkileri. *Geçmişten Günümüze Alevilik I. Uluslararası Sempozyumu*, 1. Cilt, 702-711, Bingöl: Bingöl Üniversitesi Yayınları.
- Usta, S. Akman, E. & Kocaoğlu, M., (2018). 6360 sayılı Kanunun büyükşehir belediye sistemine etkileri: Konya büyükşehir belediyesi örneği, *TESAM Akademi Dergisi*, Yerel Yönetimler (Özel Sayı), 217-249.
- Yayman, H. (2005). *Türkiye'nin idari reform politiği*. (Basılmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yayman, H. (2008). *Türkiye'nin idari reform tarihi*. Ankara: Turhan Kitabevi
- Yıldırım, T. (1999), *Türkiye'nin idari teşkilatı*, Alkım Yayınları, (2. Baskı), Ankara.
- Yıldırım, U. Gül, Z. ve Akın, S.. (2015). İl mülki sınırı büyükşehir belediye modelinin getirdiği yenilikler, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10-2 (Ağustos 2015), 205-230.
- Yılmaz, V. (2018), "6360 Sayılı Yasa İle Uygulamaya Konulan Büyükşehir Modelinin Yerel Halka Yansımaları: Hatay, Malatya, Manisa ve Van Büyükşehir Belediyesi", *Journal Of Social and Humanities Sciences Research (Jshsr)*, 5(30), 4364-4378.
- Yiğit, A. (2006), Geçmişten günümüze Türkiye'yi bölgelere ayırma çalışmaları ve yapılması gerekenler. Ankara Üniversitesi, Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi (AÜ TÜCAUM), Ankara: IV. Ulusal Coğrafya Sempozyumu (25-26 Mayıs), *Avrupa Birliği. Sürecindeki Türkiye'de Bölgesel Farklılıklar*, Bildiri Metinleri, 33-44,
- Wang, K. ve Wang, F. (2020). Theory and measurement model of administrative region potential from a perspective of administrative division adjustment: Taking Chongqing city as a case study. *Journal of Geographical Sciences*. 30(8), 1341-1362. doi. s11442-020-1785-9.

- Yay, S. (2022). Siyasal partizanlık, hileli seçim bölgesi taksimatı ve oy kayırmacılığı: Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye’den uygulama örnekleri. *Journal of Emerging Economies and Policy*, 7(2), 71-84
- Yu, H. Deng, Y. Xu, S. (2018). Evolutionary pattern and effect of administrative division adjustment during urbanization of China: Empirical analysis on multiple scales. *Chinese Geographical Science*, 28, 758-772. doi. s11769-018-0990-2
- Zengin, O. (2014). Büyükşehir belediyesi sisteminin dönüşümü: Son on yılın değerlendirmesi. *Ankara Barosu Dergisi*, (2), 91-116.

DİĞER KAYNAKLAR

- 2013- 2022 TÜİK ADNKS Verileri
- 2022 TÜİK Eğitim Verileri
- 2022 TÜİK Hayvan istatistikleri
- 2022 TÜİK Tarım verileri
- 6360 Sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, RG.06.12.2012/28489
- 6447 Sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, RG.22.03.2013/2859
- Antakya Meteoroloji Bölge Müdürlüğü, 2022
- Defne Belediyesi, 2021
- Defne Büyükşehir İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü,2020
- Defne Esnaf ve Sanatkârlar Odası, 2020
- DİE, 1940-2000, Genel Nüfus Sayımları, ANKARA
- Google Earth 2020-2023
- Hatay Büyükşehir Belediyesi, 2020
- Hatay İl Ekonomik Görünüm Raporu, 2017
- Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Değerlendirme Faaliyet Raporu 1-2
- <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=72&locale=tr> (Erişim Tarihi: 20.01.2024)
- <https://www.defne.bel.tr/defne/egitim-ve-kultur/5/> (Erişim Tarihi: 15.01.2024)
- <https://nisanyanyeradlari.com/> (Erişim Tarihi: 14.07.2023)

